

ЗРАЗОК

Титульний аркуш для твердої обкладинки (розмір 7,5см x 13,5см)

Міністерство освіти і науки України
Національний університет
«Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»

Навчально-науковий інститут фінансів, економіки, управління та права
Кафедра фінансів, банківського бізнесу та оподаткування

Магістерська робота
на тему: «Управління фінансово-економічною безпекою страхової
компанії в умовах воєнного стану»

Розробив студент групи 601-УФБ
Шевченко Анна Миколаївна

Полтава 2024

Міністерство освіти і науки України
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
Навчально-науковий інститут фінансів, економіки, управління та права
Кафедра фінансів, банківського бізнесу та оподаткування

Магістерська робота

**на тему «Управління фінансово-економічною безпекою страхової компанії
в умовах воєнного стану»**

Виконала: студентка 6-го курсу, групи 601-УФБ
Спеціальності
072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
за освітньо-професійною програмою «Управління
фінансово-економічною безпекою»
другого (магістерського) рівня вищої освіти
Шевченко А.М.
Керівник: д.е.н., професор Варналій З.С.
Рецензент: гл.бух. Мусіяненко І.А.

Засвідчую, що в цій роботі немає запозичень із
праць інших авторів без відповідних посилань
Шевченко А.М.

Підтверджую достовірність даних, використаних
у роботі
Шевченко А.М.

Полтава, 2024 року

АНОТАЦІЯ

Шевченко А.М. Управління фінансово-економічною безпекою страхової компанії в умовах воєнного стану. Рукопис. Магістерська робота на здобуття другого (магістерського) рівня вищої освіти зі спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» за освітньо-професійною програмою «Управління фінансово-економічною безпекою», Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка», Полтава, 2024.

Робота містить 117 сторінок, 13 таблиць, 25 рисунків, список літератури з 83 джерел та 3 додатки.

Ключові слова: механізм, система, страхова компанія, удосконалення, управління, фінансово-економічна безпека.

Тема магістерської роботи є досить актуальною, оскільки підтримка економічної безпеки держави неможлива без забезпечення стійкого та ефективного функціонування її фінансової складової. Ефективне функціонування страхового ринку як одного з елементів небанківського фінансового сектору сприяє забезпеченню потреби суспільства у фінансових інструментах і послугах й спрямовано на мінімізацію наслідків настання страхових випадків. Закономірним при цьому є формування та забезпечення фінансової безпеки страховика, що потребує вибору методичного апарату для аналізу фінансового стану страхової компанії та його оцінювання й визначає необхідність розкриття концептуальних основ надійності страхової компанії в умовах забезпечення її фінансової безпеки.

Метою роботи є вивчення теоретичних та практичних аспекти управління фінансово-економічної безпеки в страховій компанії і розробка шляхів вдосконалення їх механізму забезпечення.

Об'єктом дослідження є процес удосконалення механізму управління фінансово-економічною безпекою страхової компанії

Предметом дослідження виступають фактичні дані про фінансове становище та систему управління фінансово-економічною безпекою страхової компанії.

У теоретичній частині роботи визначено сучасну сутність фінансово-економічної безпеки страхової компанії; сформовано загрози та ризики фінансово-економічної безпеки страхової компанії в умовах війни; досліджено нормативно-правове забезпечення фінансово-економічної безпеки страхової компанії; розглянуто механізм управління фінансово-економічною безпекою страхової компанії; визначено критерії оцінки фінансово-економічної безпеки страхової компанії; досліджено сучасний стан страхового ринку України в умовах війни.

У розрахунково-аналітичній частині роботи надано фінансово-економічну характеристику страхової компанії; проведено комплексну оцінку фінансово-економічної безпеки страхової компанії; визначено поточний стан механізму управління фінансово-економічної безпеки страхової компанії; розроблено заходи по управлінню ризиками та загрозами у воєнний період як способу забезпечення фінансово-економічної безпеки страхової компанії; розглянуто трансформацію механізму управління фінансово-економічною безпекою страхової компанії.

Практична цінність магістерської роботи у розробці шляхів покращення управління фінансово-економічною безпекою страхової компанії.

Інформаційне забезпечення дослідження включає закони, нормативні акти, інформаційні матеріали, що стосуються теми вивчення, а також фінансова звітність за 2020-2022 роки страхової компанії ПрАТ СК «Провідна».

SUMMARY

Shevchenko A. M. Management of insurance company's financial and economic security under martial law. Manuscript. Master's work on obtaining a second (master's) level of higher education from the specialty 072 "Finance, Banking and Insurance" in the educational and professional program "Management of Financial and Economic Security", National University Yuri Kondratyuk Poltava Polytechnica, Poltava, 2024.

The work comprises 117 pages, 25 tables, 13 figures, a list of references with 83 sources, and 3 appendices.

Keywords: mechanism, system, insurance company, improvement, management, financial and economic security.

The topic of the master's thesis is quite relevant, as supporting the economic security of a state is impossible without ensuring the stable and effective functioning of its financial component. The effective operation of the insurance market as one of the elements of the non-banking financial sector contributes to meeting society's need for financial instruments and services, aiming to minimize the consequences of the occurrence of insurance events. It is essential to form and ensure the financial security of the insurer, which requires the selection of a methodological framework for analyzing the financial condition of the insurance company and its evaluation. This also underscores the need to elucidate the conceptual foundations of the reliability of the insurance company in conditions that secure its financial security.

The aim of the study is to examine the theoretical and practical aspects of managing financial and economic security in an insurance company and to develop ways to improve its security mechanism.

The object of the research is the process of enhancing the mechanism for managing the financial and economic security of an insurance company.

The subject of the study is represented by factual data on the financial condition and the system of managing the financial and economic security of the insurance company.

In the theoretical part of the thesis, the contemporary essence of the financial and economic security of an insurance company has been defined. The threats and risks to the financial and economic security of an insurance company in times of war have been identified. The legal framework for ensuring the financial and economic security of an insurance company has been examined. The mechanism for managing the financial and economic security of an insurance company has been discussed. Criteria for assessing the financial and economic security of an insurance company have been determined. The current state of the insurance market in Ukraine in times of war has been investigated.

In the computational and analytical part of the work, a financial and economic profile of the insurance company is provided. A comprehensive assessment of the financial and economic security of the insurance company has been conducted. The current state of the mechanism for managing the financial and economic security of the insurance company has been determined. Measures for managing risks and threats during wartime as a means of ensuring the financial and economic security of the insurance company have been developed. The transformation of the mechanism for managing the financial and economic security of the insurance company has been discussed.

The practical significance of the master's thesis lies in the development of ways to improve the management of the financial and economic security of the insurance company.

The information support for the research includes laws, regulatory acts, informational materials related to the study topic, as well as financial statements for the years 2020-2022 of the insurance company PJSC "Leading".

3.2. Комплексна оцінка фінансово-економічної безпеки страхової компанії.....	64
3.3. Поточний стан механізму управління фінансово-економічної безпеки страхової компанії.....	80
Висновки до розділу 3.....	85
РОЗДІЛ 4. РОЗРОБКА ЗАХОДІВ ПО УДОСКОНАЛЕННЮ МЕХАНІЗМУ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ ПРАТ СК «ПРОВІДНА».....	87
4.1. Управління ризиками та загрозами у воєнний період як способу забезпечення фінансово-економічної безпеки страхової компанії	87
4.2. Трансформація механізму управління фінансово-економічною безпекою страхової компанії.....	94
Висновки до розділу 4.....	101
ВИСНОВКИ	102
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	108
ДОДАТКИ	117

				MP 601-УФБ 10578552			
	П. І. Б.	Підпис	Дата				
<i>Розроб.</i>	<i>Шевченко А.М.</i>			<i>Управління фінансово-економічною безпекою страхової компанії в умовах воєнного стану</i>	Літ.	Арк.	Акрушів
<i>Перевір.</i>	<i>Варналій З.С.</i>				4		117
<i>Н. Контр.</i>	<i>Варналій З.С.</i>				<i>Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» Кафедра фінансів, банківського бізнесу та оподаткування</i>		
<i>Затверд.</i>	<i>Кулик В.А.</i>						

3.3. Оцінка інвестиційної привабливості ПрАТ «Фармацевтична компанія «Дарниця»

.....73

Висновки до розділу 3.....78

РОЗДІЛ 4. ПЕРСПЕКТИВИ ПІДВИЩЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ ПРИВАТНОГО АКЦІОНЕРНОГО ТОВАРИСТВА «ФАРМАЦЕВТИЧНА КОМПАНІЯ «ДАРНИЦЯ»

.....80

4.1. Заходи щодо покращення результатів господарської діяльності та підвищення рівня інвестиційної привабливості підприємства.....80

4.2. Організаційний план впровадження інвестиційного проекту та оцінювання ризиків.....87

4.3. Економічне обґрунтування проекту забезпечення інвестиційної привабливості підприємства.....97

Висновки до розділу 4.....105

ВИСНОВКИ.....107

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....111

ДОДАТКИ.....114

ВСТУП

Сучасна економіка характеризується високим рівнем динамічності факторів зовнішнього та внутрішнього середовища страхової компанії, що впливають на можливість їхнього стабільного розвитку. В період війни в Україні деякі страхові компанії у 2022 році були близькі до банкрутства.

Оцінка, відстеження показників, що характеризують рівень фінансово-економічної безпеки, та оперативне управління ними при необхідності є актуальним завданням сучасних страхових компаній.

На рівень фінансово-економічної безпеки страхових компаній впливає безліч складових: ефективність управління, кваліфікація персоналу, інформаційна безпека та ін. Значення останньої з них сучасному світі різко зросла у зв'язку з розвитком інформаційних технологій. Оцінка фінансово-економічної безпеки може бути проведена за показниками, джерела інформації для розрахунку які легко доступні. Це показники ефективності, продуктивності праці, плинність кадрів, загальна економічна рентабельність, коефіцієнт економічного зростання, співвідношення темпів зростання продуктивності праці та темпів зростання заробітної плати та ін.

Підтримка фінансово-економічної безпеки страхових компаній вимагає постійного моніторингу факторів її формування та факторів ризику діяльності. Необхідність оперативного реагування керівництва на погіршення фінансово-економічного стану страхової компанії очевидне, з метою чого проведення оцінки рівня фінансово-економічної безпеки страхової компанії на певну дату та аналіз її динаміки буде обґрунтуванням розроблюваних та прийнятих відповідних управлінських рішень.

Питання удосконалення механізму управління фінансово-економічною безпекою страхової компанії досліджено в працях багатьох учених, серед яких такі, як: Адонін С. В., Бойко М.О., Васильців Т.Г., Володіна І.Г., Єрмошенко А.М., Журавка О.С., Лойко В.В., Лойко Д.М., Марченко О.М., Меліхова Т.О.,

Мойсеєнко І.П., Папка О.С., Фурман В. М. та інші.

Метою роботи є вивчення теоретичних та практичних аспекти управління фінансово-економічної безпеки в страховій компанії і розробка шляхів вдосконалення їх механізму забезпечення.

Досягнення мети пов'язане з постановкою та вирішенням наступних завдань:

- визначити сучасну сутність фінансово-економічної безпеки страхової компанії;
- сформулювати загрози та ризики фінансово-економічної безпеки страхової компанії в умовах війни;
- дослідити нормативно-правове забезпечення фінансово-економічної безпеки страхової компанії;
- розглянути механізм управління фінансово-економічною безпекою страхової компанії;
- визначити критерії оцінки фінансово-економічної безпеки страхової компанії;
- дослідити сучасний стан страхового ринку України в умовах війни;
- надати фінансово-економічну характеристику страхової компанії;
- провести комплексну оцінку фінансово-економічної безпеки страхової компанії;
- визначити поточний стан механізму управління фінансово-економічної безпеки страхової компанії;
- розробити заходи по управлінню ризиками та загрозами у воєнний період як способу забезпечення фінансово-економічної безпеки страхової компанії;
- розглянути трансформацію механізму управління фінансово-економічною безпекою страхової компанії.

Об'єктом дослідження є процес удосконалення механізму управління фінансово-економічною безпекою страхової компанії.

Предметом дослідження виступають фактичні дані про фінансове

становище та систему управління фінансово-економічною безпекою страхової компанії.

Методи дослідження. Для формулювання тенденцій сучасних досліджень та вибору з числа найбільш релевантних застосовувалися методи бібліометричного аналізу (аналіз цитування; аналіз реферативних журналів; кількісний аналіз публікацій окремих авторів; кількісний аналіз публікацій вчених окремих країн світу), застосовувався індикативний підхід.

Інформаційне забезпечення дослідження включає закони, нормативні акти, інформаційні матеріали, що стосуються теми вивчення, а також фінансова звітність за 2020-2022 роки страхової компанії ПрАТ СК «Провідна».

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНЕ ПІДРУНТЯ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ СТРАХОВОВОЇ КОМПАНІЇ

1.1. Сучасна сутність фінансово-економічної безпеки страхової компанії

Згідно з чинним законодавством, страхування – це вид цивільно-правових відносин щодо захисту майнових інтересів громадян та юридичних осіб у разі настання певних подій (страхових випадків), визначених договором страхування або чинним законодавством, за рахунок грошових фондів, що формуються шляхом сплати громадянами та юридичними особами страхових платежів (страхових внесків, страхових премій) та доходів від розміщення коштів цих фондів [8].

Страхування є не тільки методом захисту суб'єктів підприємницької діяльності від непередбачуваних подій, а й засобом захисту від змін економічної кон'юнктури. Акумуляовані у страхових компаніях фінансові ресурси через систему інвестування сприяють розширенню виробництва, що є вигідним страховикам, страхувальникам та іншим підприємницьким структурам [1]. Таким чином, як бачимо, страхування сприяє оптимізації ресурсів, спрямованих на організацію економічної, а отже, й фінансової безпеки як держави, так і її суб'єктів.

Аналіз страхового ринку України показав, що він виступає «гарантом» фінансової безпеки, сприяє уникненню ризикових подій, та ефективному реагуванню на їх наслідки, дозволяючи суб'єктам господарювання безперервно працювати не зазнаючи великих фінансових потрясінь. За визначенням Рудої О., страховий ринок є системою «стійких економічних відносин між покупцями, посередниками і продавцями, а також страховиками і регуляторними органами, пов'язаних із формуванням попиту, пропозиції та ціни на прямий страховий захист і перестраховання, які виникають у

страхових, перестраховальних і супутніх послугах у певній країні, групі країн чи міжнародному масштабі, що піддається регулюванню» [4]. Розвиток країни проходить не лише через піднесення, але й кризові явища, які негативно впливають на будь-який сегмент економіки, страховий ринок не є виключенням. Оговтавшись від COVID-19, що було оголошено Всесвітньою організацією охорони здоров'я пандемією, страховий ринок України зіткнувся з новим випробуванням. 24 лютого 2022 р. із вторгнення РФ на територію України розпочалася повномасштабна війна та одразу Указом Президента в країні було введено воєнний стан [6], який триває вже понад 21 місяців. Діяльність в умовах війни супроводжується найвищим ступенем невизначеності, неможливістю передбачити хід подій, масштабуванням зони небезпеки на всю територію країни, що породжує економічну кризу. Закон України «Про правовий режим воєнного стану» [7] визначає воєнний стан, як «особливий правовий режим, що вводиться в Україні або в окремих її місцевостях у разі збройної агресії чи загрози нападу, небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності та передбачає надання відповідним органам державної влади, військовому командуванню, військовим адміністраціям та органам місцевого самоврядування повноважень, необхідних для відвернення загрози, відсічі збройної агресії та забезпечення національної безпеки, усунення загрози небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності, а також тим-часове, зумовлене загрозою, обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб із зазначенням строку дії цих обмежень».

За таких умов страховим компаніям вкрай необхідно мати відповідний рівень їх фінансово-економічної безпеки. Безпека будь-якої системи, у тому числі й страхової компанії, обумовлена сукупністю певних дій та їх результатів, що різноманітні за своїм характером, способом реалізації, складом учасників, ресурсами, що використовуються. Низка науковців, аналізуючи проблему безпеки компаній, визначають її сутність через поняття «захищеність». Зокрема, В. І. Куцик [25] під безпекою розуміє захищеність від зовнішніх та внутрішніх

загроз, що дозволяє надійно зберігати та ефективно використовувати фінансовий, матеріальний та кадровий потенціал. Ю. Б. Кракос [24] наголошує на визначенні безпеки як захищеності фінансово-господарської діяльності від несприятливих змін, з боку як зовнішніх, так і внутрішніх факторів.

В економічній літературі питанням фінансово-економічної безпеки страховика не приділяється достатньої уваги, частково це можна пояснити тим, що багато питань фінансової безпеки знаходять своє відображення при розробці фінансової політики страхових компаній, а також підміною понять, оскільки ряд дослідників ототожнюють поняття «фінансова безпека» та «фінансова стійкість» страховика і розглядають останнє, нівелюючи сутнісні характеристики і особливості фінансово-економічної безпеки.

На нашу думку, фінансово-економічна безпека є ширшим поняттям, ніж фінансова стійкість, фінансова надійність і платоспроможність. Ряд науковців вважають, що без відповідного безпечного стану страхової компанії не можна говорити про її фінансово стійкий та платоспроможний стан [38]. Однак, на наш погляд, таке твердження є досить дискусійним, оскільки страхова компанія може бути платоспроможною у короткостроковому періоді та фінансово стійкою у середньостроковому, не досягаючи безпечного рівня функціонування у довгостроковому періоді. Дійсно, фінансова стійкість та платоспроможність страховика мають значний вплив на її фінансово-економічну безпеку, однак це різні за змістом і суттю поняття. Саме тому поняття фінансово-економічна безпеки страховика має право на самостійне існування і дослідження як окрема категорія [36].

У сучасній літературі фінансово-економічна безпека страхової компанії трактується неоднозначно, а тому доцільним є аналіз існуючих точок зору. Усі підходи нами було згруповано у таблиці 1.1.

Сучасна наука вже має в арсеналі не один підхід трактування поняття «фінансово-економічна безпека». Вітчизняними і зарубіжними фахівцями вже сформовано чотири основні підходи, які відрізняється різноманітністю за змістом (рис.1.1).

Таблиця 1.1

Підходи до визначення фінансово-економічної безпеки страхових компаній
(страховиків) [згруповано на основі 13-27]

Автори	Авторські визначення
1	2
Базилевич В. Д. та ін.	здатність виконувати взяті зобов'язання за договорами страхування за умови дії несприятливих чинників, а також зміни в економічній кон'юнктурі
Рубан О. О.	як інтегральна характеристика успішного функціонування страхової компанії, що включає ліквідність, платоспроможність, фінансову стійкість та характеризує фінансовий стан страхової компанії у довгостроковому періоді»
Папка О. С.	стан (умови) функціонування, при якому є доступ до фінансових ресурсів і ринків, забезпечує себе та страхувальника певним рівнем захисту від внутрішніх і зовнішніх фінансових загроз і належною ефективністю фінансових показників, володіє здатністю до капіталізації й розвитку в майбутньому, завдяки чому має змогу в повному обсязі виконати свої зобов'язання перед страхувальниками, державою й іншими фізичними особами щодо виплати страхових відшкодувань, внесення необхідних платежів до бюджету, розміщення коштів страхових резервів і здійснення інших фінансових операцій, що характеризуються ймовірністю, величиною втрат капіталу, платоспроможності, ліквідності, рентабельності, недоотримання доходів і прибутків у майбутньому в умовах невизначеності та ризику страхової діяльності»
Матвійчук Л. О.	не як стан страхової компанії, а як процес досягнення певного стану страхової компанії, який характеризується стійкістю до внутрішніх і зовнішніх загроз, оптимальною структурою джерел фінансування, забезпеченням раціонального управління страховими резервами, своєчасним виконання страхових зобов'язань та дозволяє страховику продуктивно функціонувати у теперішньому і майбутніх періодах
Войтович Л.М.	спроможність забезпечувати стійкість фінансово-економічного розвитку, платіжно-розрахункових відносин (зобов'язань) та основних фінансово-економічних параметрів; нейтралізувати вплив зовнішніх кризових ситуацій і навмисних дій агресивних чинників (держави, компаній, угруповань), тіньових структур на фінансову стійкість страхової компанії; попереджати виведення капіталів з-під контролю страховиків; попереджати конфлікти між власниками різних рівнів щодо розподілу та використання ресурсів страхової компанії
Нагайчук Н. Г.	захищеність фінансових інтересів учасників страхових відносин на всіх рівнях і забезпеченість страхових компаній фінансовими ресурсами, достатніми для виконання відповідних зобов'язань і задоволення потреб власників та персоналу

Продовження табл. 1.1

1	2
Ачкасова С.А., Клімчук О.В.	здатність страховика виконувати прийняті на себе страхові та інші зобов'язання за умови виваженого і оптимального підходу до використання і управління своїми фінансовими ресурсами, здійснювати їх чіткий контроль, оперативно реагувати на будь-які загрози, внутрішні чи зовнішні, з метою їх мінімізації або уникнення, забезпечувати баланс фінансових інтересів страховика
Волкова В.В., Волкова Н.І.	спроможність страхової компанії виконувати свої зобов'язання перед фізичними та юридичними особами та державою щодо виплати страхових відшкодувань при забезпеченні належного рівня фінансової стійкості її страхових операцій стан функціонування страховика, який дозволяє йому здійснювати свою діяльність в умовах глобальних процесів країни під впливом зовнішніх та внутрішніх чинників
Журавка О. С., Діденко І.В., Колесник А.І.	діяльність страховика, пов'язана з достатньою забезпеченістю фінансовими ресурсами, яка дозволяє у разі виникнення необхідності відшкодувати обумовлені у договорах страхування збитки клієнтів, що дозволяє збільшити рівень довіри до страховиків
Журавка О. С. та ін.	комплекс дій, спрямованих на постійну підтримку балансу між витратами та зобов'язаннями страховика й фінансовими ресурсами, необхідними для їх покриття або виконання, в результаті чого досягається ефективний розвиток страхової компанії, незважаючи на зміну зовнішніх та внутрішніх факторів функціонування економіки

Рис.1.1. Підходи до визначення терміну «фінансово-економічна безпека»

Отже, враховуючи наукові розробки з проблематики фінансової безпеки страхових компаній [3-15] та власні напрацювання у безпекознавстві [16], можна

визначити фінансову безпеку страхової компанії як здатність ідентифікувати внутрішні та зовнішні загрози і розробляти заходи щодо забезпечення якості активів, платоспроможності, фінансової стійкості, прибутковості, в тому числі в умовах інституційних змін.

Головна мета фінансово-економічної безпеки – забезпечення компанії тривалого та максимально ефективного функціонування сьогодні та високого потенціалу розвитку у майбутньому.

Розглянемо коротко основні елементи фінансово-економічної безпеки страхової компанії.

Категорійний апарат, який характеризує фінансову безпеку страхової компанії, дуже широкий. Основні сутнісні характеристики фінансової безпеки страховика показано на рис. 1.2.

Рис. 1.2. Основні елементи фінансово-економічної безпеки страхової компанії [34]

Інформаційна безпека визначається як захищеність інформації що зберігається і обробляється в інформаційному середовищі, а також інфраструктури інформаційного середовища від випадкових або навмисних впливів природного або штучного характеру, які можуть завдати неприйнятної шкоди.

Кадрова безпека являє собою сукупність робіт з кількох групам:

- 1) дотримання регламенту, в якому перераховані рекомендації та вимоги до найму персоналу, його адаптації та звільнення;
- 2) підтримання рівня лояльності персоналу;
- 3) виконання регламенту щодо ведення конфіденційного діловодства та режим комерційної таємниці.

Правова безпека розкривається як дотримання підприємством усіх нормативно-правових актів у своїй господарській діяльності.

Екологічна безпека визначається як стан захищеності природної середовища та актуально значне коло інтересів людини від можливого негативного впливу сімейної і іншої роботи, надмірних обставин природного і техногенного характеру, їх результатів.

Інженерно-технічна безпека є обстеженням кімнат для визначення ймовірно можливих каналів втрати секретної інформації через промислові ресурси, системи будівель і обладнання.

Фізична безпека розкривається як:

- 1) контроль доступу на територію підприємства;
- 2) запобігання несанкціонованому допуску та доступу до відомостей, складовим комерційну таємницю;
- 3) спостереження за обстановкою навколо та всередині об'єкта дослідження.

Важливим елементом економічної безпеки підприємства є фінансова безпека, оскільки становить основне значення рівня та структури фінансового потенціалу підприємства у забезпеченні цілей його економічного розвитку [47].

Представлені характеристики елементів фінансово-економічної безпеки страхової компанії дозволяють визначити її як об'ємну сферу діяльності із забезпечення комплексної захищеності (безпеки) суб'єкта господарювання. До якої входять такі складові: забезпечення режиму захисту комерційної таємниці, внутрішня робота з співробітниками з метою запобігання негативним явищам, внутрішня контррозвідка, службові розслідування щодо загрозливих безпеки

сигналів та фактів, фінансова безпека, інформаційно-аналітична робота в інтересах безпеки, а також, технічний та фізичний захист суб'єктів господарювання і т.д.

Фінансово-економічна безпека страхової компанії залежить від суб'єктивних факторів, так як концепцію безпеки конкретного підприємства визначає його топ-менеджмент, який щодня відповідає за ефективне управління цією організацією. Концепція визначається виходячи з уявлення про погрози та виклики, наявність ресурсів та стратегічних цілей діяльності. Оцінка загроз є обов'язковою у діяльності компанії під час планування та прийняття рішень. Потрібно враховувати, що система реальних і потенційних загроз економічній безпеці динамічна, оскільки вони можуть з'являтися та зникати, зростати та зменшуватися.

1.2. Загрози та ризики фінансово-економічної безпеки страхової компанії в умовах війни

Актуальним питанням в умовах сьогодення є вміння протистояти викликам з метою забезпечення ефективного функціонування економічної системи та сталого економічного зростання в майбутньому. Незважаючи на велику кількість досліджень фінансової безпеки страхового ринку України в умовах війни, виникають все нові ризики та загрози, які впливають на розвиток та безпеку страхового ринку [45].

На сьогоднішньому етапі розвитку страхових компаній України виникають як зовнішні, так і внутрішні фактори впливу. Внутрішні фактори переважно спричинені через неефективний фінансовий менеджмент в страхових компаніях. Недієва фінансово-економічна політика суб'єктів ринку страхових послуг, похибки, недбальство та зловживання структурних підрозділів, недостатній нагляд за збереженням фінансової інформації є внутрішніми факторами для безпеки страхового ринку. Необгрунтоване завищення (зниження) розміру страхової премії, здійснення помилок при розрахунку тарифної ставки може

призвести до втрати конкурентних переваг страхової компанії на ринку. До внутрішніх факторів також можна віднести: неефективне розміщення страхових резервів, незбалансованість страхового портфеля, висока частка перестраховування, шахрайські дії суб'єктів страхового ринку. Інтернаціоналізація світового ринку страхових послуг, високий рівень взаємодії фінансового та страхового ринку, побудований на сучасних технологіях, недостатній контроль наглядових органів за кризовими явищами, недовершеність вітчизняного законодавства у страховому секторі, відтік капіталу за кордон, залежність від іноземного капіталу, нестабільність зовнішнього середовища спричиняють появу зовнішніх загроз [2].

У загальному вигляді фактори страхових компаній можна представити на рисунку 1.3.

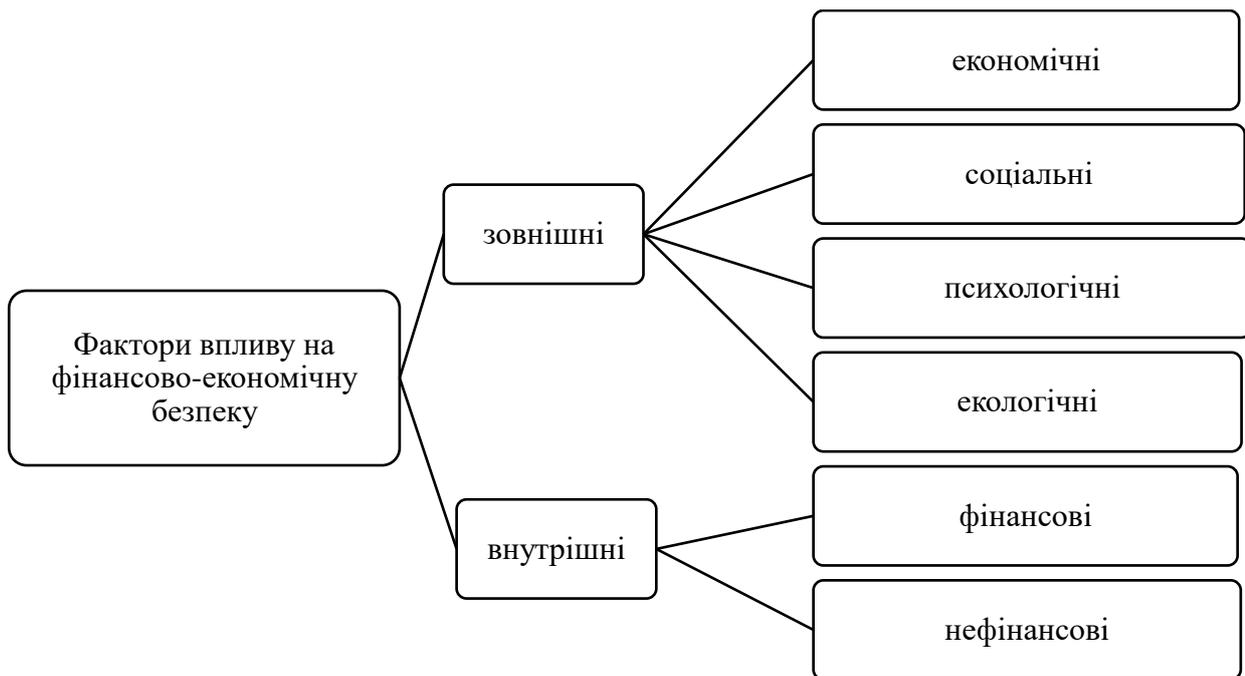

Рис.1.3. Фактори, що впливають на фінансово-економічну безпеку страховиків

До зовнішніх належать фактори, котрі спричинені зовнішнім середовищем. Відповідно до рис. 1.3 до них належать: економічні, соціальні, психологічні та екологічні фактори. Доцільно додати до наведеного групування зовнішніх

факторів також політичні фактори, адже вони також значно можуть вплинути на діяльність страховиків. За умов нестабільної політичної ситуації в країні може погіршитися інвестиційна активність, що в свою чергу може гальмувати розвиток страховиків [14, 43].

Інші дослідники до зовнішніх факторів додають:

- кризові явища на світових фінансових ринках;
- посилення конвергентних процесів;
- загострення соціально-політичної ситуації в країні;
- зменшення рівня платоспроможного попиту населення та суб'єктів господарювання [15].

До внутрішніх факторів належать: розмір власного капіталу, тарифна політика, збалансованість страхового портфеля, інвестиційна політика, стратегія розподілу прибутку, організаційна структура підприємства, склад та фінансова стійкість засновників страхової компанії тощо [18].

Фінансово-економічна безпека страхової компанії формується під впливом таких чинників загального характеру:

- розмір власних коштів;
- перестраховальні операції;
- розмір та ефективність розміщення страхових резервів;
- розмір тарифних ставок;
- наявність збалансованого страхового портфеля.

Врахування страховиком впливу цих чинників є деякою гарантією для страхувальників, що в обмін на сплачені гроші вони отримують від страховика страховий захист, і одночасно є умовою забезпечення фінансової безпеки страхової компанії. Зовнішні чинники фінансової безпеки страхової компанії майже не піддаються контролю, і у переважній більшості випадків страховій компанії складно протистояти їм. Вони можуть лише врахувати їхній вплив у забезпеченні фінансової безпеки. Сукупний ризик страховика через вплив таких чинників виражається ймовірністю зміни якості активів і зменшення їхньої

вартості, що веде до зниження рівня його фінансової надійності або припинення існування компанії на ринку [19, 44] (рис. 1.4).

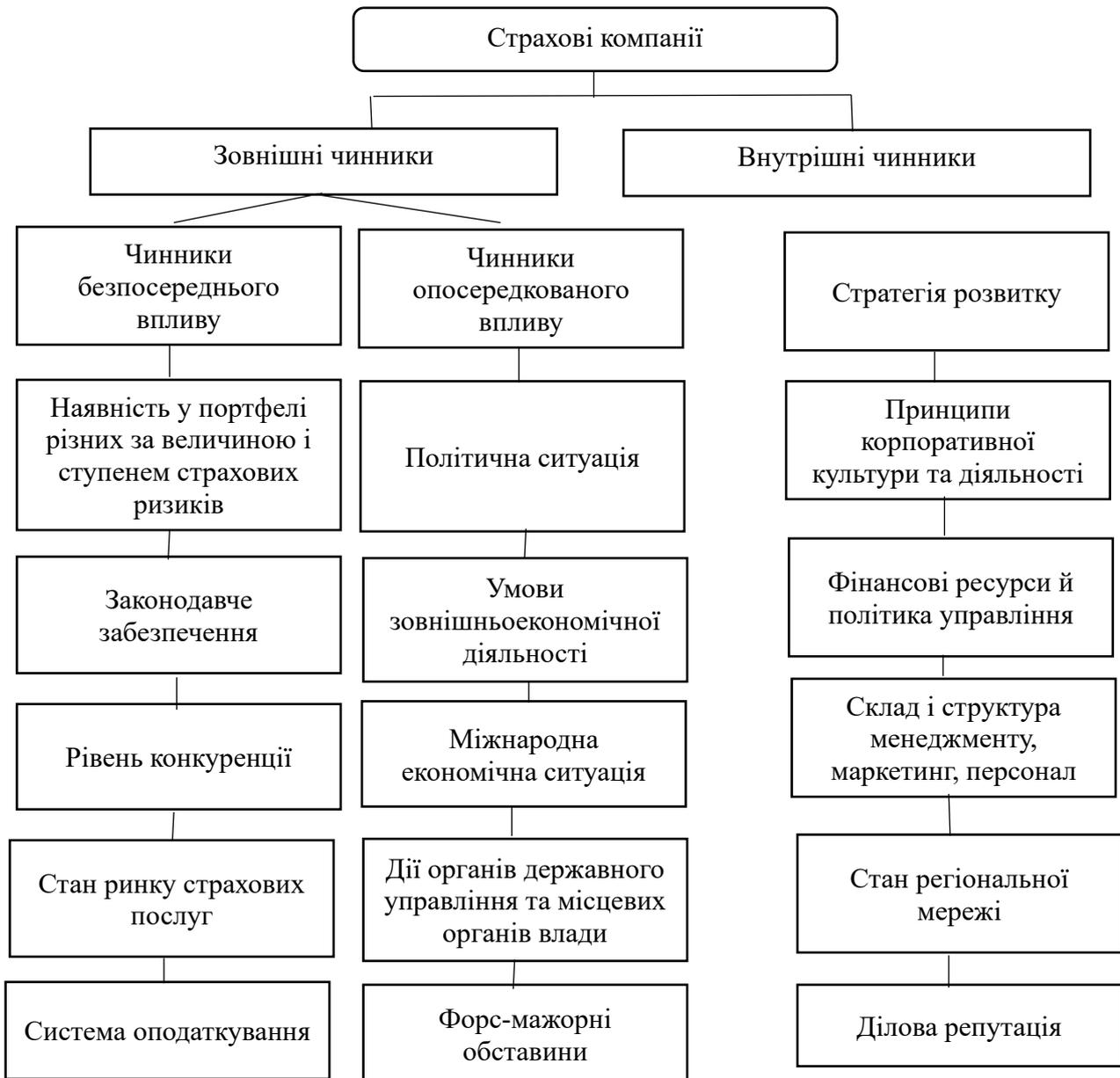

Рис.1.4. Чинники впливу на фінансово-економічну безпеку страховика

У реальній ситуації на страховому ринку існує безліч загроз, які впливають на фінансові інтереси страхової компанії, ігнорування котрих може в майбутньому негативно відобразитися на її фінансовій стійкості, платоспроможності та загальному фінансовому стані. Саме за таких умов

виникає потреба в забезпеченні безпечного функціонування страхової організації, а в нашому разі – у в забезпеченні її фінансово-економічної безпеки.

Найбільшій турботи для страховика потребують загрози саме фінансовій безпеці, оскільки всі втрати (організаційного, інформаційного, матеріального характеру, стану надійності компанії) у кінцевому підсумку виражаються саме у фінансових утратах, тобто втратах фінансових ресурсів.

Під час визначення категорії «фінансово-економічна безпека страхової організації» потребують уточнення поняття «загроза фінансово-економічній безпеці страховика» та «фінансово-економічна небезпека» [45-47].

На нашу думку, загальним у характеристиці загрози й небезпеки є їхня можливість заподіяти збитки об'єктові безпеки, тобто системі пріоритетних фінансових інтересів страхової компанії. Загроза фінансовим інтересам страховика – це реальна або потенційна можливість нанесення збитків, яка характеризується конкретним джерелом походження та об'єктом впливу.

Таким чином, можна розглядати фінансово-економічну небезпеку та загрози фінансовим інтересам страховика як комплексне поняття, тобто «загроза фінансово-економічній безпеці страхової організації».

Отже, загроза фінансово-економічної безпеці страховика – це потенційна чи реальна ймовірність негативного впливу процесів, явищ, чинників або умов на його загальний фінансовий стан, а також на рівень фінансової стійкості та платоспроможності.

Серед основних причин виникнення загроз, які з'являються із зовнішнього середовища, варто виділити такі [20]:

- стрімкий розвиток процесу глобалізації фінансово-економічних зв'язків, інтернаціоналізації світового ринку страхових послуг;
- високий ступінь концентрації фінансово-економічних ресурсів на міжнародних страхових ринках, високий ступінь інтеграції у сфері перестраховування;
- високий ступінь мобільності і взаємозв'язку страхових фінансових ринків на базі новітніх інформаційних технологій;

- взаємопроникнення внутрішньої й зовнішньої політики держав, що все більше залежать від світових страхових фінансів;

- посилення конкуренції та конфліктів між державами у сфері страхування, використання стратегій завоювання світового економічного простору (експансії) з використанням страхування;

- надмірна залежність національних страхових галузей (особливо в розрізі перестраховання) від іноземного капіталу, що робить фінансову безпеку страхової діяльності надзвичайно вразливою.

Внутрішні загрози породжуються переважно:

- непередбаченою фінансово-економічною політикою компанії;
- прорахунками органів її управління у визначенні пріоритетів фінансового менеджменту;

- помилками, зловживаннями й іншими відхиленнями (безгосподарністю, економічними злочинами і т. п.) в управлінні тарифною, інвестиційною, перестраховальною, а також кадровою і комунікаційною політикою страхової компанії, незбалансованістю страхового портфеля тощо.

З 24 лютого 2022 року страховий ринок переживає складний період, оскільки до існуючих загроз та ризиків, додаються нові, які спричинені воєнними діями на території України та становлять загрозу фінансовій безпеці страхового ринку України. До них можна віднести [83]:

1. Подання неповної та недостовірної інформації про фінансовий стан страховика.

2. Недотримання страховиками нормативів платоспроможності та ризиковості операцій.

3. Втрата майна внаслідок воєнних дій.

4. Невиконання зобов'язань за полісами добровільного медичного страхування на територіях, де відбуваються воєнні дії.

5. Недотримання страховиками взятих на себе зобов'язань.

Основними викликами з якими стикнувся страховий ринок України впродовж війни є:

1. Повернення регуляторних вимог.

На початку повномасштабного вторгнення РФ в Україну Національний банк спростив регуляторні вимоги, для того щоб налагодити роботу ринку в умовах воєнного часу. Але через певний період НБУ почав фіксувати ознаки недотримання певними компаніями критичних фінансових нормативів та здійснення ризикової діяльності. Для того, щоб запобігти погіршенню ситуації на ринку, НБУ прийняв рішення переглянути регуляторні вимоги. Національний банк повернув обов'язок своєчасного та повного подання достовірної звітності, для одержання інформації про фінансовий стан та діяльність учасників страхового ринку та у випадку виникнення непередбачуваних обставин для швидкого подолання їх. Було повернуто проведення інспекційних перевірок, застосування заходів впливу до страховиків за порушення нормативів платоспроможності та ризиковості операцій

2. Страхування воєнних ризиків.

До 2022 року більшість страхових компаній України не мали страхового продукту, який забезпечив би відшкодування воєнних ризиків. Але враховуючи умови, які склались на території України, страхові компанії почали розробляти такий продукт. З грудня 2022 року громадяни України можуть застрахувати своє майно від влучення снарядів, мін, куль, руйнування будівель, мінування територій, наслідків вибухів та пожеж. Також можна застрахуватись від нещасного випадку внаслідок війни. До найбільших страхових компаній, які страхують від воєнних ризиків належать: ІНГО, СГ ТАС, ARX, «Арсенал Страхування», ВУСО, «Метлайф», «Універсальна», «Княжа Vienna Insurance Group».

3. Виконання зобов'язань за договорами добровільного медичного страхування.

Серйозним викликом для страховиків стало виконання взятих на себе зобов'язань за договорами добровільного медичного страхування на територіях, де ведуться воєнні дії. Проте українські страхові компанії зуміли підлаштуватись під обставини, які склались. Багато страховиків запровадили можливість надання

медичних консультацій в онлайн-форматі у тих регіонах, де фізично складно дістатися лікарні. Після початку повномасштабного вторгнення НБУ надав рекомендації страховикам щодо спрощення процедури врегулювання випадків, що мають ознаки страхових, віддавати перевагу електронним документам і копіям необхідних документів, використовувати дистанційні способи урегулювання страхових випадків. На територіях, де воєнні дії не ведуться страховики можуть продовжувати свою діяльність у звичному форматі [6].

Таким чином, фінансова надійність страхової компанії є вкрай важливим показником її діяльності, оскільки вона містить такі компоненти як фінансова стійкість, ліквідність та платоспроможність. Саме цей факт визначає актуальність забезпечення фінансової надійності страхової компанії і потребує періодичного оцінювання фінансової надійності страхової компанії, для чого необхідне відповідне методичне забезпечення.

1.3. Нормативно-правове забезпечення фінансово-економічної безпеки страхової компанії

Для забезпечення фінансової безпеки страховиків їхня діяльність має бути організована не тільки зсередини компанії, а й з боку держави. Таким чином, будь-яка страхова організація має функціонувати у відповідному правовому полі.

Державне регулювання страхової діяльності в Україні здійснюється на базі двох взаємопов'язаних і водночас найвпливовіших форм, а саме: правового забезпечення і здійснення нагляду за страховою діяльністю. Ці форми мають бути покладені в основу формування державного механізму регулювання страхової діяльності, який перебуває на етапі структурної адаптації до новостворюваного ринкового середовища. Правове забезпечення, з одного боку, встановлює необхідні державі «правила гри», а з другого – передбачає сприятливі умови для розвитку страхової діяльності за пріоритетними напрямками. Державний нагляд за страховою діяльністю дає змогу реалізувати всі функції державного регулювання найважливіших завдань розвитку страхової діяльності як на стадії

запобігання системному ризику, коли банкрутство однієї страхової компанії може призвести до «ланцюгової реакції» усієї страхової системи, так і на стадії стимулювання ефективності страхової системи, тобто надійне та прибуткове функціонування страхового сектора шляхом забезпечення платоспроможності страховиків та підтримки раціональних масштабів конкуренції на страховому ринку України. Головною метою державного регулювання страхової діяльності в умовах перехідної економіки є підвищення ефективності страхового ринку та його впливу на економіку країни [43].

Для розв'язання завдань регулювання страхової діяльності у розпорядженні держави найбільш ефективними є методи прямого втручання. Комплекс прямих методів регулювання середовища функціонування страхового бізнесу включає нормативно-правове забезпечення страхової діяльності та застосування дій органів центральної виконавчої влади (ліцензійна політика, регулювання норм платоспроможності страховика).

Правове забезпечення страхування здійснюється шляхом прийняття актів законодавства та нормативних актів, що регулюють страхову діяльність як у цілому, так і за окремими її напрямками й питаннями.

Система правового регулювання страхової діяльності включає норми, визначені такими правовими документами:

- Конституцією України;
- міжнародними угодами, що їх підписала і ратифікувала Україна;
- Цивільним кодексом України;
- законами та постановами Верховної Ради України;
- указами та розпорядженнями Президента України;
- декретами, постановами та розпорядженнями Уряду України;
- нормативними актами (інструкції, методики, положення, накази), котрі прийняті Міністерствами, відомствами, центральними органами виконавчої влади і зареєстровані в Міністерстві юстиції України;
- нормативними актами органу, що згідно із законодавством України здійснює нагляд за страховою діяльністю;

– нормативними актами органів місцевої виконавчої влади у випадках, коли окремі питання регулювання страхової діяльності були делеговані цим органам за рішенням Президента або Уряду України;

– окремими нормативними актами колишнього Радянського Союзу та УРСР, які не були відмінені законодавством незалежної України [40].

Конституцією України, прийнятою в червні 1996 р., визначено, що виключно законами України встановлюються засади створення і функціонування фінансового ринку (ст. 92), а Кабінет Міністрів України забезпечує проведення фінансової політики (ст. 116). Отже, Конституція України встановила загальні норми правового регулювання фінансової політики, складовою частиною якої є страхова справа.

Цивільний кодекс України, прийнятий ще за радянських часів, не дає, на жаль, повного законодавчого тлумачення правового регулювання страхової діяльності. У ньому страхування визначене тільки як «державне». Тому велике значення матиме прийняття нового Цивільного кодексу України, який дозволить узгодити основні поняття в системі законодавства.

Законодавче регулювання страхової діяльності в Україні має певну історичну специфіку, яка значною мірою накладає свої особливості в цілому на систему правового забезпечення.

За Радянського Союзу не було базового закону, який би регулював порядок проведення страхової діяльності. Оскільки страхова діяльність здійснювалась виключно установами Держстраху і Індержстраху, які не мали повністю самостійного статусу, то не виникало потреби визначити законодавчі норми, які б на рівні законів встановлювали права та обов'язки цих суб'єктів. Окремі питання проведення страхової діяльності регулювалися Постановами ЦК КПРС та Ради Міністрів СРСР і УРСР, нормативними документами Держстраху та Укрдержстраху [13].

Протягом 1992-1993 рр. у більшості незалежних держав, що виникли на території колишнього СРСР, були прийняті законодавчі акти з питань страхування.

Улітку 1992 р. Укрдержстрах за участю низки провідних страхових компаній, утворених у 1990 - 1992 рр., подав до Кабінету Міністрів України перший законопроект «Про страхування», спрямований на узгодження позицій низки провідних міністерств і відомств. У грудні цього ж року цей проект після узгодження було повторно внесено на розгляд Кабінету Міністрів України. Оскільки згідно з рішенням Верховної Ради України в цей період Уряд дістав право видавати декрети, які мали статус законів, зазначений проект був прийнятий як декрет у травні 1993 р.

Декрет Кабінету Міністрів України «Про страхування» став фактично першим базовим законодавчим актом, який забезпечив системне правове регулювання страхової діяльності в Україні. Цей документ визначив базові терміни і поняття, пов'язані зі страховою діяльністю. Декрет «Про страхування» міг розглядатися лише як проміжний, законодавчий акт.

Головний його недолік полягав у тому, що тут було зроблено спробу поєднати суперечливі положення: з одного боку, певні «держстрахові» принципи здійснення страхової діяльності, що базувалися на планово-адміністративній економіці, а з іншого – принципи ринкової економіки і, зокрема, страхування в умовах ринку. Наприклад, з одного боку, Декрет передбачав здійснення страхових виплат за рахунок страхових резервів, що відповідало ринковим принципам, а з іншого – не визначав фінансового механізму формування цих резервів і суто адміністративно забороняв перераховувати до резервів понад 50 % страхових платежів. Окрім того, Декрет надліберально забороняв державі втручатися в діяльність страхових організацій, а водночас визначав державний орган, відповідальний за стан розвитку страхового ринку. І таких суперечностей було немало. Отже, з розвитком ринкової економіки України постала потреба прийняти новий законодавчий акт, який повністю врегулював би як понятійно-смысловий апарат, так і порядок здійснення страхової діяльності (давно застосовуваний у розвинених країнах) [13].

6 березня 1996 р. Верховною Радою України було прийнято новий Закон України «Про страхування» (далі – Закон), який є сьогодні головним законодавчим актом у цій галузі в нашій державі. Закон України «Про страхування» має 5 основних розділів і 47 статей [2]. У першому розділі встановлюється основний понятійно-термінологічний апарат: визначаються такі базові поняття, як страхування, страховики, страхувальники, об'єкти і види страхування, форми страхування, страхові ризики і страхові випадки, страхова сума, страхове відшкодування, страхові платежі і тарифи, співстрахування, перестраховування, об'єднання страховиків, страхові агенти та страхові брокери і деякі інші.

Центральне місце в цьому розділі посідають норми, що визначають вимоги до страховика при його створенні і реєстрації, а також порядок здійснення обов'язкового страхування. Зокрема, цим Законом встановлюється особливий механізм (який не має повних аналогів у жодній країні), коли види обов'язкового страхування можуть визначитися лише цим Законом, а не іншими законодавчими актами. При цьому Кабінетові Міністрів України надається право регулювати порядок проведення кожного виду обов'язкового страхування за умови, що цей вид передбачено Законом.

Другий розділ Закону регулює порядок проведення страхування: визначає вимоги до договорів і правил страхування та відповідної валюти, встановлює обов'язки страховиків і страхувальників у кожній конкретній ситуації. Важливість законодавчих норм, передбачених цим розділом, полягає в тому, що вони з максимальною повнотою відбивають особливості договірних відносин, прав та обов'язків сторін у сфері страхування. Фактично конкретизуються загальні норми цивільного права у сфері страхування.

Третій розділ визначає умови забезпечення платоспроможності страховиків. Саме тут подається фінансовий механізм здійснення страхової діяльності, встановлюються певні обмеження щодо можливості прийняття зобов'язань і визначаються загальні принципи аудиту страховика. Важливими статтями цього розділу є такі, де йдеться про порядок формування та види

страхових резервів як технічних, так і зі страхування життя. Низка статей регулює суто фінансові питання: порядок обчислення прибутку та витрат, створення гарантійних фондів, порядок обліку та звітності.

Четвертий розділ визначає принципи державного нагляду за страховою діяльністю. Цим розділом визначено орган, що здійснює державний нагляд, – за страховою діяльністю, а саме Комітет у справах, нагляду за страховою діяльністю, і встановлено його права та функції. У цьому розділі наведено порядок ліцензування страхової діяльності, що забезпечує правове регулювання роботи страховиків на страховому ринку.

П'ятий розділ передбачає регулювання таких загальних моментів, як розгляд спорів, урахування міжнародного права тощо.

Прийняття Закону дозволило Уряду запровадити цілу низку підзаконних актів, зокрема постанов і розпоряджень, що регулюють окремі питання здійснення страхової діяльності.

В останні роки відбувається динамічний розвиток вітчизняного страхового ринку. Удосконалюється нормативно-правова база цієї галузі, що знаходить своє відображення у введенні в дію Закону України «Про внесення змін та доповнень до Закону України «Про страхування» від 4 жовтня 2002 р.

До найважливіших змін, внесених до Закону України «Про страхування», належить вимога про те, щоб страховики, які були зареєстровані, до 7 листопада 2001 р., формували свої статутні фонди в такому порядку:

- страховики, які займаються видами страхування іншими, ніж страхування життя, протягом двох років з дня набрання чинності цього Закону повинні формувати статутний фонд у сумі 500 тис. євро, а протягом трьох років - 1 млн євро;
- страховики, які займаються страхуванням життя, відповідно 750 тис. євро протягом двох років з дня набуття чинності цим Законом та 1,5 млн євро - протягом трьох років [13].

18 листопада 2021 року Верховною Радою ухвалив нову редакцію Закону України «Про страхування».

Ставши новим регулятором небанківського фінансового ринку, Національний банк одним із своїх пріоритетів визначив оновлення застарілого законодавства, яке не відповідало ані потребам учасників ринку, ані запиту споживачів цих послуг.

Новий закон змінює цілий спектр вимог до ліцензування страховиків, оцінки їх платоспроможності та ліквідності, корпоративного управління й управління ризиками, припинення діяльності компаній та передавання страхового портфеля тощо.

З'явилися нові вимоги до страховиків для виходу на ринок.

По-перше, страховики повинні мати прозорі структури власності, розкривати інформацію про всіх власників істотної участі та ключових учасників компанії. Засновники та власники зобов'язані мати бездоганну ділову репутацію, а також задовільний фінансовий і майновий стан. Національний банк здійснюватиме обов'язкове погодження власників істотної участі.

По-друге, під час реєстрації страхові компанії повинні будуть надавати плани діяльності на три роки.

По-третє, введено вимоги до системи корпоративного управління компанією (зокрема, роботи ради та правління). Вони будуть пропорційними, тобто залежатимуть від значимості компанії (для більших установ – більше вимог).

Законом підвищується роль та значення професійної діяльності осіб, відповідальних за виконання ключових функцій (управління ризиками, комплаєнсу, внутрішнього аудиту та актуарної функції). Зокрема, нова актуарна функція має бути здатна адекватно та незалежно оцінити та дати рекомендації щодо технічних резервів, процесу андеррайтингу та цінової політики страховика.

Крім того, керівники страхових компаній та особи, відповідальні за ключові функції, повинні відповідати кваліфікаційним вимогам до професійної придатності та ділової репутації. Національний банк погоджуватиме їх призначення на посади. Також передбачається здійснення Національним банком

оцінки колективної придатності членів наглядової ради або виконавчого органу страховика.

По-четверте, закон установлює диференційований підхід до мінімального розміру статутного капіталу страховиків: 32 млн грн для страховиків non-life та 48 млн грн – для компаній зі страхування життя, страховиків із ліцензією на класи страхування відповідальності, кредитів, поруки та на здійснення діяльності з перестраховання.

Нові вимоги до платоспроможності страховиків.

Страховики дотримуватимуться вимог до капіталу платоспроможності та мінімального капіталу.

Водночас закон установлює два різні підходи до вимог платоспроможності – спрощений (Solvency I) та базовий (Solvency II). Зокрема, базовий підхід застосовуватиметься до страховиків життя, компаній із ліцензіями на класи страхування відповідальності, кредитів, поруки та більших страхових компаній.

Нові вимоги до капіталу запроваджуватимуться поетапно. Впродовж перших трьох років після введення в дію нового закону всі страховики повинні будуть відповідати вимогам платоспроможності за спрощеним підходом.

Гнучкі підходи до ліцензування.

Новий закон дає змогу страховим компаніям отримувати всього одну ліцензію замість цілої низки на кожен окремий вид послуг. Так, за міжнародною практикою, Національний банк перейде від ліцензування окремих видів страхування до ліцензування за класами.

Також страхова компанія зможе змінювати обсяг ліцензії – додавати нові класи або ж навпаки звужувати обсяг ліцензії. Законом виділяється п'ять класів у межах страхування життя (life) та 18 класів за напрямом non-life-страхування.

Проте компанії не зможуть поєднувати послуги life та non-life-страхування.

Уперше з'являться чіткі вимоги до страхових посередників.

Урегулювання цього питання є важливим передусім із точки зору захисту інтересів споживачів послуг. Так, новий закон передбачає обов'язкову реєстрацію

посередників у єдиному реєстрі, встановлює вимоги до їх навчання та рівня компетентності, уникнення конфлікту інтересів, розширення переліку інформації, яка розкривається споживачеві тощо.

Прозорі умови припинення діяльності страховиків.

Уперше в українському законодавстві з'явиться дієвий та чіткий механізм припинення діяльності страховиків.

Вихід із ринку може бути як добровільним (через реорганізацію, передавання страхового портфеля, ліквідацію тощо), так і примусовим. Власне, закон чітко встановив підстави для віднесення страхової компанії до категорії неплатоспроможних та для примусового відкликання ліцензії. Також передбачено можливість уведення в страхову компанію тимчасової адміністрації для захисту інтересів клієнтів.

Нова редакція Закону України «Про страхування» набирає чинності на наступний день після опублікування та повністю вводиться в дію через два роки.

Отже, з 01 січня 2024 року в Україні має запрацювати новий Закон «Про страхування», який суттєво змінить ситуацію на ринку страхування.

Висновки до розділу 1

Науковий аналіз розкриває різноманіття трактувань терміну "фінансово-економічна безпека". Вчені вже сформулювали чотири ключові підходи до цього поняття, розрізняючи його захищеність від внутрішніх і зовнішніх загроз, охорону від правопорушень, стабілізатор успішного використання ресурсів та здатність до гарантування відтворення.

Основними складовими фінансово-економічної безпеки є інформаційна, екологічна, фінансова, фізична, інженерно-технічна, кадрова та правова безпека.

Фінансово-економічна безпека страхової компанії визначається матеріально-речовинною та ціновою структурою виробництва, наданням страхових послуг, активною діяльністю, економічним обігом, інноваційною роботою та їхньою динамікою, що впливає на фінансовий результат. Виконання виробничих та економічних планів позитивно впливає на фінансово-економічну

безпеку, в той час як невиконання плану з реалізації страхових послуг може призвести до погіршення фінансового становища.

Дослідження фінансової безпеки страхового ринку визначає важливість аналізу та усунення факторів, що можуть створити фінансову небезпеку. Фактори впливу поділяються на об'єктивні та суб'єктивні, внутрішні та зовнішні, залежно від розвитку ринку, фінансової результативності та ефективності діяльності. Зовнішні включають економічні, соціальні, психологічні та екологічні аспекти, тоді як внутрішні – розмір власного капіталу, тарифна політика, структура страхового портфеля, інвестиційна стратегія, розподіл прибутку, організаційна структура та фінансова стійкість засновників.

Особлива увага приділена аналізу законодавчої бази, що гарантує фінансово-економічну безпеку страхових компаній. Розглянуті відповідні правові акти та нормативні документи, регулюючи фінансову діяльність в страховій сфері, включаючи закони, постанови, накази та інші документи, що визначають правила гри та вимоги до фінансової стійкості страхових компаній.

Дослідження фінансової безпеки страхового ринку визначає важливість аналізу та усунення факторів, що можуть створити фінансову небезпеку. Фактори впливу поділяються на об'єктивні та суб'єктивні, внутрішні та зовнішні, залежно від розвитку ринку, фінансової результативності та ефективності діяльності. Зовнішні включають економічні, соціальні, психологічні та екологічні аспекти, тоді як внутрішні – розмір власного капіталу, тарифна політика, структура страхового портфеля, інвестиційна стратегія, розподіл прибутку, організаційна структура та фінансова стійкість засновників.

Особлива увага приділена аналізу законодавчої бази, що гарантує фінансово-економічну безпеку страхових компаній. Розглянуті відповідні правові акти та нормативні документи, регулюючи фінансову діяльність в страховій сфері, включаючи закони, постанови, накази та інші документи, що визначають правила гри та вимоги до фінансової стійкості страхових компаній.

РОЗДІЛ 2

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ СТРАХОВОЇ КОМПАНІЇ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

2.1. Механізм управління фінансово-економічною безпекою страхової компанії

Управління фінансово-економічною безпекою здійснюється на основі механізму фінансово-економічної безпеки страхової компанії.

Механізм – це система елементів (цілей, функцій, методів, організаційної структури і суб'єктів) та об'єктів управління, в якій відбувається цілеспрямоване перетворення впливу елементів управління на необхідний стан або реакцію об'єктів управління, що має вхідні посилки і результуючу реакцію [37].

Механізм управління фінансово-економічною безпекою страховика покликаний забезпечити його фінансову стійкість і незалежність, формування максимально можливого фінансового потенціалу та ефективного його використання через оптимізацію бізнес-процесів, побудову системи індикаторів для ідентифікації загроз фінансовій стійкості та розробку програми заходів з їх уникнення, мінімізації та усунення наслідків. При цьому механізм має бути гнучким і легко адаптованим до змін зовнішнього і внутрішнього середовища страховика [41].

Таким чином, механізм фінансово-економічної безпеки страхової компанії – це сукупність методів, важелів та інструментів, які застосовують суб'єкти системи фінансової безпеки страхової компанії для покращення характеристик фінансової безпеки, а також його фінансове, організаційне та інформаційно-аналітичне забезпечення.

Ефективність функціонування системи фінансово-економічної безпеки страхової компанії залежить від інформаційного забезпечення, яке є процесом неперервного і цілеспрямованого відбору відповідних інформаційних

показників, необхідних для здійснення аналізу, планування і підготовки ефективних управлінських рішень, що стосуються його фінансової безпеки [42].

До основних індикаторів рівня фінансової безпеки страхової компанії належать: достатність капіталу, ризики страхової діяльності, ліквідність, платоспроможність, фінансова стійкість та надійність, а також прибутковість діяльності (рис. 2.1).

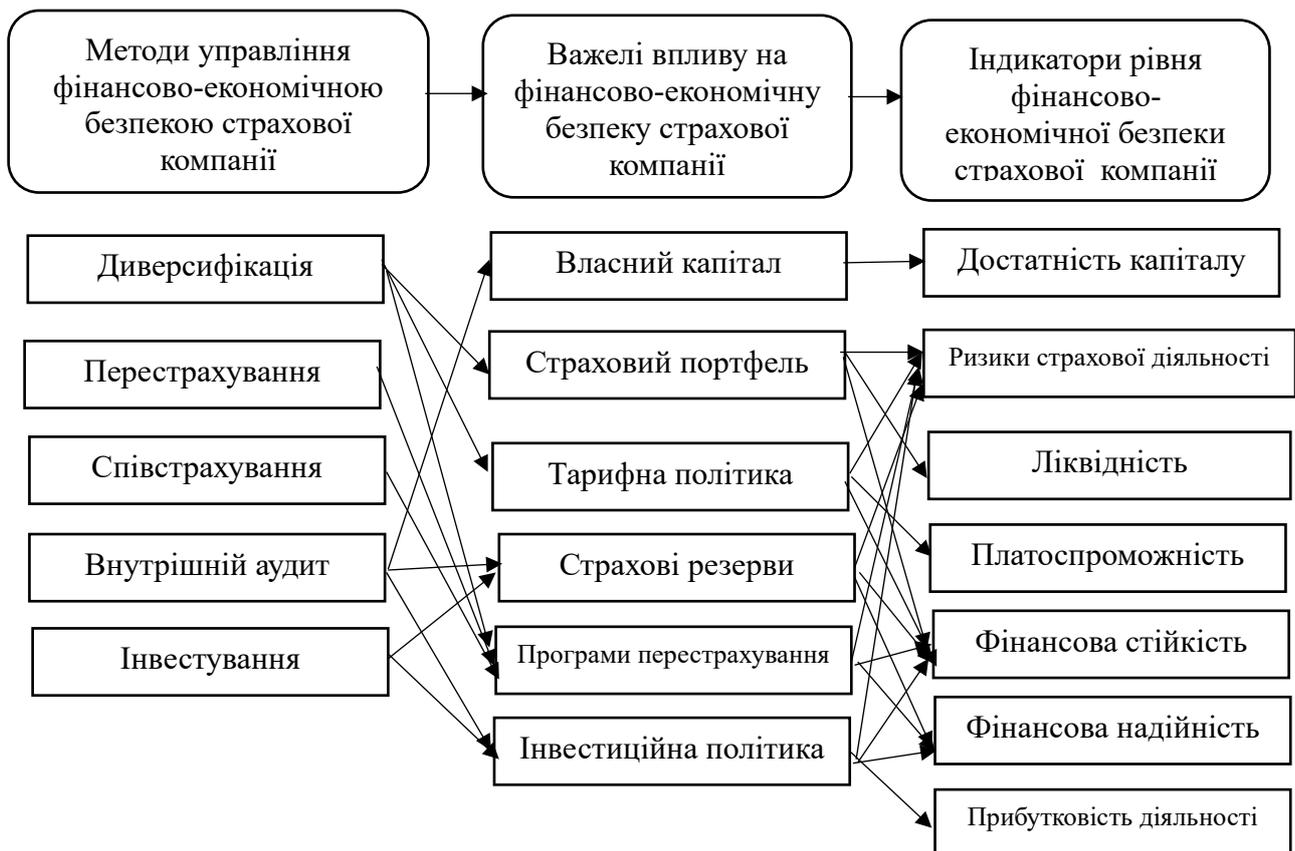

Рис. 2.1. Структура механізму управління фінансово-економічною безпекою страхової компанії [45]

Як видно з рис. 2.1, до основних методів управління фінансово-економічною безпекою страхових компаній належать: диверсифікація, перестраховання, співстраховання, внутрішній аудит, інвестування.

Платоспроможність страхової компанії є одним з індикаторів фінансово-економічної безпеки страхової компанії у середньостроковому періоді [16].

Відповідно до Закону України «Про страхування» серед умов забезпечення платоспроможності страхової компанії є умова створення страхових резервів, достатніх для майбутніх виплат страхових сум і страхових відшкодувань.

До основних важелів впливу на фінансово-економічну безпеку страховика належать [17]:

- власний капітал. Власний капітал страхової компанії є гарантією забезпечення здійснення страхових виплат навіть за умови нестачі страхових премій та прибутку від інвестиційної діяльності, необхідних для виконання поточних та довгострокових зобов'язань;

- страхові резерви. Формування страховою компанією системи страхових резервів у розмірах, відповідно до суми страхових зобов'язань дає їй можливість розподілити відповідальність залежно від різних видів ризиків та часу настання страхових виплат;

- страховий портфель. Здійснюючи управління страховим портфелем, страховик повинен постійно аналізувати і корегувати співвідношення між напрямками страхування, страховими сумами та рівнями ризику об'єктів у розрізі діючих та новоукладених страхових договорів;

- тарифна політика. Встановлення оптимального розміру страхових тарифів забезпечить рівновагу між отриманими преміями, майбутніми виплатами та понесеними витратами страховика, що, як результат, дозволить забезпечити належний рівень фінансової безпеки страхової компанії;

- інвестиційна політика. За допомогою ефективно розробленої та вчасно впровадженої загальної інвестиційної політики страховик має можливість забезпечити мобілізацію додаткового доходу і в результаті компенсувати можливі збитки від страхової діяльності, що призводить до підвищення рівня фінансової безпеки страхової компанії в цілому;

- програми перестраховання. Використовуючи механізм перестраховання, страховик має можливість доволно визначати обсяг власної відповідальності за

будь-яким великим одиничним ризиком або групою однорідних ризиків, передаючи при цьому надлишок зобов'язань перестраховій компанії.

На діяльність страхових компаній впливає низка зовнішніх чинників, до яких можна віднести: стрімкий розвиток інтеграційних та глобалізаційних процесів, інтернаціоналізація світового ринку страхових послуг; високий рівень мобільності, взаємозв'язку та взаємозалежності страхового і фінансового ринків, заснованого на новітніх технологіях; різноманіття і динамізм існуючих фінансових інструментів; нездатність фінансових інститутів та наглядових органів в належній мірі контролювати кризові явища; високий рівень залежності від зовнішнього перестраховування; шахрайство у страхуванні; недосконалість національного законодавства у страховій сфері; нерозвиненість фондового ринку країни; зростання залежності національного страхового ринку від іноземного капіталу; збереження тенденцій затягування виходу із економічної (фінансової) кризи [28].

До індикаторів стану фінансово-економічної безпеки страхового ринку належать показники проникнення та щільності страхування, а також рівень страхових виплат та частка премій, що належать перестраховикам-нерезидентам [1].

Для реалізації своєї основної функції – здійснення виплат страхових відшкодувань у разі настання страхових подій страхова компанія формує страхові резерви. Розміщення страхових резервів є основою інвестиційної діяльності страхової компанії. У зв'язку з цим ефективне управління розміщенням страхових резервів є одним із методів забезпечення фінансової безпеки страхової компанії [53].

Нормативно-правовими актами визначені напрями розміщення коштів страхових резервів як для страхових компаній, що здійснюють страхування життя так і для тих страховиків, що займаються іншими видами страхування, ніж страхування життя. Відповідно до розпорядження Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг «Про затвердження Положення про обов'язкові критерії та нормативи достатності,

диверсифікованості та якості активів страховика та визнання такими, що втратили чинність, деяких нормативно-правових актів Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України». Положенням встановлюються обов'язкові критерії та нормативи достатності, диверсифікованості та якості активів страховика. Страховик зобов'язаний на будь-яку дату дотримуватись нормативів достатності та диверсифікованості активів відповідно до Положення.

До нормативу диверсифікованості активів включаються в повному обсязі права вимоги до перестраховиків за укладеними договорами перестраховування ризиків за умови, що ці перестраховики провадять страхову та/або перестрахову діяльність не менше десяти років та їх рейтинг фінансової надійності перестраховика-резидента, визначений уповноваженими рейтинговими агентствами та/або міжнародними рейтинговими агентствами, визнаними відповідно до законодавства, не нижчий ніж «АА-» за національною рейтинговою шкалою [48].

Законодавство України встановлює такі принципи розміщення коштів страхових резервів у активах певних категорій: безпечності, ліквідності, прибутковості, диверсифікації, відповідно до особливостей страхової діяльності. Низькоризиковими активами відповідно до Положення є такі активи:

- державні облігації України;
- кошти, розміщені в банках, які мають кредитний рейтинг не нижче ніж «АА» за національною рейтинговою шкалою;
- облігації, емітентом яких є банк, який має кредитний рейтинг не нижче ніж «АА» за національною рейтинговою шкалою;
- облігації міжнародних фінансових організацій [46].

Найбільш пріоритетними з точки зору законодавства видами активів є державні облігації України та кошти, розміщені в банках. Це пояснюється тим, що ці види активів визнано найменш ризиковими, а їх максимально дозволена частка у страхових резервах становить 80-95% та 70% відповідно.

На рівень фінансово-економічної безпеки страхового сектору безпосередній вплив здійснює рівень (якість) державного нагляду за страховою

діяльністю, який повинен опиратися на міжнародні принципи і стандарти ведення страхового бізнесу. Нині, ні в сфері державного регулювання страхової діяльності, ні на рівні суб'єктів страхового підприємництва не зародилося поняття необхідності об'єднання елементів управління фінансовою безпекою страховиків в єдину систему. Це викликано, в першу чергу, відсутністю одного підходу до розуміння сутності системи управління фінансовою безпекою страхового сектору в цілому та окремих страховиків, завдань, які вона повинна виконувати (цілей функціонування), змісту її елементів, у тому числі й інструментів забезпечення їх безпечної діяльності. Існуючі складові системи є автономними, процеси – дискретними, а зв'язки – фрагментарними [49].

Враховуючи вищезазначене, система управління фінансово-економічною безпекою страхових компаній на державному рівні реалізується через дослідження їх фінансового стану, платоспроможності за страховими зобов'язаннями перед страхувальниками. Брак коштів у страхової компанії для виконання зобов'язань підриває довіру не лише до конкретного страховика, а й до страхового ринку в цілому, тому держава не може бути осторонь від страхової діяльності, об'єднуючи інтереси страховиків, страхувальників та економіки загалом.

Щодо управління фінансово-економічною безпекою на рівні самого страховика, зазначимо, що його головне завдання – організація діяльності всіх служб компанії, що спрямовується на забезпечення її фінансової стійкості, стабільного розвитку та прибутковості діяльності. Досягнення цих цілей визначається стратегією компанії, яка визначається фінансовою політикою страхової компанії і реалізується через застосування відповідних механізмів та інструментів. Метою функціонування системи управління фінансово-економічною безпекою страховика є забезпечення його фінансової стійкості, що характеризується як здатність страхової компанії виконати зобов'язання перед інвесторами, клієнтами (страхувальниками), найманими працівниками та державою в умовах збурень внутрішнього і зовнішнього середовища функціонування. Об'єктом фінансово-економічної безпеки страховика є його

фінансова діяльність, безпеку якої необхідно забезпечити. Суб'єктом фінансово-економічної безпеки є власники та керівництво компанії та її персонал. Предметом – діяльність суб'єктів фінансово-економічної безпеки через реалізацію принципів, функцій, стратегічної програми або конкретних заходів щодо забезпечення фінансової безпеки, яка спрямована на об'єкти фінансово-економічної безпеки [51].

У табл. 2.1. узагальнено елементи системи управління фінансово-економічною безпекою страхових компаній у розрізі суб'єктів управління – держави, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг, і безпосередньо страхових компаній [47].

Таким чином, одним із головних завдань створення і функціонування системи управління фінансово-економічною безпекою страхової компанії є своєчасне виявлення та запобігання внутрішнім і зовнішнім загрозам порушення фінансової стійкості страховика, забезпечення захисту фінансових інтересів власників (інвесторів, акціонерів), клієнтів (страхувальників), найманих працівників і держави, досягнення поставлених цілей та виконання місії компанії в умовах впливу на неї внутрішніх і зовнішніх загроз. Тому базисом системи управління фінансово-економічною безпекою страховика є поєднання всіх її елементів з метою забезпечення стійкого функціонування страхового ринку в цілому, і страхових компаній зокрема.

Загальну систему управління фінансовою безпекою страхової компанії формують такі підсистеми: управління, контролю, планування, аналізу та інформаційного забезпечення (рис. 2.2).

Найважливішою вихідною передумовою формування системи управління фінансово-економічною безпекою страхової організації є ідентифікація загроз. Від того, наскільки точно і повно визначений перелік загроз, що впливають на її складові, рівень інтенсивності їх прояву і можливого збитку, залежить ефективність побудови всієї системи.

Таблиця 2.1

Елементи системи управління фінансово-економічною безпекою страхових компаній

Суб'єкти	Об'єкти	Методи	Інструменти	Індикатори
Державні наглядові органи	Страховий ринок у цілому Статутний капітал Страхові резерви Правила страхування Керівництво страховика	Ліцензування Регулювання Нагляд Рейтингування Аудит Визнання банкрутом	Обов'язкові нормативи достатності капіталу Тести раннього попередження Фінансові санкції Тимчасове / постійне анулювання ліцензії Відсторонення керівництва від управління компанією та призначення тимчасової адміністрації План відновлення фінансової стабільності страхової компанії Рейтинг Ліквідація	Частка страхування у ВВП Частка іноземного капіталу Частка довгострокового страхування Рівень страхових виплат Частка вихідного перестраховування по ринку Розмір сплаченого статутного капіталу Кількість засновників Освіта керівників Сформовані і розміщені резерви згідно із законодавством
Страхові компанії	Страхові тарифи Процедури андеррайтингу Страховий портфель Страхові резерви Персонал	Диверсифікація Перестраховування Співстрахування Внутрішній аудит Інвестування	Актуарні розрахунки Андеррайтинг Форми та методи перестраховування Франшиза Методи розрахунку резервів незароблених премій Інвестиційна політика	Частка вихідного перестраховування Частка вхідного перестраховування Величина власного утримання Рівень виплат Збитковість страхової суми Технічний результат Андеррайтинговий результа

Рис. 2.2. Загальна система управління фінансово-економічною безпекою страхової компанії [44]

Механізм управління фінансово-економічною безпекою страхової компанії має на меті забезпечення його фінансової надійності і незалежності, формування максимально можливого фінансового потенціалу та ефективного його

використання через оптимізацію бізнес-процесів, побудову системи індикаторів для ідентифікації загроз фінансовій стійкості та розробку програми заходів з їх уникнення, мінімізації та усунення наслідків. При цьому механізм має бути гнучким і легко адаптованим до змін зовнішнього і внутрішнього середовища страхової компанії. Для організації дієвого процесу управління фінансово-економічною безпекою страхової компанії важливе значення має інформаційне забезпечення, яке охоплює велику кількість видів джерел інформації як внутрішніх, так і зовнішніх: первинна та розпорядча документація, облікові дані, дані фінансової звітності, дані засобів масової інформації, статистичні дані, дані моніторингу інтернет-ресурсів, нормативні документи, результати опитувань та анкетувань, інформація про дії конкурентів тощо. До складу фінансових інструментів забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства, що визначають його фінансові відносини, слід віднести: актуарні розрахунки, організацію андеррайтингу, форми і методи перестраховування, франшизу, методи розрахунку резерву незароблених премій, інвестиційну політику. Таким чином, одним із головних завдань створення і функціонування системи управління фінансово-економічною безпекою страхової компанії є своєчасне виявлення та запобігання внутрішнім і зовнішнім загрозам порушення фінансової стійкості страховика, забезпечення захисту фінансових інтересів власників (інвесторів, акціонерів), клієнтів (страхувальників), найманих працівників і держави, досягнення поставлених цілей та виконання місії компанії в умовах впливу на неї внутрішніх і зовнішніх загроз [44].

Отже, важливим завданням для страхових компаній в рамках забезпечення фінансово-економічної безпеки та надійності є формування збалансованих страхових портфелів, а проблемою вітчизняного страхового ринку є те, що більшість страхових компаній відшкодовує витрати за рахунок нових страхових премій, не приділяючи значну увагу страховим резервам. Саме тому, на відповідну увагу заслуговує питання ефективного розміщення коштів страховиків, представлених у формі страхових резервів. Страхові компанії повинні сформувати інвестиційний портфель таким чином, щоб вчасно і в

повному обов'язі виконувати взяті зобов'язання перед страхувальниками, внаслідок чого наглядові органи могли б чітко регламентувати напрями розміщення активів і частку, яку має займати кожен вид активу в загальному інвестиційному портфелі страхової компанії.

2.2. Критерії оцінки фінансово-економічної безпеки страхової компанії

Війна впливає на діяльність страхових компаній в різних формах та процесах. Середовище бізнесу швидко змінюється під впливом кількох груп факторів, які представлені в таблиці 2.2.

Управління страховою компанією в умовах зниження фінансово-економічної безпеки, – це сукупність методів, які з одного боку спрямовані на зниження статей витрат, збільшення припливу коштів до організації, необхідні погашення боргів, з другого – зростання обсягу продажу страхових послуг і отримання пропорційного прибутку (рис. 2.3).

Таблиця 2.2

Чинники, що характеризують сучасну діяльність страхових компаній

Внутрішні фактори		
<p>Людський фактор:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Прийняття тактичних рішень менеджерами середньої ланки. 2. Формування баз даних компанії. 3. Вимоги споживачів 	<p>Управління компанією:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Швидкість проведених змін. 2. Швидкість отримання інформації. 3. Актуальність інформації. 4. Відстеження технологій. 	<p>Інвестиції компаній:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Строки планування. 2. Спеціалізація у кількох галузях. 3. Інтеграція всіх процесів підприємства в електронну модель. 4. Застосування автоматизованих інформаційних технологій.
Зовнішні фактори		
<p>Інформаційні:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Віртуальна, електронна індустрія. 2. Інформаційна інфраструктури. 3. Глобалізація бізнесу. 4. Вибудовування ланцюжків, технологічних мереж компаній. 5. Робота в міжнародному середовищі 	<p>Дестабілізація:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Військові витрати. 2. Політичні зміни. 	<p>Конкуренція:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Нові методи конкуренції. 2. Поява нових конкурентів.

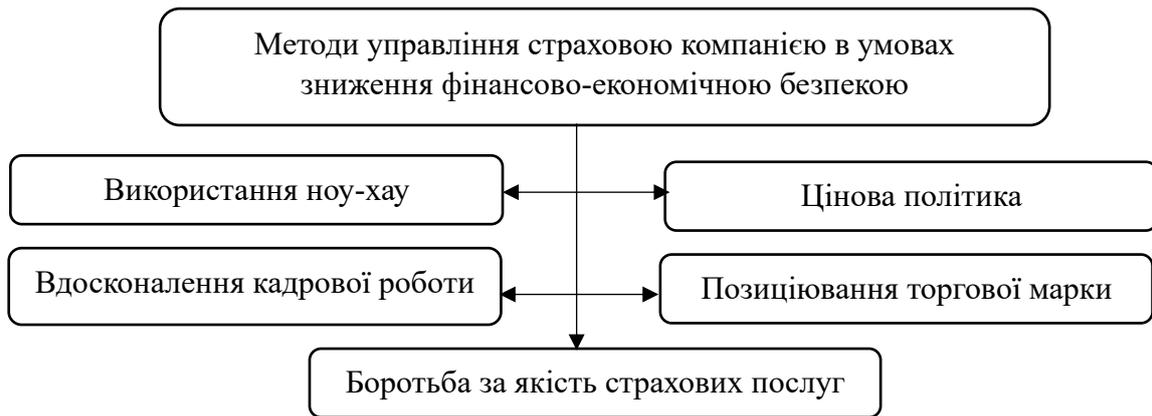

Рис. 2.3. Методи управління страховою компанією в умовах зниження фінансово-економічної безпеки [34]

В умовах зниження фінансово-економічної безпеки, страховій компанії важливо скоротити одні витрати та збільшити інші, які можуть зробити компанію прибутковою. Основні методи управління страховою компанією в умовах зниження фінансово-економічної безпеки:

- зниження витрат (горизонтальна інтеграція з замовниками страхових послуг, співробітництво з іншими компаніями);
- збільшення надходження коштів до організації (планування продажів за рахунок залучення нових ринків збуту, продаж чи здавання в оренду майна страхової компанії, посилення кредитної політики для покупця);
- проведення реструктуризації кредиторської заборгованості (факторинг, взаємозалік, застосування векселів, облігацій);
- визначення стратегії розвитку організації (запроваджувати нові види страхових послуг).

Ці зміни повинні бути суттєвими, щоб страхова компанія змогла вижити у нестабільній ринковому середовищі та стати рентабельним. В умовах військово-економічної нестабільності в Україні можна використовувати принципи, що характеризують ефективну діяльність страхових компаній [75]:

- наявність і розміщення капіталу, ефективність його використання;
- прийнятність структури пасивів, фінансову незалежність і ступінь фінансового ризику;

- прийнятність текстури активів і рівень виробничого ризику;
- оптимальність структури джерел формування оборотних активів;
- інвестиційну привабливість і платоспроможність страхової компанії;
- ризик (неспроможності) суб'єкта господарювання;
- запас її фінансової стійкості.

В даний час через високу інфляцію використовувати для аналізу абсолютні показники представляється дуже скрутним, відносні показники аналізованої страхової компанії можна порівнювати з [14]:

- загальноприйнятими або встановленими нормами для оцінки ступеня ризику та прогнозування можливості банкрутства;
- аналогічними даними інших страхових компаній (особливо конкурентів), що дозволяє виявити сильні та слабкі сторони організації та її можливий потенціал;
- аналогічними даними за попередні роки (періоди) для виявлення і дослідження тенденцій поліпшення або погіршення фінансового стану страхової компанії.

Зовнішньою ознакою неспроможності страхової компанії є призупинення її поточних платежів та нездатність задовольнити вимоги кредиторів протягом трьох місяців із дня їх виконання. Пошук шляхів покращення фінансово-економічної безпеки є основним завданням, що стоїть перед директором страхової компанії.

Нині вітчизняні автори – економісти виділяють способи підвищення фінансово-економічної безпеки [64]:

1. Зниження собівартості надання страхових послуг. Цей параметр покращується як за рахунок оптимізації видів страхових послуг, так і за рахунок впровадження нових методів продажу (дилери, інтернет – магазин, участь у виставках-продажах і т.д.).

2. Збільшення продуктивності управління працюючим ресурсами страхової компанії за рахунок запровадження різних видів стимулювання персоналу. При цьому способі покращення фінансового стану не потрібно

суттєвої перебудови організаційної структури страхової компанії, і може бути досягнуто за рахунок запровадження нових способів матеріального стимулювання, які можуть ґрунтуватися на оцінці вкладу окремого працівника у загальний результат діяльності.

3. Надання нових видів послуг. Розробка цієї стратегії розвитку, з урахуванням ринкового попиту та ринкової ніші може проводитись як фахівцями страхової компанії, так і із залученням фахівців різних консалтингових компаній.

4. Запровадження жорсткого фінансового контролю над витрачанням коштів, а також запровадження жорсткої розрахункової дисципліни з великими дебіторами (покупцями послуг).

5. Проведення рекламної компанії для більш активного просування послуг нових ринків.

6. Удосконалити механізм управління основним капіталом (фондовіддача, фондомісткість, фондорентабельність).

7. Удосконалення управління оборотними коштами, які виражаються у підтримці показників високої оборотності, зниження матеріаломісткості та ін.

8. Збільшення частки активів з мінімальними та малими ризиками вкладень (кошти, дебіторська заборгованість за вирахуванням сумнівної) [78].

При розробці шляхів покращення фінансового стану необхідно провести оцінку витрат, необхідних для реалізації заходу, а також можливе зростання прибутку, яке може отримати страхова компанія для підвищення своєї фінансово-економічної безпеки.

Однією з функцій управління фінансово-економічною безпекою є аналіз фінансового стану, який може бути реалізований, а також однією з функцій управління фінансово-економічною захищеністю вважається дослідження економічного капіталу, що здатне бути здійснено за допомогою різних методів показників за статтями бухгалтерського балансу страхової компанії. Ознайомлення із змістом балансу дозволяє бачити джерела коштів (власні, позикові), основні напрямки вкладення коштів, склад коштів та джерел, склад дебіторської та кредиторської заборгованості та інше [49].

Здатність власного капіталу до самозростання високими темпами характеризує високий рівень формування та ефективний розподіл прибутку страхової компанії, його здатність підтримувати фінансову рівновагу за рахунок внутрішніх джерел. Основними джерелами розширення своїх коштів є дохід страхової компанії, за рахунок якого формуються кошти нагромадження, споживання, резервний фонд. Можливий залишок нерозподіленого прибутку, який до його розподілу використовується в обороті компанії [51].

Якщо страхова компанія збиткова, то власний капітал зменшується на суму одержаних збитків. Істотний відокремлений масив у складі внутрішніх джерел захоплюють демпферні відрахування з застосовуваних активів. Вони не підвищують потрібну суму власних коштів, а вважаються знаряддям його реінвестування. Особистий основний капітал страхової компанії є основою її самостійності та незалежності. Однак слід враховувати, що власний капітал обмежений у розмірах, крім того, фінансування діяльності лише за рахунок власних коштів не завжди вигідно страховій компанії, так як не дозволяє розширити обсяг фінансово-господарської діяльності. У процесі розвитку компанії у міру погашення фінансових зобов'язань виникає потреба у залученні нових позикових коштів. З позицій більш вигідного використання ресурсів власників страхової компанії видається краще вкладати у справу менше власних коштів та залучати більше позикових.

Зворотною стороною такого підходу є підвищення ризику банкрутства, якщо кредитори вимагатимуть повернення великих позикових коштів у період, коли компанія відчуває нестачу оборотних коштів для невідкладних платежів. Тому кредитори вважають за краще мати справу з компаніями, які мають більшу частку власного капіталу. Таким чином, капітал являє собою накопичений шляхом заощаджень резерв фінансових можливостей у формі валютних грошей і справжніх капітальних продуктів, що надходять до фінансових процесів як інвестиційне джерело і умова виготовлення для отримання доходів [76].

Під час оцінки фінансово-економічної безпеки можуть бути використані різні методи порівняльного аналізу:

- горизонтальний;
- вертикальний;
- трендовий;
- метод фінансових коефіцієнтів;
- порівняльний аналіз;
- факторний аналіз.

Розглянуто методику аналізу фінансово-економічної безпеки за допомогою абсолютних показників, що дозволяє перевірити, які джерела коштів та в якому розмірі використовуються для покриття запасів та витрат. Методику оцінки економічної безпеки представлено на рисунку 2.4, яка використовуватиметься у розділі 3.

Рис. 2.4. Етапи аналізу фінансового стану страхової компанії

Таким чином, основними цілями розроблення проекту системи фінансово-економічної безпеки є:

- усунення неплатоспроможності страхової компанії;
- відновлення фінансової стійкості;
- забезпечення економічного балансу у тривалому етапі.

Наведено методику аналізу фінансової стійкості за допомогою абсолютних показників, що дозволяє перевірити, які джерела коштів та в якому розмірі використовуються для покриття запасів та витрат [76].

Наведені показники дозволяють визначити тип фінансової стійкості страхової компанії, які можуть бути чотирьох типів:

- 1) $ЗЗ < ВОЗ$ – абсолютна фінансова стійкість;
- 2) $ЗЗ \leq ВОЗ + ДЗІ$ – нормальна фінансова стійкість;
- 3) $ЗЗ \leq ВОЗ + ДЗІ + КЗІ$ – нестійке фінансове становище;
- 4) $ЗЗ > ІФЗ$ – кризове фінансове становище.

Перший тип фінансової стійкості (абсолютна стійкість) практично трапляється вкрай рідко. Він характеризується високим рівнем платоспроможності, страхова компанія не залежить від зовнішніх позикодавців. Другий вид економічної стабільності (проста стабільність) характеризується середнім рівнем платоспроможності, раціональним використанням позикових коштів, високою прибутковістю поточної діяльності. Третій тип фінансової стійкості (нестійке фінансове становище) характеризується порушенням стандартної платоспроможності, виникає потреба залучення додаткових ключів фінансування. Четвертий тип фінансової стійкості (кризове фінансове становище) характеризується тим, що страхова компанія повністю втрачає свою платоспроможність і знаходиться на межі банкрутства [54].

Аналіз фінансової стійкості за відносними показниками передбачає розрахунок наступних коефіцієнтів: наявність власних оборотних коштів; загальна величина основних джерел формування запасів та витрат; показник забезпеченості запасів та витрат джерелами їх фінансування; надлишок або недолік власних оборотних коштів та довгострокових позикових джерел; надлишок або недолік загальної величини основних джерел запасів та витрат

Ділова активність страхової компанії проявляється насамперед у швидкості обороту його коштів. Необхідно розрахувати наступні показники такі як: коефіцієнт забезпеченості; коефіцієнт співвідношення позикових та власних коштів; коефіцієнт фінансової незалежності (автономії); коефіцієнт стійкості

фінансування; коефіцієнт забезпеченості власними джерелами фінансування; коефіцієнт маневреності власних коштів; коефіцієнт фінансової незалежності у частині формування запасів та витрат [32].

З погляду економічного аналізу фінансового стану, наявність прибутку на балансі страхової компанії менш важливо, ніж наявність достатньої суми коштів для здійснення поточної діяльності та закриття обов'язків перед позикодавцями. Важливими елементами економічної стійкості є кредитоспроможність, платоспроможність, ступінь ліквідності активів, прибутковість. Оцінка аналізу ділової активності проводиться по наступних показниках: оборотність майна; коефіцієнт оборотності матеріальних коштів; коефіцієнт оборотності грошових коштів; коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості; термін оборотності коштів у розрахунках; коефіцієнт оборотності кредиторський заборгованості; термін оборотності кредиторський заборгованості; коефіцієнт оборотності власного капіталу; коефіцієнт оборотності нематеріальних активів.

Прибутковість означає життєздатність компанії у довгостроковій перспективі, але не її здатність погашати борги. Оскільки прибуток є позитивним результатом економічної діяльності страхової компанії за звітний період, тобто в принципі вона є кінцевою метою діяльності організації, то з очевидністю напрошується висновок про її максимально можливе збільшення [81].

Для оцінки ефективності роботи страхової компанії недостатньо використання показника прибутку, оскільки наявність прибутку ще означає, що страхова компанія працює ефективно. Абсолютна величина прибутку не дозволяє судити про прибутковість. Рентабельність характеризує ступінь прибутковості, вигідності, прибутковості. Страхова компанія може бути прибутковою, але не платоспроможною, і навпаки. Основні показники рентабельності наступні: економічна ефективність; рентабельність продажів; норма прибутку; рентабельність власного капіталу; рентабельність активів.

Оскільки у досягненні стабільного становища істотна роль належить аналізу, то основними завданнями управління фінансово-економічною безпекою є:

- своєчасна та об'єктивна діагностика «проблемних місць», вивчення причин їхньої освіти;
- дослідження співвідношення серед джерелами і засобами, раціональності їх розміщення і продуктивності застосування;
- пошук резервів поліпшення стану, платоспроможності та стійкості;
- створення певних порад, націлених на найбільш результативне застосування економічних ресурсів і поліпшення економічного капіталу страхової компанії;
- моделювання можливих економічних результатів та розробка моделей управління за різних варіантах вживання ресурсів [79].

Таким чином, фінансово-економічна безпека страхової компанії знаходиться в залежності від матеріально-речовинної та цінової текстури виробництва, здійснення страхових послуг, діяльності компанії, економічного обігу, інноваційної роботи і їх динаміки, що призводить до отримання прибутку. Якщо виробничий та господарський плани успішно виконуються, то це позитивно впливає на фінансово-економічну безпеку, а внаслідок недовиконання плану з реалізації страхових послуг відбувається погіршення фінансового становища.

2.3. Сучасний стан страхового ринку України в умовах війни

Фінансова стабільність страхового ринку, зокрема страхових компаній, має важливе значення в економіці країни. Успіх страховика безпосередньо залежить від рівня захисту його фінансів. У сучасних умовах ринку фінансових послуг страхова діяльність здійснюється у жорсткій конкурентній боротьбі, а індикатором конкурентоспроможності виступають результати фінансової діяльності. Тому стійкий фінансовий стан страховика є запорукою його розвитку та умовою забезпечення його фінансової безпеки [21].

Важливим чинником розвитку соціально-економічної сфери є стан страхового ринку. Страхування суттєво впливає на соціально-економічну

стабільність суспільства, оскільки страховий ринок є механізмом захисту матеріальних та нематеріальних цінностей суспільства. З огляду на значущість страхування у соціально-економічному розвитку держави, у діяльності господарюючих суб'єктів та громадян виникає необхідність детальніше розглянути стан та проблеми розвитку страхового ринку. Сучасні умови функціонування страхового ринку характеризуються такими негативними явищами: військова агресія РФ проти України, обмеженість ресурсів, відтік капіталу, нагромадження ризиків. За таких умов, актуальним є визначення рівня фінансової безпеки страхового ринку та розробка заходів із її забезпечення [22].

Станом на 01.09.2022 в Державному реєстрі фінансових установ (ДРФУ) обліковувалося 140 страховиків, з них 13 - компанії зі страхування життя. З початку військової агресії страховий ринок зменшився на 5 учасників сегменту non-life [17].

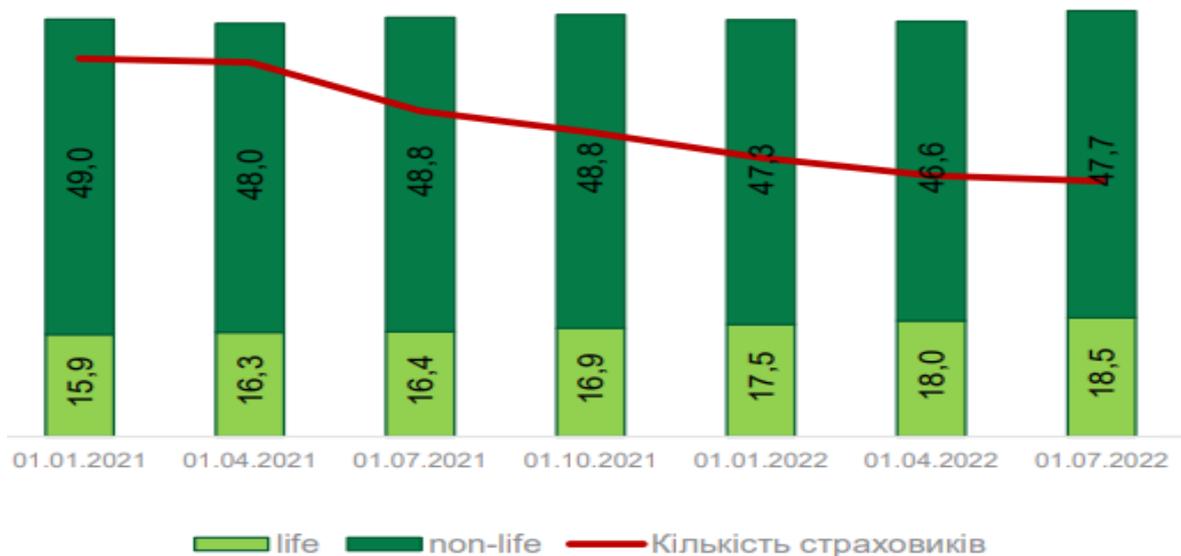

Рис. 2.5. Обсяг активів та кількість страхових компаній, млрд грн [17]

Станом на 30.06.2022 загальний обсяг активів страховиків у порівнянні з початком року (до військової агресії), майже не змінився (+2,2%) і склав 65,7 млрд. грн. При цьому, за вказаний період кількість страховиків скоротилася – з 155 (01.01.2022) до 142 (01.07.2022). Страховий ринок продемонстрував помірний приріст прийнятних активів (+2,2%) а у компаній, що звітують – зросли дещо більше (+3,2%). Обсяг сформованих страхових резервів у I півріччі 2022 залишився сталим (36,6 млрд.грн.).

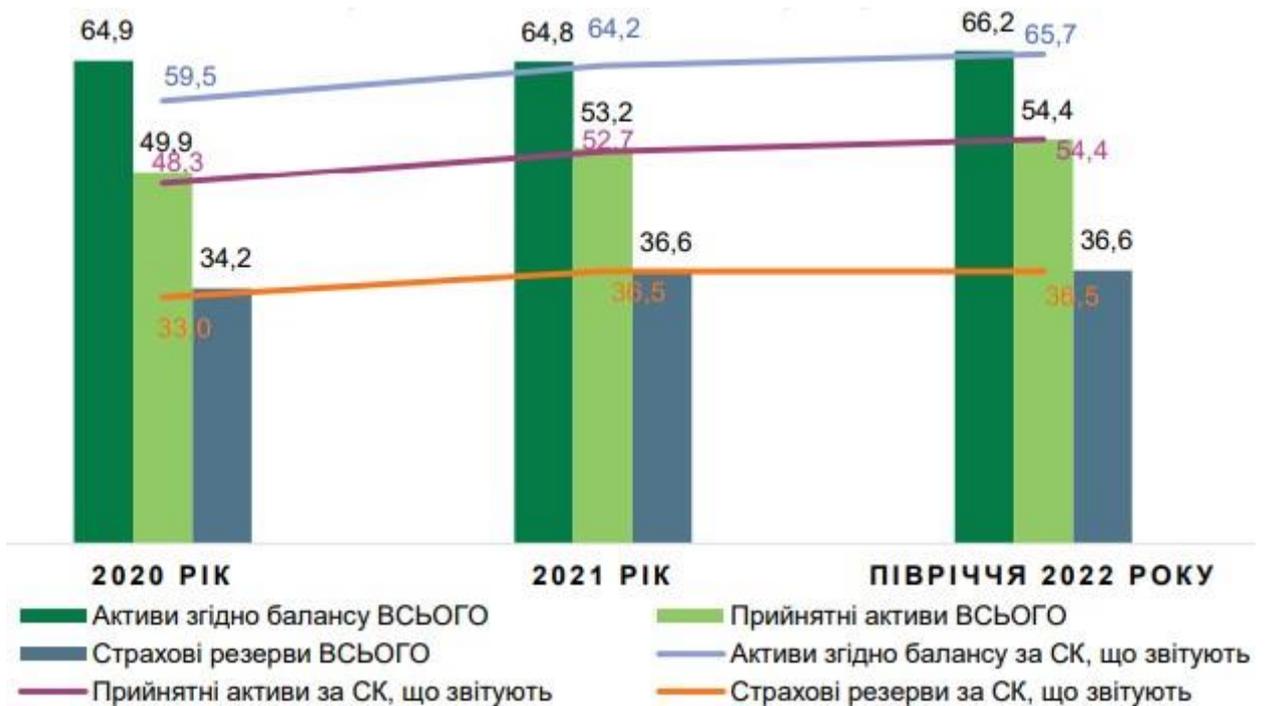

Рис. 2.6. Обсяг активів, прийнятних активів та резервів страхових

компаній, млрд грн [17]

Традиційно, приріст страхових резервів мав місце у сегменті life, а також зростанням резервів збитків страховиків nonlife за рахунок великих збитків, які у переважній частці були перестраховані, та збільшення термінів врегулювання заявлених збитків, при цьому резерви незароблених премій зменшились з огляду на істотне скорочення обсягів наданих послуг у сегменті non-life.

Рис. 2.7. Страхові премії та страхові виплати страхових компаній, млрд

грн [17]

Загальні підписані премії у I півріччі 2022 року у порівнянні з I півріччям 2021 року скоротилися майже на третину (-28%) і склали 17,8 млрд. грн. – при цьому скорочення обсягів у більшій мірі мало місце у сегменті non-life (-29%), обсяги страхових премій зі страхування життя скоротилися удвічі менше (-15%). Обсяги сплачених страхових виплат/відшкодувань у I півріччі цього року також співмірно впали у сегменті non-life (-32%). Також, на зменшення обсягів страхових відшкодувань вплинуло зниження частоти заявлених випадків з ОСЦПВ, КАСКО. Рівень виплат склав 34% та не змінився. Динаміка показників за останні 4 квартали свідчать про те, що найбільший спад обсягів діяльності припав на кінець I кварталу 2022 року. У II кварталі падіння продовжилось, але воно було менш стрімким – страховики змогли організувати та налагодити роботу в умовах воєнного стану.

У I півріччі 2021 року 44% страхових премій традиційно припало на автострахування (ОСЦПВ, Зелена картка, КАСКО) – у період військової агресії частка цих видів страхування у портфелі стала більш значною (за аналогічний період минулого року – 36%). Драйверами підтримки страхового бізнесу non-life стали «Зелена картка» (+76%), ОСЦПВ (-13%), страхування від нещасних випадків (-16%). Надходження страхових премій зі страхування життя скоротилося на 16%.

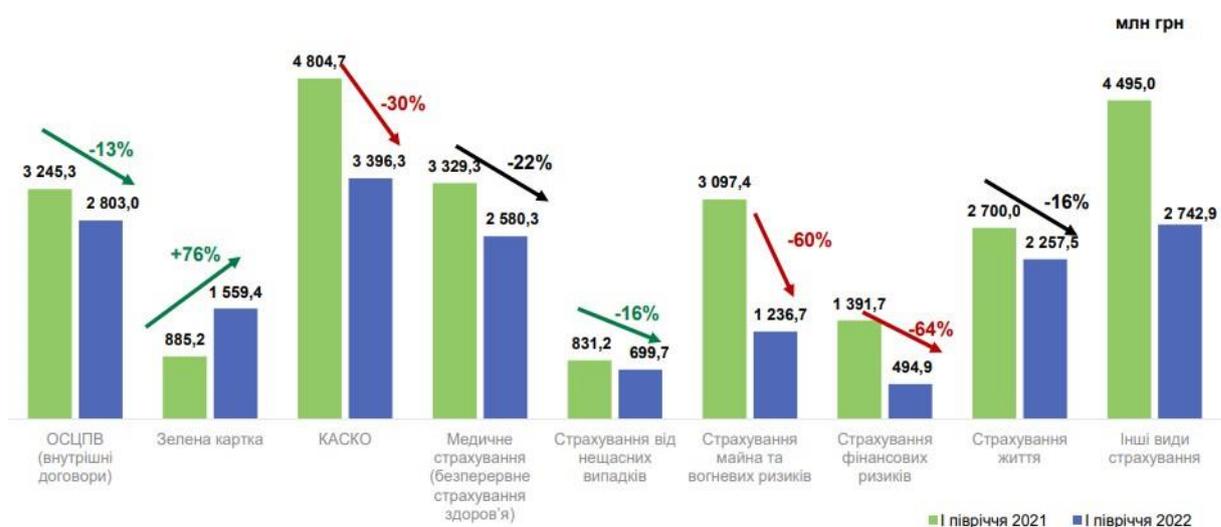

Рис. 2.8. Страховий портфель за I та II півріччя 2022 року за видами страхування [17]

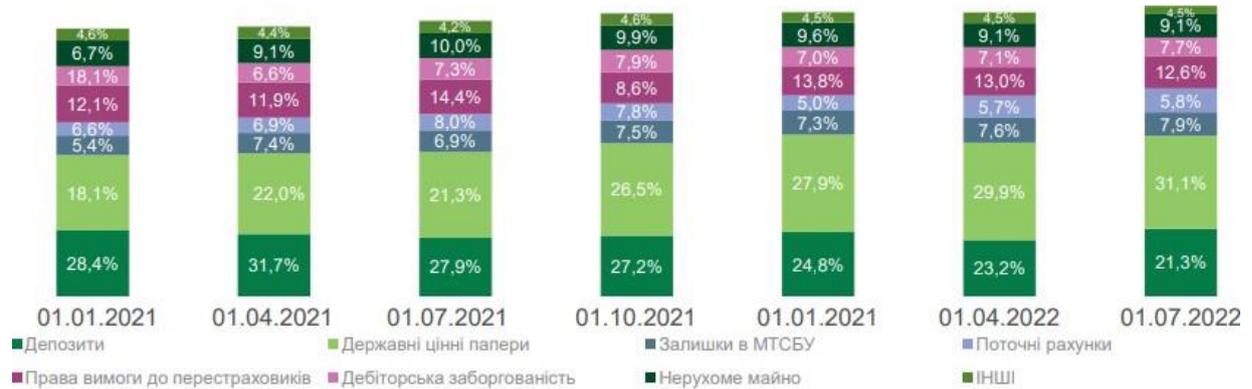

Рис. 2.9. Структура прийнятних активів для забезпечення вимог до капіталу СК за 2021-2022 роки [17]

Військова агресія проти України майже не вплинула на структуру прийнятних активів страховиків [17]:

- Частка ОВДП зросла з 27,9% до 31,1%;
- Частки коштів, розміщених на депозитних та поточних рахунках у банках залишилась сталою;
- Частка прийнятної дебіторської заборгованості на зросла (7,1- 7,7%).

Частка найбільш ліквідних та безпечних прийнятних активів (кошти в банках, ОВДП, кошти в МТСБУ) з початку року істотно не змінилась (65% станом на 01.01.2022; 66,1% – станом на 01.07.2022). З урахуванням проведення на території України бойових дій вартість та наявність на балансах страховиків нерухомого майна (9%) потребуватиме, як тільки це стане можливо, інвентаризації та оцінки вартості.

Звітування страховиків до Національного банку, покращення стану звітування як наслідок наглядових дій та комунікацій.

Звітність за 2021 рік до НБУ подав 141 страховик - 91% компаній, які станом на 01.01.2022 були включені до ДРФУ (155 страховиків). З 14 страховиків, які не подали звітність:

- 10 – зареєстровані в зоні проведення ООС та АР Крим, у січні 2022 року були виключені з ДРФУ;
- 2 – страховики non-life, які втратили статус ліцензіатів в результаті

наглядових дій та були виключені з ДРФУ;

– 1 – страховик non-life втратив статус ліцензіата за заявою та був виключений з ДРФУ.

На сьогодні лише 1 страховик-ліцензіат non-life не надав до НБУ звітність за 2021 рік: його частка ринку складає менше 0,04%; страховику 12.08.2022 тимчасово зупинені ліцензії.

Звітність за I квартал 2022 року до НБУ подали 140 страховик – 97% компаній, які станом на 01.04.2022 були включені до ДРФУ (145 страховиків).

З 5 страховиків-ліцензіатів, які не подали звітність:

– 2 – страховики non-life, які втратили статус ліцензіатів в результаті наглядових дій та були виключені з ДРФУ;

– 1 – страховик non-life втратив статус ліцензіата за заявою та був виключений з ДРФУ.

На сьогодні лише 2 страховики-ліцензіати non-life не надали до НБУ звітність за I квартал 2022 року: їх частка ринку складає 0,04%; страховикам 12.08.2022 тимчасово зупинені ліцензії.

Стан звітування страховиків до НБУ за 2021 рік та I квартал 2022 року є задовільним – звітують фактично усі компанії, які здійснюють діяльність, компанії сегменту life звітують усі. Проте, під час дії військового стану звітність надходила до НБУ із затримкою від 2 тижнів до 2-3 місяці.

I півріччя 2022 року	ДРФУ, к-ть (01.07.2022)	з них ліцензіати	подали звітність, кількість	з них ліцензіати	не подали звітність, кількість	з них ліцензіати
ВСЬОГО, з них:	142	141	138	137	4	4
<i>non-life</i>	129	128	125	124	4	4
<i>life</i>	13	13	13	13	-	-

Рис. 2.10. Звітування страховиків до Національного банку за II півріччя 2022 року [17]

Звітність за I півріччя 2022 року до НБУ подали 137 страховиків - 96% компаній, які станом на 01.07.2022 були включені до ДРФУ (142 страховики).

Кожен із трьох звітних періодів, звітування за які припало на період дії воєнного стану характеризувався у більшій чи меншій мірі наявністю у страховиків проблем із налагодженням операційної діяльності, але також і пов'язаний із тимчасовим скасуванням відповідальності за несвоєчасне подання звітності на період дії воєнного стану.

На сьогодні з усіх ринків НФП на страховому ринку найвищий рівень звітної дисципліни, який є наслідком постійних комунікацій наглядю із проблемними компаніями, надсилання запитів про розкриття інформації та застосування адекватних заходів впливу до порушників.

Пріоритетні напрями нагляду під час дії воєнного стану в Україні є:

1. Дотримання страховиками вимог до належного та своєчасного розкриття інформації про свій фінансовий стан:

– Подання регуляторної звітності;

– Розкриття інформації про дотримання фінансових нормативів/здійснення окремих операцій/формування показників звітності.

2. Дотримання страховиками обов'язкових фінансових нормативів/здійснення ризикової діяльності

3. Належне виконання страховиками зобов'язань за укладеними договорами страхування: динаміка та формування кредиторської заборгованості за страховими виплатами і резерву заявлених, але не виплачених збитків

4. Оперативний моніторинг критичних показників діяльності страховиків (cash-flow)

5. Спеціалізовані дослідження:

– Операцій з купівлі-продажу ОВДП та ОЗДП;

– Аналіз діяльності страховиків, що здійснюють діяльність з ОСЦПВ та ядерного страхування.

Висновки до розділу 2

Під час аналізу виявлено, що для успішного управління фінансово-економічною безпекою страхової компанії рекомендується оптимізація системи

фінансового управління, ураховуючи розвиток, наявність ресурсів та платоспроможність. Також визначено, що ефективність системи фінансово-економічної безпеки залежить від інформаційного забезпечення, яке включає в себе вибір необхідних інформаційних показників для аналізу та прийняття управлінських рішень. Належний рівень фінансово-економічної безпеки можна досягти за допомогою таких індикаторів, як достатність капіталу, ризику страхової діяльності, ліквідність, платоспроможність, фінансова стійкість, надійність та прибутковість діяльності.

Метою формування механізму фінансово-економічної безпеки є забезпечення його фінансової надійності та незалежності, розвиток максимального фінансового потенціалу та ефективного його використання через оптимізацію бізнес-процесів та системи індикаторів для ідентифікації загроз фінансовій стійкості. Внаслідок воєнних дій на території України зменшилась фінансово-економічна безпека страхових компаній, що потребує суттєвих змін для їх виживання та рентабельності. Важливо застосовувати методи підвищення рівня фінансово-економічної безпеки в умовах ринкової нестабільності. Аналіз фінансового стану та дослідження економічного капіталу є ключовими функціями управління фінансово-економічною безпекою страхових компаній, реалізованими за допомогою різних методів показників бухгалтерського балансу.

Досліджуючи сучасний стан страхового ринку України в умовах війни, дійшли висновку, що фінансова стабільність страхового ринку, зокрема страхових компаній, має важливе значення в економіці країни. Сучасні умови функціонування страхового ринку характеризуються такими негативними явищами: військова агресія РФ проти України, обмеженість ресурсів, відтік капіталу, нагромадження ризиків. Пріоритетними напрями підтримання фінансової безпеки страховиків під час дії воєнного стану в Україні є: дотримання страховиками вимог до належного та своєчасного розкриття інформації про свій фінансовий стан, дотримання страховиками обов'язкових фінансових нормативів/здійснення ризикової діяльності, тощо.

РОЗДІЛ 3

ОЦІНКА ПОТОЧНОГО СТАНУ МЕХАНІЗМУ УПРАВЛІННЯ

ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ СТРАХОВОЇ КОМПАНІЇ

ПрАТ «СК «ПРОВІДНА»

3.1. Фінансово-економічна характеристика страхової компанії

Страхова компанія «ПРОВІДНА» працює на ринку України з 1995 року. 99,999% акцій СК «ПРОВІДНА» належать ПС Ukraine B.V. (Нідерланди).

Організаційна структура Приватного акціонерного товариства «Страхова Компанія «ПРОВІДНА» включає Головний офіс, розташований у м. Києві та відокремлені підрозділи, розташовані у всіх регіонах України.

Страхова компанія ПРОВІДНА одна з найбільших компаній, лідерів українського страхового ринку. Регіональна мережа ПРОВІДНОЇ складається з 24 філій, 21 центрів клієнтського сервісу по всій Україні. Функціонує власний контакт-центр. На сьогоднішній день в компанії працює 694 співробітника. ПРОВІДНА пропонує понад 80 страхових продуктів із обов'язкових та добровільних видів страхування. Компанія вивчає потреби споживачів, проводить регулярні дослідження економічної та соціально-демографічної ситуації регіонів для надання доступних страхових продуктів за вигідною ціною жителям кожного регіону.

Організаційна структура Головного офісу включає:

Департаментів – 17;

Окремих управлінь – 7;

Окремих відділів – 2.

Департаменти: внутрішнього аудиту; інформаційних технологій; маркетингу; юридичний; по роботі з персоналом; з фінансово-економічної та інформаційної безпеки; адміністративний; клієнтського сервісу; по роботі з регіонами; розвитку продажів, андеррайтингу та перестраховування; розвитку корпоративних продажів; страхування корпоративних клієнтів; продажів

особистих видів страхування; урегулювання збитків з особистих видів страхування; клієнтського сервісу ДМС; фінансово-економічний; операційної діяльності; розвитку партнерських продажів.

Окремі управління: аналітики та планування продажів; по роботі з міжнародними та іншими брокерами; андеррайтингу; методології та актуарних розрахунків з особистих видів страхування; бухгалтерського обліку, податкового планування та звітності; контрольно-ревізійне. Окремі відділи: охорони праці, фінансового моніторингу.

1. Виведена посада Виконавчий директор – у зв'язку з цим підрозділи, що раніше були в підпорядкуванні цього керівника, підпорядковані Голові Правління;

2. Департамент організації регіональних продажів перейменовано на департамент розвитку корпоративних продажів;

3. Скасоване Управління з пошуку та підбору продавців;

4. Введений Департамент розвитку партнерських продажів;

5. Введений підрозділ правління ризиками/відповідальна особа, що підпорядковується Наглядовій Раді.

Головний пріоритет ПРОВІДНОЇ – якість обслуговування клієнтів. У компанії розроблено та впроваджено стандарти обслуговування клієнтів. З метою удосконалення рівня сервісу з урахуванням потреб клієнтів регулярно проводиться моніторинг дотримання стандартів співробітниками під час продажу страхових послуг та врегулювання страхових подій.

ПРОВІДНА – член багатьох професійних та галузевих об'єднань: Ліги страхових організацій України, Моторного (транспортного) страхового бюро України, Українського національного комітету Міжнародної торгової палати, Американської торговельної палати в Україні, Українського Союзу промисловців та підприємців.

Середньооблікова чисельність штатних працівників облікового складу – 424 особи; середня чисельність позаштатних працівників та осіб, які працюють

за сумісництвом – 1 особа; чисельність працівників, які працюють на умовах неповного робочого часу (дня, тижня) – 55 осіб.

Фонд оплати праці складає – 119 448 тис. грн. Відносно попереднього періоду відбулися зміни фонду оплати праці в сторону збільшення. У 2022 фонд оплати праці збільшився на 25 479 тис. грн., (на 27 %).

З метою забезпечення належного рівня кваліфікації працівників Товариства вживаються наступні заходи: організовуються виробничі/технічні навчання, курси цільового характеру, дистанційні навчання, зустрічі по обміну досвідом і методів праці, проводяться лекції, кейси, ділові/рольові ігри, моделювання ситуацій тощо. Підвищення кваліфікації персоналу в основному є диференційованим по окремих категоріях працівників/напрямам діяльності та зорієнтованим на освоєння нових видів (продуктів), розширення сфери надання послуг.

Страхова Компанія «ПРОВІДНА» є членом наступних професійних та галузевих об'єднань: Моторне (транспортне) страхове бюро України, м. Київ, Русанівський бульвар, буд. 8. МТСБУ засновано з метою координації діяльності страхових організацій – членів в галузі страхування цивільної відповідальності власників транспортних засобів щодо відшкодування збитків, завданих третім особам внаслідок дорожньо-транспортних пригод. ПрАТ «СК «ПРОВІДНА» є асоційованим членом Моторного (транспортного) страхового бюро України з 1997 року (термін участі 24 роки); Національна асоціація страховиків України, м.Київ, вул. О.Гончара 24, оф.4, створена для запровадження високого рівня правил та стандартів діяльності на ринку страхових послуг. ПрАТ «СК «ПРОВІДНА» є учасником Національної асоціації страховиків України з 2022 року (термін участі 1 (один) рік).

Основним видом діяльності Товариства є надання страхових послуг за видами страхування іншими ніж страхування життя. Товариство має 29 ліцензій на надання послуг з обов'язкового та добровільного страхування та пропонує понад 80 страхових продуктів із обов'язкових та добровільних видів страхування.

Ринком збуту послуг страхової діяльності, що надає Товариство є Україна.

Споживачами послуг Товариства є приватні клієнти, представники малого та середнього бізнесу, представники різних галузей економіки, корпорації, холдинги і фінансові групи.

Методом продажу послуг Товариства із страхування є підписання прямих договорів страхування безпосередньо із страхувальниками (фізичними та юридичними особами).

До значних факторів ризику, що впливали на діяльність ПрАТ «СК «ПРОВІДНА» протягом року належать: загострення недобросовісних методів конкуренції на ринку страхових послуг іншими страховими компаніями; недосконалість чинного законодавства України, яке регулює діяльність фінансових установ та впливає на діяльність страхових компаній; складна зовнішньо- та внутрішньополітична обстановка, пов'язана з ризиком збройного нападу з боку Російської Федерації.

Основними цілями Товариства при управлінні ризиками є: забезпечення реалізації стратегії розвитку та ефективного функціонування, у тому числі стосовно ризиків, які бере на себе Товариство у своїй діяльності; забезпечення інтересів акціонерів Товариства; забезпечення відповідності внутрішніх нормативних документів Товариства вимогам чинних нормативних актів України.

Перспективні плани розвитку Товариства передбачають: вдосконалення продуктової лінійки, впровадження нових та вдосконалення існуючих бізнес-процесів для підвищення якості обслуговування клієнтів; розроблення якісно нової версії мобільного додатку для клієнтів, застрахованих за ДМС; розроблення чат-ботів для месенджерів для прийому звернень від застрахованих та для продажів страхових продуктів; подальший розвиток та розширення пропозиції повного циклу продажів страхових продуктів Товариства онлайн; вдосконалення програмного забезпечення «Системи інформаційної підтримки клієнтів»; вдосконалення корпоративного менеджменту; збалансування структури доходів; аналіз ринку страхування в частині врахування потребам

страхувальників та розробка і впровадження більш гнучких тарифів та здобуття конкурентних переваг на ринку страхування.

Мінімізація впливу сезонних змін досягається завдяки створенню широкої лінійки страхових продуктів та проведенню різноманітних маркетингових заходів. Для збільшення страхових внесків Товариство планує розвивати такі види страхування як медичне страхування та добровільне страхування наземного транспорту, впроваджувати гнучкі тарифи; широко рекламує свою діяльність з надання страхових послуг.

Згідно інвестиційної політики ПрАТ СК «Провідна» розміщує грошові кошти в банках, яким присвоєно рейтинги по національній шкалі на рівні інвестиційного, а саме AAA, але не нижче AA, з стабільним фінансовим станом та позитивною діловою репутацією, на взаємовигідних партнерських умовах.

Стратегія розміщення депозитів протягом 2022 року була направлена на розміщення активів в сторону банків з державною часткою та банків з іноземним капіталом з урахуванням фінансової стабільності країни, в якій зареєстрована материнська структура банку та на отримання максимального інвестиційного доходу. Таким чином, станом на 31.12.2022 року грошові кошти Товариства зосереджені в банках з європейським капіталом. Товариство уважно відстежує ситуацію на банківському ринку України, аналізує інформацію про акціонерів, долю на ринку, стратегію розвитку банківських установ. Важливою не фінансовою інформацією є оцінка контрагентів іншими особами: рейтинговими агентствами, опублікування в пресі. У випадку погіршення фінансового стану контрагента або поява інформації не фінансового характеру, що здатна суттєво вплинути на оцінку його кредитоспроможності, Компанія в межах договірних відносин здійснює дії, направлені на збереження своїх активів.

В 2020 році грошові кошти, отримані в результаті продажу акцій.

Товариства по XII емісії акцій Товариства, були направлені на купівлю облігацій внутрішньої державної позики з метою диверсифікації інвестиційного портфелю та для забезпечення страхових резервів. ПрАТ «СК «Провідна»

володіє 100% ТОВ «РОВАНОН ТРЕЙД» (країна реєстрації Україна, код ЄДРПОУ 35033401, види економічної діяльності:

Код КВЕД 46.90 Неспеціалізована оптова торгівля;

Код КВЕД 47.78 Роздрібна торгівля іншими невживаними товарами в спеціалізованих магазинах;

Код КВЕД 68.10 Купівля та продаж власного нерухомого майна;

Код КВЕД 68.20 Надання в оренду й експлуатацію власного чи орендованого нерухомого майна (основний);

Код КВЕД 70.22 Консультування з питань комерційної діяльності й керування;

Код КВЕД 73.20 Дослідження кон'юнктури ринку та виявлення громадської думки).

Відповідно до норм чинного законодавства ліквідність Товариства протягом 2022 року забезпечувалась наступними видами активів:

- банківські вклади;
- грошові кошти на поточних рахунках;
- нерухомість;
- права вимоги до перестраховиків;

- залишок коштів у централізованих страхових резервних фондах, що сплачені страховиками до централізованих страхових резервних фондів Моторного (транспортного) страхового бюро України відповідно до Закону України «Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів»;

- непрострочена дебіторська заборгованість за укладеними договорами страхування та/або перестраховування;

- облігації внутрішньої державної позики.

Протягом 2022 року Товариство сумлінно та вчасно виконувала свої зобов'язання по оплаті податків та зборів, заробітної плати своїм співробітникам, комісійної винагороди партнерам, страхових виплат та відшкодувань

страхувальникам, наданих послуг лікувально-профілактичними закладами, господарських та інших витрат Товариства.

Станом на 31.12.2022 Товариство підтримує необхідний рівень ліквідності з метою забезпечення постійної наявності грошових коштів, необхідних для виконання всіх зобов'язань по мірі настання строків їх погашення. Основним ризиком ліквідності є те, що Товариство може зіткнутися зі складнощами в залученні грошових коштів для виконання своїх зобов'язань. Ризик ліквідності виникає при розбіжностях по строкам погашення активів та зобов'язань. Для запобігання ризику ліквідності Товариство на постійній основі проводить аналіз строків погашення зобов'язань та планує рух грошових коштів.

Основні фінансові показники станом на 31.12.2022: страхові виплати – 613961 тис. грн., страхові платежі – 941,1 млн. грн. Станом на 31.12.2022 за даними рейтингу «Топ – 50 найбільших страхових компаній України» інтернет – видання «Форіншурер», «СК «ПРОВІДНА» займає 8 місце за страховими виплатами, та 9 місце за страховими преміями за 2022 рік.

3.2. Комплексна оцінка фінансово-економічної безпеки страхової компанії

Основними завданнями аналізу фінансового стану страхової компанії є:

- дослідження рентабельності та фінансової стійкості; ефективності використання майна (капіталу), забезпечення власними оборотними коштами;
- визначення динаміки ліквідності, платоспроможності та фінансової стійкості; – оцінювання стану суб'єкта господарювання на фінансовому ринку та кількісна оцінка його конкурентоспроможності;
- визначення ефективності використання фінансових ресурсів.

Аналіз фінансового стану страхової компанії здійснюється з використанням стандартизованих груп показників, що містять як загальні показники фінансового стану страховика, так і специфічні, які характеризують окремі сторони діяльності страхових компаній [34].

Послідовність визначення рівня фінансової-економічної безпеки страхової компанії «ПРОВІДНА», на нашу думку, має включати такі етапи: визначення показників (індикаторів) за складовими фінансової безпеки; оцінка складових фінансової безпеки; визначення рівня фінансової безпеки.

Для розрахунку інтегральної оцінки фінансової безпеки СК «ПРОВІДНА» було обрано 4 групи показників: ліквідності та платоспроможності, рентабельності, фінансової стійкості та ділової активності. До складу групи показників ліквідності та платоспроможності було включено – коефіцієнт абсолютної ліквідності, коефіцієнт швидкої ліквідності, коефіцієнт покриття та співвідношення фактичного запасу платоспроможності і нормативного. До складу групи показників рентабельності – коефіцієнт рентабельності активів, коефіцієнт рентабельності власного капіталу, коефіцієнт рентабельності послуг, коефіцієнт рентабельності діяльності. До складу групи показників фінансової стійкості – коефіцієнт автономії, коефіцієнт фінансової стійкості, коефіцієнт маневреності ВК та коефіцієнт співвідношення залучених і власних коштів страховика. До складу групи ділової активності – коефіцієнт оборотності активів, коефіцієнт оборотності оборотних засобів, коефіцієнти оборотності ДЗ та КЗ.

Вихідні дані для розрахунку показників фінансового стану СК «Провідна» за 2020-2022 роки представлено у таблиці 3.1.

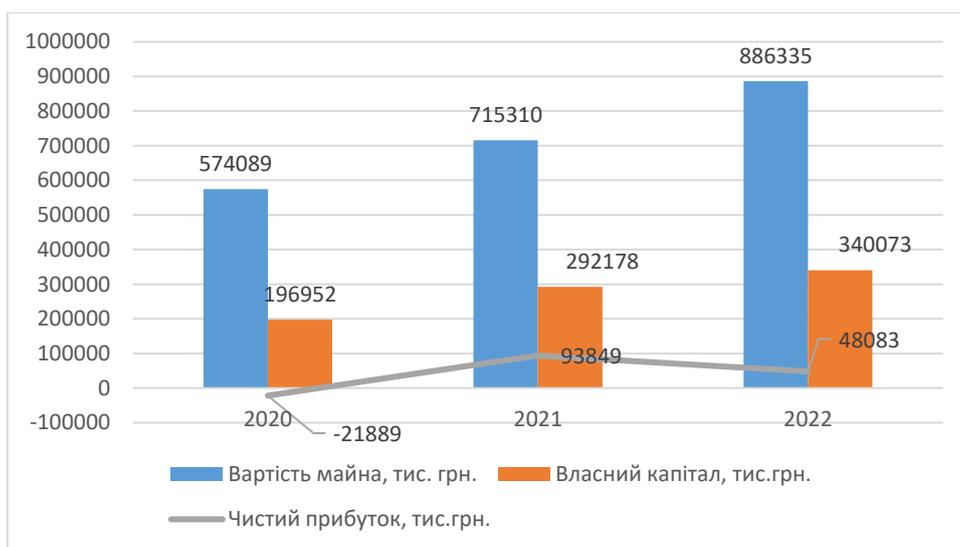

Рис. 3.1. Динаміка показників вартості майна, власного капіталу та чистого прибутку СК «ПРОВІДНА» за 2020-2022 роки

Таблиця 3.1

Вихідні дані для розрахунку показників фінансового стану СК
«Провідна» за 2020-2022 роки

Показники	2020 р.	2021 р.	2022 р.	Абсолютне відхилення, тис.грн.		Темп приросту,%	
				2021/2020	2022/2021	2021/2020	2022/2021
Вартість майна, тис. грн	574089	715310	886335	141221	171025	124,6	123,9
Залучені кошти, тис. грн	357044	380016	497035	22972	117019	106,4	130,8
Високоліквідні активи, тис.грн.	149060	59053	111787	-90007	52734	39,6	189,3
Поточні зобов'язання, тис.грн.	25262	47219	53404	21957	6185	186,9	113,1
Власний капітал, тис. грн.	196952	292178	340073	95226	47895	148,3	116,4
Нормативний запас платоспроможності, тис.грн.	138079,08	145147,14	208838,88	7068,06	63691,74	105,1	143,9
Фактичний запас платоспроможності, тис.грн.	190332	285851	380372	95519	94521	150,2	133,1
Чистий прибуток, тис. грн.	-21889	93849	48083	115738	-45766	-428,7	51,2

Отже, як бачимо із даних таблиці 2.1 та рисунку 2.1 вартість майна СК «ПРОВІДНА» за 2020-2022 роки зростає. Так, з 2020 по 2021 рік вартість майна зросла на 141221 тис. грн, а з 2021 по 2022 рік ще на 171025 тис. грн. Зростання вартості майна страхової компанії свідчить про зростання популярності страхових продуктів особливо в період 2020-2021 роки при пандемії COVID-19, успішне управління ризиками та розвиток інвестиційного портфеля.

Говорячи про власний капітал СК «ПРОВІДНА», то за досліджуваний період величина капіталу мала позитивну динаміку до росту. Так, з 2020 по 2021 роки величина власного капіталу збільшилася на 95226 тис. грн, а з 2021 по 2022 рік ще на 47895 тис. грн. Зростання величини власного капіталу страхової компанії свідчить про її фінансову міцність і стійкість. Власний капітал є

показником фінансових ресурсів, які компанія має в розпорядженні після врахування всіх зобов'язань.

Відзначимо, що величина чистого прибутку СК «ПРОВІДНА» за 2020-2022 роки має позитивну динаміку до росту. Так, з 2020 по 2021 рік ми спостерігаємо суттєве збільшення прибутку на 115738 тис. грн, а з 2021 по 2022 рік зниження суми чистого прибутку на 45766 тис. грн. Зростання чистого прибутку для страхової компанії є важливим, адже свідчить про успішність бізнесу компанії. Чистий прибуток може використовуватися для збільшення власного капіталу страхової компанії. Це дозволяє компанії мати більше фінансових ресурсів для забезпечення своєї діяльності, резервів та розширення бізнесу. В цілому, зростання чистого прибутку свідчить про успішність та стабільність страхової компанії, що має позитивний вплив на її фінансові показники та репутацію на ринку.

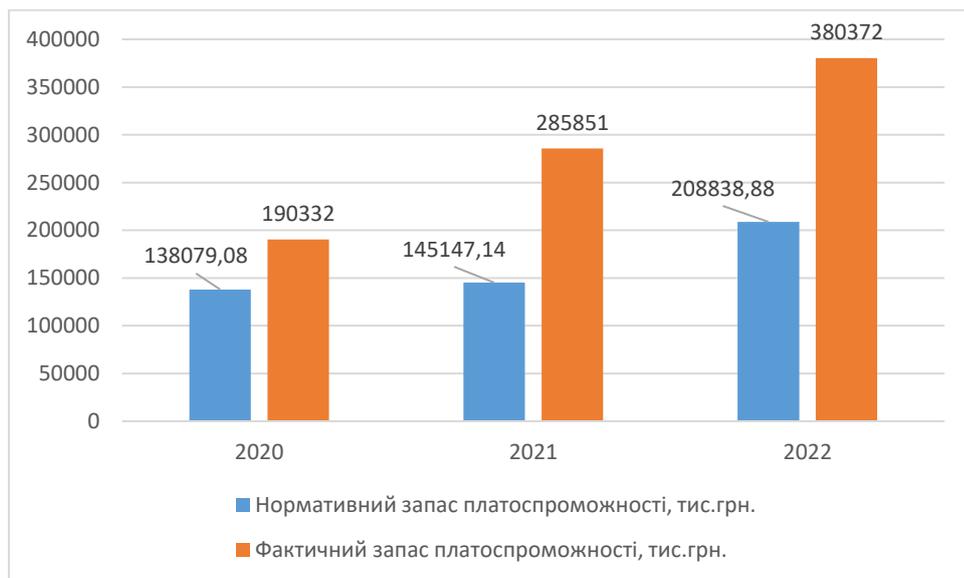

Рис. 3.2. Динаміка нормативного та фактичного запасу платоспроможності СК «ПРОВІДНА» за 2020-2022 роки

Зазначимо, що нормативний запас платоспроможності страховика, який здійснює види страхування інші, ніж страхування життя, на будь-яку дату дорівнює більшій з визначених величин, а саме:

1). Перша – підраховується шляхом множення суми страхових премій за попередні 12 місяців на 0,18 (останній місяць буде складатися із кількості днів на

дату розрахунку). При цьому сума страхових премій зменшується на 50 відсотків страхових премій, належних перестраховикам;

2). Друга – підраховується шляхом множення суми страхових виплат за попередні 12 місяців на 0,26 (останній місяць буде складатися із кількості днів на дату розрахунку). При цьому сума страхових виплат зменшується на 50 відсотків виплат, що компенсуються перестраховиками згідно з укладеними договорами перестрашування.

За результатами розрахунків, які представлені на рисунку 3.2 СК «ПРОВІДНА» виконує норматив забезпечення платоспроможності. Так, за досліджуваний період з 2020 – 2022 роки, фактичний запас платоспроможності перевищує нормативний, що свідчить про високу фінансову стійкість і здатність виплатити зобов'язання перед страхувальниками у випадку страхового випадку.

Національний банк України планує оновити обов'язкові нормативи для страховиків. Такий крок спрямований на забезпечення належного рівня платоспроможності та ліквідності страхових компаній, зниження рівня ризиковості операцій, підвищення якості активів та посилення фінансової стабільності на ринку страхових послуг. Насамперед пропонується змінити:

- порядок визначення нормативного та фактичного запасу платоспроможності;
- порядок розрахунку нормативу якості активів шляхом включення до його складу суми кредиторської заборгованості за страховими виплатами;
- підхід до включення активів, розміщених у банку, до складу прийнятних активів та врахування до прийнятних активів дебіторської заборгованості;
- обмеження на врахування відстрочених аквізиційних витрат;
- вимоги до мінімальної величини нормативу платоспроможності та достатності капіталу.

Крім того, планується:

- урахувати субординований борг у складі фактичного запасу платоспроможності за умови отримання відповідного дозволу Національного банку;

- конкретизувати вимогу про відповідність обсягів валютних активів обсягам страхових резервів, сформованих у відповідній валюті;
- встановити порядок включення до суми прийнятних активів об'єктів нерухомого майна у разі їх набуття, здійснення дооцінки чи переоцінки.

Для визначення рівня фінансово-економічної безпеки СК «ПРОВІДНА» було обрано групи показників ліквідності та платоспроможності, рентабельності, фінансової стійкості та майнового стану. Розрахунок комплексної оцінки ФЕБ буде проводитися, після визначення значень показників відповідної групи та коригування цього значення на вагомість показника у групі.

Таблиця 3.2

Показники оцінки ліквідності та платоспроможності СК «Провідна» за 2020- 2022 роки

Показники	2020 р.	2021 р.	2022 р.	Оптимальне теоретичне значення
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	5,90	1,25	2,09	не менше 2
Коефіцієнт швидкої ліквідності	12,38	9,63	12,05	10
Коефіцієнт покриття	12,40	9,64	12,06	не менше 10
Співвідношення фактичного запасу платоспроможності нормативного	1,38	1,97	1,82	не більше 1,0

Отже, проаналізувавши показники ліквідності та платоспроможності, можемо зробити висновок, що значення коефіцієнту абсолютної ліквідності за досліджуваний період зменшився на 3,81 грн/грн. Зменшення величини коефіцієнта абсолютної ліквідності може свідчити про зниження її здатності швидко та ефективно погасити свої зобов'язання та забезпечити платоспроможність. Це може мати наступні негативні наслідки, як ризик невиконання зобов'язань, фінансова нестабільність. Говорячи про коефіцієнт

швидкої ліквідності, то його значення за досліджуваний період майже не змінилося, з 2020 по 2022 рік величина зменшилася на 0,33 грн/грн. Зменшення значення даного коефіцієнту може свідчити про погіршення здатності страхової компанії швидко перетворити активи на готівку або еквіваленти готівки. Досліджуючи, динаміку величини коефіцієнту покриття СК «ПРОВІДНА» зазначимо, що за досліджуваний період, значення дещо зменшилося на 0,34 грн/грн, що є не критичним фактором. Фактичний запас платоспроможності СК «ПРОВІДНА» перевищує нормативний за весь досліджуваний період, високі значення інших коефіцієнтів, перевищення фактичних значень показників над нормативними дозволяють зробити висновок, що компанія має достатній рівень ліквідності та платоспроможності.

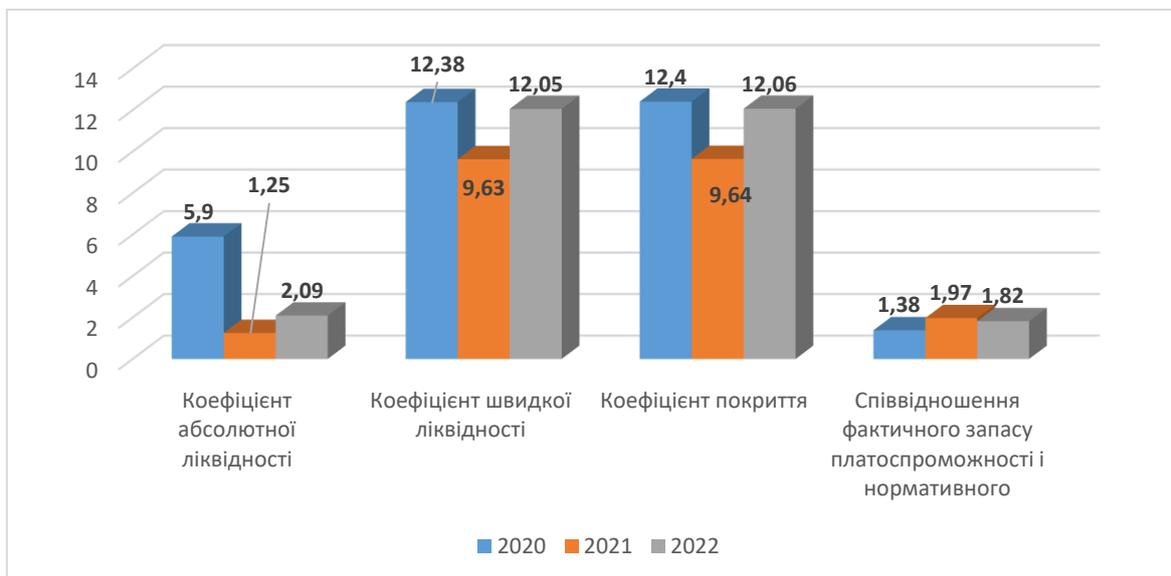

Рис. 3.3. Динаміка показників коефіцієнтів абсолютної, швидкої ліквідності, коефіцієнту покриття та співвідношення фактичного та нормативного запасу платоспроможності СК «ПРОВІДНА» за 2020-2022 роки

Аналізуючи показники рентабельності СК «ПРОВІДНА» за 2020-2022 роки, зазначимо, що дослідження показників рентабельності є важливим, адже це дозволяє проаналізувати фінансову стійкість страхової компанії, і дозволяє виявити джерела витрат і оцінити ефективність використання ресурсів страхової компанії та аналіз рентабельності є важливим елементом при плануванні та розробці стратегії страхової компанії.

Таблиця 3.3

Показники рентабельності СК «Провідна» за 2020-2022 роки

Показники	2020 р.	2021 р.	2022 р.	Оптимальне теоретичне значення
Коефіцієнт рентабельності активів	-0,05	0,15	0,06	більше 3%
Коефіцієнт рентабельності власного капіталу	-0,19	0,38	0,15	більше 10%
Коефіцієнт рентабельності послуг	-0,11	0,06	0,004	більше 5%
Коефіцієнт рентабельності діяльності	-0,03	0,12	0,04	більше 10%

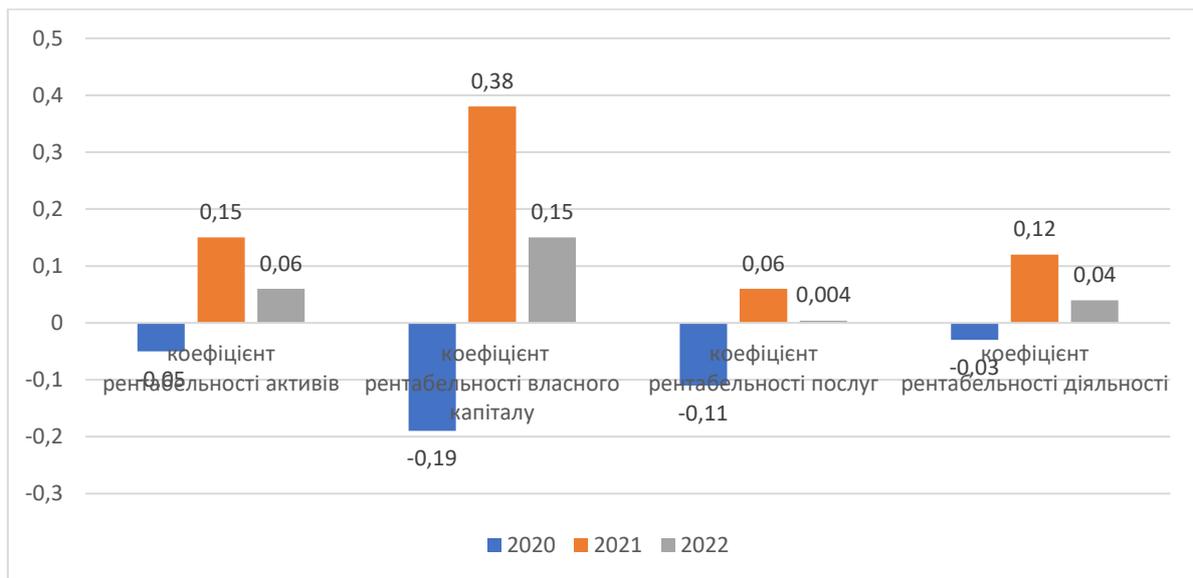

Рис. 3.5. Динаміка величин коефіцієнтів рентабельності активів, рентабельності власного капіталу, рентабельності послуг та рентабельності діяльності СК «ПРОВІДНА» за 2020-2022 роки

Досліджуючи коефіцієнт рентабельності активів, то значення даного показника має динаміку до росту, але фактичне значення не відповідає оптимальному теоретичному. Так, за досліджуваний період величина коефіцієнту збільшилася на 0,11 грн/грн, проте низькі значення даного коефіцієнту можуть

свідчити про недостатню ефективність управління активами, проблеми із прибутковістю та фінансовою нестабільністю. Значення коефіцієнту рентабельності власного капіталу за досліджуваний період, має позитивну динаміку до росту, з 2020 по 2022 рік величина збільшилася на 0,34 грн/грн, але отримане значення не відповідає нормативному. Низькі значення коефіцієнту рентабельності власного капіталу страхової компанії можуть свідчити про недостатню ефективність використання власного капіталу. Це означає, що компанія не здатна забезпечити достатній дохід або прибуток від свого власного капіталу, що може позначитися на загальній фінансовій результативності. Говорячи про коефіцієнт рентабельності послуг, то отримані значення не відповідають нормативним, хоча мають позитивну динаміку до росту, за досліджуваний період величина коефіцієнту збільшилася на 0,114 грн/грн. Низькі значення коефіцієнту рентабельності послуг страхової компанії можуть свідчити про високі витрат, проблеми із встановленням цін на страхові продукти та недостатній попит на страхові продукти. Досліджуючи коефіцієнт рентабельності діяльності, зазначимо, що значення має позитивну динаміку до росту, за досліджуваний період значення зросло на 0,07 грн/грн, але все рівно не відповідає нормативному. Низькі значення коефіцієнту рентабельності діяльності можуть свідчити про недостатню ефективність управління витратами, недостатню дохідність премій та ін. Підсумовуючи вищесказане, зазначимо, що СК «ПРОВІДНА» має проблеми із рентабельністю.

Таблиця 3.4

Показники фінансової стійкості СК «Провідна» за 2020-2022 роки

Показники	2020 р.	2021 р.	2022 р.	Оптимальне теоретичне значення
Коефіцієнт автономії	0,34	0,41	0,38	більше 0,25
Коефіцієнт фінансової стійкості	0,96	0,93	0,94	1
Коефіцієнт маневреності ВК	2,79	2,29	1,74	більше 2
Коефіцієнт співвідношення залучених і власних коштів страховика	0,52	0,69	0,62	більше 1

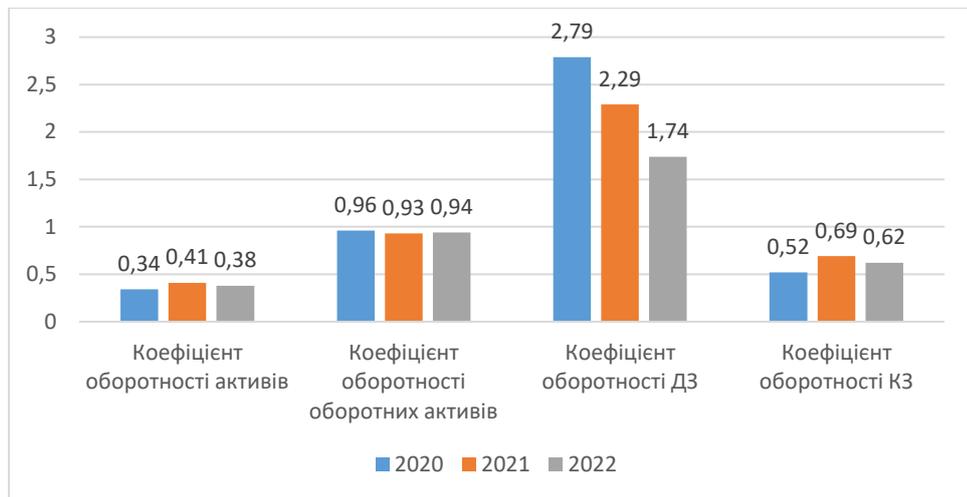

Рис. 3.6. Динаміка величин коефіцієнтів автономії, фінансової стійкості, маневреності ВК та співвідношення залучених і власних коштів СК «ПРОВІДНА» за 2020-2022 роки

Наступним етапом у дослідженні ФЕБ СК «ПРОВІДНА» є аналіз показників фінансової стійкості. Дослідження показників фінансової стійкості страхової компанії є важливим з кількох причин. Фінансова стійкість вказує на здатність страхової компанії виконувати свої фінансові зобов'язання перед страхувальниками та іншими зацікавленими сторонами. Дослідження показників фінансової стійкості страхової компанії допомагає забезпечити захист інтересів страхувальників. Якщо компанія не має достатніх фінансових ресурсів, вона може не здатна виплачувати відшкодування за страхові випадки, що може покласти під загрозу фінансову безпеку страхувальників.

Так, коефіцієнт автономії за досліджуваний період мав позитивну динаміку до росту, при чому фактичне значення перевищує нормативне, що свідчить про те, що страхова компанія має достатній рівень власного капіталу, який може використовуватись для покриття зобов'язань та ризиків. Це свідчить про фінансову стабільність компанії та її здатність впоратися з негативними факторами, такими як великі збитки або зміни на ринку. Говорячи про коефіцієнт фінансової стійкості, то величина даного коефіцієнту за досліджуваний період зменшилася на 0,02 ум.од, але отримане значення наближене до оптимального теоретичного, що свідчить про те, що компанія може ефективніше

використовувати свої фінансові ресурси. Значення коефіцієнту маневреності власного капіталу за досліджуваний період зменшилося на 1,05 ум.од, та станом на 2022 рік не відповідає нормативному значенню, що може свідчити про збільшення зобов'язань СК та погіршення фінансового стану та стійкості страхової компанії. Говорячи про значення коефіцієнту співвідношення залучених і власних коштів страховика, то за досліджуваний період воно не відповідає нормативному, але це пояснюється специфікою діяльності страхової компанії. Отже, на основі аналізу показників фінансової стійкості СК «ПРОВІДНА» за 2020 – 2022 роки, можемо зробити висновок, що компанія є фінансово стійкою, компанія має можливість виконувати свої фінансові зобов'язання перед страхувальниками та іншими зацікавленими сторонами.

Таблиця 3.5

Показники ділової активності СК «Провідна» за 2020-2022 роки

Показники	2020 р.	2021 р.	2022 р.	Оптимальне теоретичне значення
Коефіцієнт оборотності активів	1,63	1,25	1,35	2
Коефіцієнт оборотності оборотних активів	2,51	2,10	1,66	3
Коефіцієнт оборотності ДЗ	5,02	4,62	4,87	6
Коефіцієнт оборотності КЗ	30,44	33,57	28,09	6

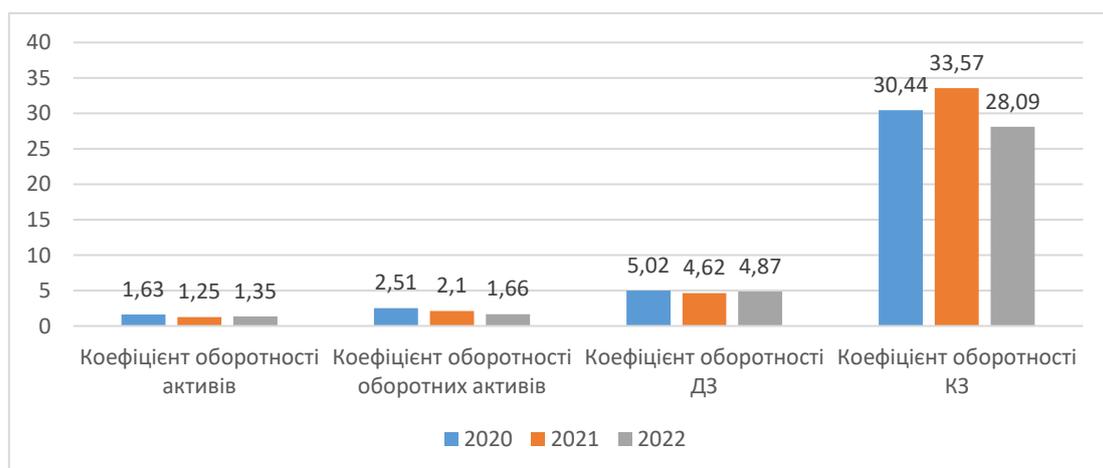

Рис. 3.7. Динаміка показників коефіцієнтів оборотності активів, оборотності ОА, оборотності дебіторської та кредиторської заборгованості СК «ПРОВІДНА» за 2020-2022 роки

Проаналізувавши показники ділової активності СК «ПРОВІДНА» за досліджуваний період, можемо зазначити, що коефіцієнт оборотності активів не відповідає нормативному значенню та має тенденцію до зменшення. Так з 2020 по 2022 роки значення коефіцієнту зменшилося на 0,28 грн/грн. Зменшення коефіцієнту оборотності може вказувати на недостатню ефективність використання активів компанії. Зазначимо, що коефіцієнт оборотності ОА за досліджуваний період також має негативну динаміку до зменшення та отримане значення у 2022 році на рівні 1,66 грн/грн не відповідає нормативному. Зменшення величини коефіцієнту оборотності оборотних активів свідчить про затримки в погашенні дебіторської заборгованості, зміни часу розрахунку за платежами. Величина коефіцієнту оборотності дебіторської заборгованості СК «ПРОВІДНА» за 2020-2022 роки має динаміку до зменшення і за даний період часу не відповідає нормативному показнику, свідчити про збільшення кількості несплачених рахунків від клієнтів. Це може бути пов'язано зі збільшенням кількості страхових випадків або збільшенням ризику неплатоспроможності клієнтів. Значення коефіцієнту оборотності кредиторської заборгованості за досліджуваний період мало тенденцію до зменшення. Високі значення даного коефіцієнту пов'язані із значними сумами доходів, що генерує СК та незначними сумами зобов'язань, що має страхова компанія. Проаналізувавши показники ділової активності СК «ПРОВІДНА» за 2020-2022 роки, зазначимо, що показники знаходяться на задовільному рівні, компанія достатньо ефективно використовує активи.

Організація проведення розрахунку рівня фінансово-економічної безпеки страхової компанії містить наступні особливості. Методологічна база комплексного аналізу повинна базуватися на таких методиках, які давали б змогу в обмежені строки оцінити фінансовий стан СК. На основі практичних результатів проводиться порівняльний аналіз. По-третє, для здійснення комплексного аналізу необхідно забезпечити формування групи показників, які б відповідали вимогам комплексної оцінки.

Результати розрахунку рівня фінансово-економічної безпеки СК «ПРОВІДНА» за 2020-2022 роки представлені у таблицях 3.6-3.8 та рисунку 3.7.

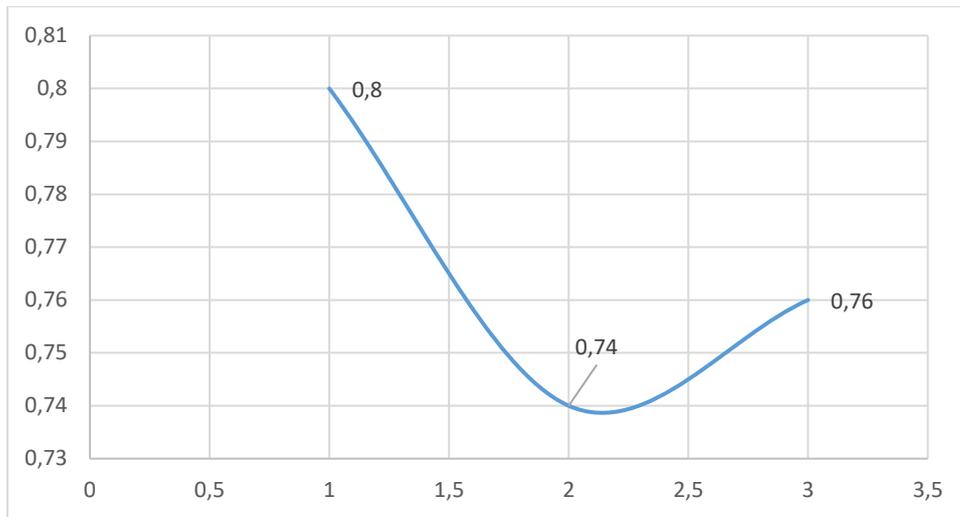

Рис. 3.7. Динаміка рівня фінансово-економічної безпеки СК «ПРОВІДНА» за 2020-2022 роки

Проаналізувавши отримані результати розрахунку рівня фінансово-економічної безпеки страхової компанії за досліджуваний період, можемо зробити висновок, що компанія знаходиться в задовільному фінансовому стані. Перш за все, значення розрахованої інтегральної оцінки для СК за досліджуваний період наближене до 1 та має тенденцію до зростання. Оцінка рівня фінансово-економічної безпеки на рівні 0,8 свідчить про те, що компанія має певний рівень економічної стійкості. Однак, безпека на цьому рівні може бути помірною, а не ідеальною. Це означає, що для страхової компанії СК «ПРОВІДНА» характерні деякі ознаки ризику або незабезпеченості в економічних аспектах своєї діяльності, а саме в незадовільній рентабельності. Існує кілька стратегій та підходів, які можуть допомогти збільшити рентабельність страхової компанії. По-перше, ретельний аналіз тарифів та управління ризиками можуть допомогти компанії встановити адекватні премії, які відображають реальний рівень ризиків. Це може збільшити прибутковість портфеля страхових полісів. По-друге, проведення аналізу витрат та управління ними може допомогти виявити можливості для ефективнішого використання ресурсів.

Таблиця 3.6

Результати розрахунку рівня фінансово-економічної безпеки СК «Провідна» за 2020 рік

Групи оцінки	Значимість групи	Показники	Фактичне значення показника	Порогове значення показника	Відхилення від порогового значення	Відношення фактичних і порогових значень	Вагомість показників у групі	Інтегрована оцінка коефіцієнта в групі	Інтегрована оцінка групи	Комплексна оцінка групи
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
-	-	-	-	-	ст.4 –ст.5	ст.4/ст.5	-	ст.7×ст.8	∑ст.9	ст.2×ст.10
I група "Платоспроможності"	0,25	Коефіцієнт абсолютної ліквідності	5,90	2	3,90	3,0	0,2	0,59	1,62	0,41
		Коефіцієнт швидкої ліквідності	12,38	10	2,38	1,2	0,25	0,31		
		Коефіцієнт покриття	12,40	10	2,40	1,2	0,25	0,31		
		Співвідношення фактичного запасу платоспроможності і нормативного	1,38	1	0,38	1,4	0,3	0,41		
II група "Рентабельності"	0,25	Коефіцієнт рентабельності активів	-0,05	3	-3,05	-0,02	0,15	-0,002	-0,015	-0,004
		Коефіцієнт рентабельності власного капіталу	-0,19	10	-10,19	-0,02	0,15	-0,003		
		Коефіцієнт рентабельності послуг	-0,11	5	-5,11	-0,02	0,4	-0,009		
		Коефіцієнт рентабельності діяльності	-0,03	10	-10,03	0,00	0,3	-0,001		
III група "Фінансової стійкості"	0,25	Коефіцієнт автономії	0,34	0,25	0,09	1,36	0,2	0,27	0,95	0,24
		Коефіцієнт фінансової стійкості	0,96	1	-0,04	0,96	0,4	0,38		
		Коефіцієнт маневреності ВК	2,79	2	0,79	1,395	0,1	0,14		
		Коефіцієнт співвідношення залучених і власних коштів страховика	0,52	1	-0,48	0,52	0,3	0,16		
IV група «Ділової активності»	0,25	Коефіцієнт оборотності	1,63	2	-0,37	0,815	0,2	0,163	0,83	0,21
		Коефіцієнт оборотності ОА	2,51	3	-0,49	0,84	0,5	0,42		
		Коефіцієнт оборотності ДЗ	5,02	6	-0,98	0,84	0,3	0,251		
	∑=1	Рівень фінансово-економічної безпеки компанії	0,58							

Таблиця 3.7

Результати розрахунку рівня фінансово-економічної безпеки СК «Провідна» за 2022 рік

Групи оцінки	Значимість групи	Показники	Фактичне значення показника	Порогове значення показника	Відхилення від порогового значення	Відношення фактичних і порогових значень	Вагомість показників у групі	Інтегрована оцінка коефіцієнта в групі	Інтегрована оцінка групи	Комплексна оцінка групи
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
-	-	-	-	-	ст.4 –ст.5	ст.4/ст.5	-	ст.7×ст.8	∑ст.9	ст.2×ст.10
I група "Платоспромож- ності"	0,25	Коефіцієнт абсолютної ліквідності	1,25	2	-0,75	0,6	0,2	0,13	1,20	0,30
		Коефіцієнт швидкої ліквідності	9,63	10	-0,37	1,0	0,25	0,24		
		Коефіцієнт покриття	9,64	10	-0,36	1,0	0,25	0,24		
		Співвідношення фактичного запасу платоспроможності і нормативного	1,97	1	0,97	2,0	0,3	0,59		
II група "Рентабельнос- ті"	0,25	Коефіцієнт рентабельності активів	0,15	3	-2,85	0,05	0,15	0,007	0,021	0,005
		Коефіцієнт рентабельності власного капіталу	0,38	10	-9,62	0,04	0,15	0,006		
		Коефіцієнт рентабельності послуг	0,06	5	-4,94	0,01	0,4	0,004		
		Коефіцієнт рентабельності діяльності	0,12	10	-9,88	0,01	0,3	0,004		
III група "Фінансо- вої стійкості"	0,25	Коефіцієнт автономії	0,41	0,25	0,16	1,64	0,2	0,33	1,02	0,26
		Коефіцієнт фінансової стійкості	0,93	1	-0,07	0,93	0,4	0,37		
		Коефіцієнт маневреності ВК	2,29	2	0,29	1,145	0,1	0,11		
		Коефіцієнт співвідношення залучених і власних коштів страховика	0,69	1	-0,31	0,69	0,3	0,21		
IV група « Ділової актив- ності»	0,25	Коефіцієнт оборотності	1,25	2	-0,75	0,625	0,2	0,125	0,72	0,18
		Коефіцієнт оборотності ОА	2,1	3	-0,9	0,7	0,5	0,21		
		Коефіцієнт оборотності ДЗ	4,62	6	-1,38	0,77	0,3	0,385		
	∑=1	Рівень фінансово- економічної безпеки компанії	0,74							

Таблиця 3.8

Результати розрахунку рівня фінансово-економічної безпеки СК «Провідна» за 2022 рік

Групи оцінки	Значимість групи	Показники	Фактичне значення показника	Порогове значення показника	Відхилення від порогового значення	Відношення фактичних порогових значень	Вагомість показників у групі	Інтегрована оцінка коефіцієнта в групі	Інтегрована оцінка групи	Комплексна оцінка групи
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
-	-	-	-	-	ст.4 –ст.5	ст.4/ст.5	-	ст.7×ст.8	∑ст.9	ст.2×ст.10
I група "Платоспроможності"	0,25	Коефіцієнт абсолютної ліквідності	2,09	2	0,09	1,0	0,2	0,21	1,36	0,34
		Коефіцієнт швидкої ліквідності	12,05	10	2,05	1,2	0,25	0,30		
		Коефіцієнт покриття	12,06	10	2,06	1,2	0,25	0,30		
		Співвідношення фактичного запасу платоспроможності і нормативного	1,82	1	0,82	1,8	0,3	0,55		
II група "Рентабельності"	0,25	Коефіцієнт рентабельності активів	0,06	3	-2,94	0,02	0,15	0,003	0,007	0,002
		Коефіцієнт рентабельності власного капіталу	0,15	10	-9,85	0,02	0,15	0,002		
		Коефіцієнт рентабельності послуг	0,00	5	-5,00	0,00	0,4	0,000		
		Коефіцієнт рентабельності діяльності	0,04	10	-9,96	0,00	0,3	0,001		
III група "Фінансової стійкості"	0,25	Коефіцієнт автономії	0,38	0,25	0,13	1,52	0,2	0,30	0,95	0,24
		Коефіцієнт фінансової стійкості	0,94	1	-0,06	0,94	0,4	0,38		
		Коефіцієнт маневреності ВК	1,74	2	-0,26	0,87	0,1	0,09		
		Коефіцієнт співвідношення залучених і власних коштів страховика	0,62	1	-0,38	0,62	0,3	0,19		
IV група «Ділової активності»	0,25	Коефіцієнт оборотності	1,35	2	-0,65	0,675	0,2	0,135	0,71	0,18
		Коефіцієнт оборотності ОА	1,66	3	-1,34	0,55	0,5	0,166		
		Коефіцієнт оборотності ДЗ	4,87	6	-1,13	0,81	0,3	0,41		
	∑=1	Рівень фінансово-економічної безпеки компанії	0,76							

Покращання процесів, автоматизація та оптимізація витратних сторін можуть позитивно вплинути на рентабельність. По-третє, розширення асортименту страхових продуктів та надання нових послуг можуть допомогти залучити більше клієнтів та збільшити прибуток.

3.3. Поточний стан механізму управління фінансово-економічної безпеки страхової компанії

Керівництво концепцією економічної також фінансової захищеності ПрАТ СК «Провідна» виконується згідно вертикалі управління зверху вниз. У горизонтальному ступеня зв'язок також взаємодія даними потрібні з метою прийняття адміністративних висновків у концепції фінансово-економічної захищеності. Головне завдання концепції управління

– результативне застосування абсолютно всіх її ресурсів компанії також здатності зовнішніх суб'єктів фінансової захищеності з метою компанії єдиного реагування в небезпеці також загрози.

Значущою також непростий елементом концепції економічної також фінансової захищеності компанії, діяльність якою в значній встановлює результативність її функціонування, вважається пристроєм управління. Система управління концепцією економічної також фінансової захищеності – це комплекс організацій управління в абсолютно всіх ступенях ПрАТ СК «Провідна», нормативних документів, промислових грошей з метою надання ходу управління, формальних також неофіційних взаємин, що розвиваються серед внутрішніми органами управління у ході компанії виконання подій згідно протидії внутрішнім також зовнішнім загрозам, але крім того взаєминам з зовнішніми організаціями у компанії с захищеності компанії. Система управління концепцією надання фінансово-економічної захищеності компанії виявляється, в першу чергу в цілому, з підтримкою адміністративних взаємовідносин. Представлена модель такого механізму на рисунку 3.8.

Рис. 3.8. Модель механізму управління фінансово-економічною безпекою ПрАТ СК «Провідна»

Основні складові механізму управління фінансово-економічною безпекою ПрАТ СК «Провідна», через які, у кінцевому результаті, здійснюється управлінський вплив представлені на рисунку 3.9.

До суб'єктів управління системою фінансово-економічної безпеки підприємства відносяться керівники та менеджери ПрАТ СК «Провідна».

Принципи управління відображують вимоги до управління системою фінансово-економічної безпеки, засновані на виявлених закономірностях.

Управлінські відносини відображають види взаємозв'язків суб'єктів забезпечення фінансово-економічної безпеки в ході управлінської діяльності.

Функції характеризують зміст управління системою фінансово-економічної безпеки, описуючи дії суб'єкта.

Рис. 3.9. Основні складові механізму управління системою фінансово-економічної ПрАТ СК «Провідна»

Методи розкривають способи, застосовані в управлінській діяльності з протидії небезпекам, загрозам, тобто вказують, як вона здійснюється.

Процес управління визначає порядок здійснення дій згідно із забезпеченням фінансово-економічної захищеності компанії. Результативність пристосування управління концепцією фінансово-економічної захищеності значною мірою залежить від ступеня взаємодії і координації цієї діяльності всіх внутрішніх і зовнішніх суб'єктів системи забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства по протидії внутрішнім, зовнішнім небезпекам і загрозам.

Взаємодія в системі фінансово-економічної безпеки підприємства – це узгоджені дії всіх сил і засобів за завданнями, напрямками та часу заради досягнення конкретної мети з протидії несприятливих факторів у зовнішньому і внутрішньому середовищі компанії.

Координація як функція процесу управління займає в ньому проміжне положення між плануванням і регулюванням узгоджених дій для досягнення конкретної мети в системі фінансово-економічної безпеки. Сутність взаємодії полягає у взаємній допомозі та підтримці сторін, що співпрацюють. Реально воно

можливе лише на основі обопільного інтересу кожної з цих сторін і неможливо без взаємного розуміння суті спільно розв'язуваних питань і згоди з приводу предмета, процедур і наслідків цієї взаємодії. Взаємна згода сторін обумовлює довіру між ними, без чого неможливо вирішувати поставлені завдання.

Взаємодія виступає в якості інтегруючого чинника, який об'єднує різні частини у визначений тип цілісності. В результаті об'єднання зусиль декількох раніше розрізнених суб'єктів системи фінансово-економічної безпеки в одне ціле, значно підвищується її можливості щодо вирішення поставлених завдань.

Управління системою фінансово-економічної безпеки страхової компанії – це об'єктивно зумовлена послідовність дій з надання фінансовоекономічної захищеності страхової фірми. Ціла процедура управління концепцією надання фінансово-економічної захищеності страхової фірми здатний містити вісім основних етапів (рис. 3.10).

Етап постановки цілей управління системою фінансово-економічної безпеки характеризується використанням методів виявлення реальних і потенційних небезпек і загроз, а також аналізу наявних можливостей зі зниження їхнього рівня й активної протидії їм, в рамках стратегії безпеки, тактичних і оперативних планів забезпечення фінансово-економічної безпеки страхової компанії.

На етапі аналізу небезпек, загроз і ризиків можуть використовуватися методи якісного й кількісного аналізу: методи збору наявної й нової інформації, моделювання діяльності компанії, стану й можливого розвитку небезпек, загроз, статистичні та ймовірні методи.

На третьому етапі виробляється зіставлення ефективності різних методів впливу на небезпеки, загрози: запобігання небезпек, загроз, зниження їхнього рівня, активна протидія і ліквідація негативних для компанії, у випадку їхньої реалізації.

Рис. 3.10. Основні етапи процесу управління системою забезпечення фінансово-економічної безпеки ПрАТ СК «Провідна»

Цей етап завершується прийняттям рішення про оптимальний вибір необхідних методів протидії небезпекам, загрозам для діяльності компанії.

На четвертому етапі керівник підприємства, керівники й провідні спеціалісти всіх структурних підрозділів за активної участі всіх фахівців штатної служби безпеки визначають технології, методи, методики й інструменти протидії небезпекам, загрозам.

На п'ятому етапі Генеральним директором здійснюється постановка конкретних завдань структурним підрозділам із здійснення заходів у сфері

забезпечення безпеки. Керівники структурних підрозділів ставлять завдання конкретним виконавцям, організовують виконання і здійснюють контроль.

На шостому етапі організовується оперативний зв'язок між суб'єктами системи безпеки ПрАТ СК«Провідна».

На сьомому етапі Генеральний директор разом з керівниками структурних підрозділів організує внутрішню й зовнішню взаємодію в системі фінансово-економічної безпеки.

На восьмому етапі управління системою фінансово-економічної безпеки керівник компанії разом з відповідальним за економічну безпеку оцінює ефективність ухвалених рішень щодо протидії небезпекам та загрозам для підприємства. Результатом даного етапу повинно стати нове знання про небезпеки, загрози, а також адекватність заходів, проведених в компанії з протидії їм, що дозволяє, за необхідності, уточнити раніше поставлені цілі управління системою забезпечення безпеки. А також здійснити коректування обраних методів впливу на небезпеки, загрози.

Отже, у будь-якому з етапів застосовуються власні методи управління концепцією протидії небезпекам, загрозам. Підсумки будь-якого етапу стають початковою інформацією для подальших етапів, створюючи концепцію прийняття висновків разом із протилежним взаємозв'язком. Подібна концепція гарантує найвищий результат досягнення цілей, оскільки розуміння, одержане на кожному з етапів, дозволяє корегувати не тільки методи впливу на небезпеки, загрози, але й самі цілі управління системою безпеки компанії.

Висновки до розділу 3

Проведено комплексну оцінку діяльності СК «ПРОВІДНА» за 2020–2022 роки та розрахунок рівня фінансово-економічної безпеки. Страхові компанії є особливими учасниками господарювання, які, крім своїх власних інтересів, також представляють майнові інтереси страхувальників (фізичних і юридичних осіб). Головною метою діяльності страхової компанії є досягнення та підтримка стійкого фінансового стану, що визначається системою показників,

відображаючи наявність, розміщення і використання капіталу страховика для забезпечення його фінансової безпеки. Аналіз фінансового стану страхової компанії включає використання стандартизованих груп показників, що охоплюють загальні та специфічні аспекти фінансового стану страховика. Для інтегральної оцінки фінансової безпеки СК «ПРОВІДНА» визначено чотири групи показників: ліквідності та платоспроможності, рентабельності, фінансової стійкості та ділової активності.

Після аналізу ліквідності СК «ПРОВІДНА» можна визначити, що її запас платоспроможності вищий за норму протягом усього періоду, вказуючи на високий рівень ліквідності та платоспроможності. Однак показники рентабельності свідчать про проблеми у цьому аспекті, внаслідок низьких значень коефіцієнтів. Аналіз фінансової стійкості вказує, що компанія може виконувати свої фінансові зобов'язання. Показники ділової активності є на задовільному рівні, свідчаючи про ефективне використання активів компанією. Загальний висновок з розрахунку рівня фінансово-економічної безпеки СК «ПРОВІДНА» за досліджуваний період підтверджує, що компанія знаходиться в стані задовільної фінансової стійкості.

Аналіз фінансово-економічної безпеки ПрАТ СК «Провідна» вказує на низький рівень макро- та мікроекономічних показників, необхідних для забезпечення цієї безпеки. Вплив чинників мезорівня, зазвичай, позитивний. Основні складові управління фінансово-економічною безпекою включають суб'єкти управління, принципи, відносини, технічні засоби, процес та методи управління, функції управління та зовнішнє середовище.

На кожному етапі управління системою фінансово-економічної безпеки застосовуються методи протидії небезпекам і загрозам. Результати кожного етапу стають початковою інформацією для наступних, формуючи концепцію з взаємозв'язком висновків. Така концепція дозволяє досягти високих результатів, оскільки розуміння на кожному етапі дозволяє коригувати методи впливу і самі цілі управління системою безпеки компанії.

РОЗДІЛ 4

РОЗРОБКА ЗАХОДІВ ПО УДОСКОНАЛЕННЮ МЕХАНІЗМУ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ ПРАТ СК «ПРОВІДНА»

4.1. Управління ризиками та загрозами у воєнний період як способу забезпечення фінансово-економічної безпеки страхової компанії

Більше року в Україні триває війна розв'язана російською федерацією. Країна понесла колосальні збитки матеріального та нематеріального характеру, які спричинені економічною, демографічною, гуманітарною та інфраструктурною кризами. Дані негативні явища суттєво вплинули як на фінансовий ринок України, так і на страховий ринок, який є його частиною. При цьому, за цей час страховому ринку вдалося не лише вистояти, але й налагодити роботу в умовах воєнного часу дотримуватися задовільного рівня фінансово-економічної безпеки. Водночас на ринку залишається чимало викликів, пов'язаних із безпрецедентно складними умовами, в яких доводиться працювати і страховикам, і їх клієнтам, і регулятору [79].

З початком війни, усе змінюється, близько у 80% страхових компаній обсяг фінансових надходжень скоротився на понад 50%. Збитки галузі страхування та перестраховування від військових дій росії в Україні можуть перевищити 20 мільярдів доларів. Фінансова спроможність страховиків, їх рівень фінансово-економічної безпеки у воєнний час та повоєнний час прямо залежить від якості та структури їх активів і запасу капіталу у довоєнний період. У страхових компаній є резерви, які вони сформували з попередніх платежів. Як правило, ці резерви розміщені у певних видах активів – банківські депозити, ОВДП, нерухомість тощо. Страховики не можуть швидко перетворити ці активи у гроші.

Водночас, суттєво знизилися обсяги продажів, особливо через роздрібні канали, є багато запитів від клієнтів на відтермінування чергових платежів та розірвання договорів страхування [80]. Значна частина страховиків вже

спостерігає падіння платежів на 50-90%. Згідно опитування страховиків-учасників Асоціації «Страховий бізнес» зазначається, що лише 5% компаній стабільно та без проблем продовжують роботу. Біля 60% працюють, проте мають певні труднощі. Майже 30% стикнулись з вимушеним перериванням діяльності і лише частково відновили роботу, а 10% взагалі ще не можуть відновити операційну діяльність [28]. Тобто український страховий ринок, рівень його фінансово-економічної безпеки стоїть на порозі найбільшої кризи за всі роки існування незалежної України. Зараз неможливо зробити навіть коректні припущення щодо кількісних параметрів впливу війни на економіку, ВВП та страховий ринок.

Наслідками воєнних дій є падіння рівня життя та доходів громадян, необхідність відновлювати та ремонтувати житло, купувати нову побутову техніку, автомобілі замість знищених або викрадених окупантами потребуватиме великих коштів, що зробить витрати на страхування певної «розкішшю» для українців у повоєнний період.

Повоєнний час диктуватиме певні тенденції страховому ринку та швидше за все, зазнає певних змін. Перевага буде належати обов'язковим видам страхування, банківським страхуванням (іпотека, застава, нещасні випадки), страхуванням каско автомобілів та добровільне медичне страхування. Для подальшого розвитку майнового страхування, страховикам в певній мірі необхідно буде доопрацювати правила страхування, включати ризики втрат та пошкоджень майна внаслідок вибухів військових снарядів на звільнених територіях (вибухів мін у полях та у лісах з пошкодженням техніки, смертям або інвалідності громадян) й тощо.

Скоріше за все з'явиться необхідність у вузько спеціалізованих видах страхування, пов'язаних з страхуванням ремонтно-відновлювальних та будівельно-монтажних роботах, запроваджені страхування некапітальних будівель для переселенців, розроблення щомісячних розстрочок з оплати страхових платежів та в цілому переглянути цінову політику внаслідок суттєвого зниження платоспроможного попиту [47].

Головний наслідок війни та ризик для фінансово-економічної безпеки – різке падіння попиту майже на всі види страхування, особливо в сегменті фізичних осіб. Для того, щоб страхова галузь була спроможна пережити війну та відновитись, мати високий рівень фінансово-економічної безпеки, а отже – надавати страховий захист українцям за викликами часу, необхідно запровадити системні рішення і на державному рівні, зокрема [72]:

1) Подальше пом'якшення регуляторних вимог, перегляд та зниження нормативів, а саме: перегляд вимог до розрахунку резервів, в першу чергу – резерву незароблених премій та щодо платоспроможності, диверсифікації та структури активів, зокрема, тимчасово встановлення інших значень для дебіторської заборгованості, зменшення обмежень на розміщення коштів резервів страховика в одній банківській установі та збільшення показника перестраховування у одного перестраховика;

2) Зменшення податкового навантаження на страхові компанії – ініціювати перед Верховною Радою відміну подвійного оподаткування у страхуванні – скасування оплати 3% від всіх страхових платежів, залишивши тільки звичайний для всіх юридичних осіб в країні податок на прибуток;

3) Створення механізму свого роду «миттєвого рефінансування» за допомогою НБУ та банків, в першу чергу державних;

4) Можливість пільгового кредитування під строкові депозити, розміщені в українських банках, та наявні у страховиків ОВДП;

5) Часткове вивільнення коштів страховиків з додаткових гарантійних фондів МТСБУ, що підуть на виплати громадянам;

6) Створення дієвого контролю за явною чи опосередкованою дискримінаційною процедурою «акредитації» у банках та при участі у тендерах;

7) Перегляд Положення щодо провадження діяльності зі страхування сільськогосподарської продукції з державною підтримкою для зняття обмежень на ВІЛЬНУ участь страховиків у такому страхуванні;

8) Стимулювання внутрішнього перестраховування;

9) Забезпечення можливості перерахунку за кордон валюти для оплати послуг медичних асистансів задля продовження можливості наших громадян отримувати лікування під час перебування у інших країнах;

10) Відтермінування набрання чинності всіх норм нових законів («Про страхування», «Про фінансові послуги») та підзаконних актів (Ліцензійні умови тощо), перенесення впровадження в Україні МСФЗ 17.

Такі кроки мають бути зроблені в першу чергу для того, щоб забезпечити можливість страховиків здійснювати виплати, надаючи підтримку громадянам, підприємствам та бізнесу. Українські страховики категорично відхилили рекомендації закордонних колег щодо визнання поточної ситуації форсмажором і відмові у виплатах на цій підставі до закінчення війни [13]. Тим страховикам, що фізично зараз не можуть здійснити виплату, страхові компанії допомагають один одному за символічну плату із збором пакету документів і підготовкою розрахунку розміру шкоди, щоб постраждалі своєчасно отримали виплату, щоб не підірвати імідж страхування.

З урахуванням усіх обставин, варто відзначити, що сучасний підхід до управління фінансово-економічною безпекою страховиків передбачає систематичне оновлення його інструментарію та механізмів забезпечення; орієнтованість на сталий розвиток економічних суб'єктів в умовах війни. У зв'язку з вищесказаним авторська гіпотеза зводиться до того, що впроваджуваний ризик-орієнтований підхід до регулювання страхового сектора вимагає створення не лише комплексного підходу до формування механізму забезпечення фінансово-економічної безпеки страхових організацій, а також трансформації його ключових елементів.

Виконане дослідження базується на контент-аналізі сучасного нормативно-правового забезпечення діяльності страхових організацій з більш глибоким опрацюванням змін, зумовлених впровадженням ризикорієнтованого підходу до регулювання страхового сектора.

Контент-аналіз сучасного нормативно-правового забезпечення в галузі страхової справи дозволив зробити висновок про відсутність у них офіційно

закріпленого визначення термінологічної конструкції «фінансова безпека страхових організацій». Дефініції «фінансова стійкість» і «платоспроможність», взаємопов'язані з категорією, що досліджується, також не знайшли відображення у правових актах, хоча вимоги регулятора до їхнього рівня постійно підвищуються, особливо в умовах впровадження ризик-орієнтованого підходу до регулювання страхового сектора. Тому припущення про підвищення вимог до механізму забезпечення фінансово-економічної безпеки страхових організацій, що базується на взаємозв'язку категорій, є цілком логічним. Дослідники у своїх роботах займаються розробкою даної дефініції стосовно страхової галузі, вводячи поняття: фінансово-економічна безпека страхова організація, фінансово-економічна безпека сфери страхування, фінансово-економічна безпека страхового ринку, фінансово-економічна безпека ринку послуг страхових компаній, фінансово-економічна безпечна страхова компанія [76].

Як вже зазначалось, у роботі під фінансово-економічною безпекою страхової організації (далі – ФЕБСО) розуміється стан її захищеності від негативного впливу зовнішніх та внутрішніх загроз, що забезпечує стійке функціонування економічного суб'єкта та досягнення стратегічних та тактичних цілей в умовах турбулентності зовнішнього та внутрішнього середовища.

У процесі здійснення своєї діяльності будь-яка страхова організація схильна до негативних впливів зовнішнього та внутрішнього середовища, іншими словами, ризиків та загроз. Ризики та загрози мають спільні риси та відмінності, тому ці категорії доцільно розглядати у взаємозв'язку. Ризик найчастіше негативно впливає на рівень фінансово-економічної безпеки. Проте слід виключати позитивний і навіть нейтральний результат його впливу. Ризик є ймовірнісною категорією, якщо застосувати умовну шкалу оцінки можливості заподіяння шкоди від 0 до 1, то кількісний перехід ризику на загрозу можна уявити так, як наведено в таблиці 4.1.

Така шкала оцінки дозволяє побачити різницю між ризиком і загрозою, у цьому контексті загроза сприймається як стадія розвитку ризику [65].

Таблиця 4.1

Шкала кількісної оцінки можливості заподіяння збитків

Ймовірність заподіяння збитків	Стадія негативного впливу
0,1–0,5	ризик
0,5–0,7	«загрозо-формуєчий» етап
0,7–0,9	загроза

Іншими словами, загрозу можна охарактеризувати як ризик, що реалізується за несприятливим сценарієм, який виходить за межі безпечної невизначеності умов діяльності ПрАТ СК «Провідна». На рисунку 4.1 відбито логіку взаємозв'язку ризиків та загроз у системі забезпечення фінансово-економічної безпеки страхової компанії.

Рис. 4.1. Логіка взаємозв'язку ризиків та загроз у системі управління фінансово-економічної безпеки ПрАТ СК «Провідна»

Ризики та погрози різняться і за своїм змістом. Найчастіше загрози фінансово-економічній безпеці страхової компанії розглядають не лише як

потенційні, а й як реальні дії різних суб'єктів, які порушують стан захищеності економічного суб'єкта та які призводять до шкоди або зовсім до припинення діяльності цього суб'єкта.

У свою чергу, загроза втрати фінансово-економічної безпеки ПрАТ СК «Провідна» – це реальна чи потенційна можливість дестабілізуючого впливу різного роду факторів на діяльність страхової організації, що призводить до погіршення її платоспроможності, фінансової стійкості та результативності. Для прийняття обґрунтованих рішень менеджерам ПрАТ СК «Провідна» важливо ідентифікувати ризики, вимірювати їх, вибрати пріоритетні та правильно оцінювати, який саме спосіб управління ризиками слід застосувати. Управління ризиками можна охарактеризувати як процес прийняття та виконання рішень, що дозволяють знизити фінансові наслідки несприятливих подій у діяльності ПрАТ СК «Провідна». І хоча більшість цих ризиків носить важко передбачуваний характер, ними можна і потрібно керувати. Теорія управління ризику пропонує кілька типових стратегій, які можна використовувати страховими організаціями: приймати ризики; уникати ризиків; нейтралізувати ризики; передавати ризики.

Прийняття ризику ґрунтується на оцінках можливих втрат. Очевидно, чим вище ризик, тим більше страхова премія з метою компенсації ризику, який бере на себе страховик. Основним завданням при використанні цієї стратегії є правильна класифікація та адекватна оцінка прийнятих ризиків [63].

Уникнення ризику як такого суперечить сутності діяльності ПрАТ СК «Провідна». Тому в цьому випадку може йтися про те, що страхова організація не приймає ризику за окремим договором, якщо ймовірність настання страхового випадку близька до одиниці і може призвести до зростання збитковості та зниження фінансової стійкості. У більшості випадків уникнення ризику означає, що ПрАТ СК «Провідна» розподіляє ризики, які можуть спричинити до зниження їхньої фінансової стійкості (суттєва страхова сума), між собою за допомогою механізму страхування.

Нейтралізація ризиків. Особливістю діяльності ПрАТ СК «Провідна» (Дніпропетровська філія) є використання частини коштів страхового фонду на

здійснення превентивних заходів, спрямованих на зниження ймовірності настання страхових випадків та тяжкості їх наслідків. Передача ризику здійснюється за допомогою використання системи перестраховування, яка є однією з умов забезпечення фінансової стабільності платоспроможності страховика. Одним із факторів забезпечення фінансово-економічної безпеки страхового ринку є перестраховувальної діяльності [56].

4.2. Трансформація механізму управління фінансово-економічною безпекою страхової компанії

Створення ефективної системи захисту будь-якого економічного суб'єкта, в тому числі страхової організації, від негативного впливу загроз складним та безперервним процесом, спрямованим на запобігання збиткам. Щодо ПрАТ СК «Провідна» запобігання збиткам передбачає досягнення прийняттого рівня збитковості страхового портфеля, що забезпечує ефективність діяльності на середньогалузевому рівні. Ключовим етапом забезпечення фінансово-економічної безпеки є формування ефективного механізму, адекватного кількісним та якісним параметрам економічної стратегії та спеціалізації ПрАТ СК «Провідна». У теорії корпоративних фінансів існує усталена точка зору щодо складу компонентів фінансового механізму суб'єкта господарювання.

На сьогодні, чільне місце у системі антикризового управління страховиком належить широкому використанню механізмів фінансової стабілізації. Успішне застосування цих механізмів дає змогу ліквідувати наслідки кризи та прискорити темпи економічного розвитку [37].

Фінансова стабілізація в умовах кризової ситуації включає ряд етапів:

1. Відновлення платоспроможності страховика за рахунок здійснення низки невідкладних фінансових заходів і вияв причин, які генерують неплатоспроможність.

2. Відновлення фінансової стійкості до безпечного рівня та накреслення шляхів її зміцнення за рахунок використання тактичних механізмів фінансової стабілізації.

3. Зміна фінансової стратегії з метою прискорення економічного зростання.

Найбільшу увагу у системі заходів, спрямованих на фінансову стабілізацію в умовах кризової ситуації, ПрАТ СК «Провідна» слід приділити етапу відновлення і зміцнення рівня фінансової стійкості – запоруки усунення неплатоспроможності й фундаментальної основи фінансової стратегії на прискорення економічного зростання. У загальному вигляді стратегічне управління фінансовою стійкістю являє собою діяльність, яка полягає у виборі сфери та образу дій щодо досягнення довгострокових цілей страхової організації в умовах зовнішнього середовища, що постійно змінюються [67].

Вибір альтернатив стратегій управління фінансовою стійкістю страховика передбачає розгляд можливих варіантів, оцінку їх реальної ефективності і розробку на цій основі взаємопов'язаного комплексу заходів. Слід наголосити, що при оцінці ефективності цих заходів необхідно брати до уваги не лише локальний ефект, а й вплив прийнятих рішень на кінцеві результати.

Здійснити економічний вибір – це обробити серію інформаційних повідомлень для прийняття рішення про дію, яка сама стане сигналом для інших одиниць під час прийняття рішень. Фундаментальною проблемою прийняття рішень є невизначеність, яка має місце через недосконалу інформацію. Інформація – ключовий елемент механізму управління фінансовою стійкістю, який формує систему уявлень, необхідних при прийнятті рішення.

Проведені дослідження дають змогу зробити висновок, що організація управління фінансовою стійкістю у ПрАТ СК «Провідна» допоможе зміцнити рівень їхнього фінансового стану, створити ефективне підґрунтя для системи заходів антикризової політики управління страховиком у складних умовах періоду ринкової трансформації економічного механізму в Україні [11].

Фінансово безпечна компанія – це компанія, яка виважено і оптимально підходить до використання і управління своїми фінансовими ресурсами,

здійснює їх чіткий контроль, оперативно реагує на будь-які загрози, внутрішні чи зовнішні, з метою їх мінімізації або уникнення без шкоди для загальної діяльності.

Загрози фінансової безпеки страховика за місцем виникнення поділяються на внутрішні та зовнішні, а також, залежно від рівня їх сприйняття та усвідомлення, на об'єктивні та суб'єктивні. Внутрішні загрози породжуються здебільшого неадекватною фінансово-економічною політикою компанії; помилками, зловживаннями структурних підрозділів та окремих спеціалістів; відсутністю контролю за збереженням фінансової інформації; помилками в управлінні фінансами компанії [55].

Серед основних причин виникнення зовнішніх загроз виділяють такі:

- стрімкий розвиток глобалізаційних процесів, інтернаціоналізація світового ринку страхових послуг;
- високий рівень мобільності та взаємозв'язку страхового і фінансового ринків, заснованого на новітніх технологіях;
- розмаїття і динамізм наявних фінансових інструментів;
- посилення нестійкості страхової складової світової фінансової системи;
- неспроможність фінансових інститутів та наглядових органів контролювати кризові тенденції;
- посилення інтеграції у сфері перестраховування;
- високий рівень залежності від зовнішнього перестраховування вітчизняного ринку;
- посилення конкуренції та конфліктів між державами у сфері страхування та за допомогою страхування;
- шахрайство з боку страхувальників;
- зловживання з боку офіційних органів та допоміжних структур;
- кримінальне захоплення компаній;
- недосконалість і незавершеність національного законодавства у фінансово-кредитній та страховій сферах;

- недорозвиненість фондового ринку країни;
- зростання залежності національного страхового ринку від іноземного капіталу;
- посилення тенденцій злиття і поглинань.

Якщо внутрішні загрози насамперед впливають на діяльність страхової компанії та її стійкість, а потім можуть позначитися на страховому ринку в цілому, то зовнішні – породжуються спільними діями усіх учасників, впливають на безпеку держави, її фінансову систему, страховий сектор і, зрештою, на безпеку окремої компанії.

Важливим чинником у забезпеченні фінансової безпеки страхової компанії, як і будь-якого іншого суб'єкта господарювання, є законодавчо закріплений обов'язок інститутів влади створювати механізми захисту національних фінансово-економічних інтересів і протидіяти впливу зовнішніх і внутрішніх загроз [66].

Серед внутрішніх заходів забезпечення фінансової безпеки ПрАТ СК «Провідна» тією чи іншою мірою здійснюються:

- забезпечення інформаційної безпеки (захист інформаційних баз даних, розподіл прав доступу до інформації, програмне забезпечення захисту від помилок);
- налагодження чіткої схеми дій страхових підрозділів і головних спеціалістів та контроль за їх дотриманням (упровадження принципів управління якістю);
- фінансовий аналіз клієнтів до укладення договору страхування та попередження різних шахрайств за допомогою новітніх технологій (використання інформації антирейтингів, публікацій про фінансові махінації тощо);
- створення, ведення та використання «чорних списків» несумлінних клієнтів;

- проведення роботи щодо підвищення рівня страхової культури населення.

- з боку держави основними методами забезпечення фінансової безпеки страхового ринку є:

- підвищення рівня якості життя населення;

- встановлення вимог щодо діяльності компаній з іноземним капіталом;

- формування механізмів і заходів фінансово-економічної політики у сфері страхової діяльності, які нейтралізують чи пом'якшують вплив негативних чинників;

- включення до функцій наглядового державного органу функції моніторингу зон (територій), важливих з точки зору проникнення туди вітчизняних страхових компаній і зворотного впливу;

- реальне дотримання національних інтересів у сфері страхування, що послужить фінансовій безпеці держави;

- нагляд і контроль за злиттями і поглинаннями на ринку.

Проведений аналіз фінансового стану ПрАТ СК «Провідна» дозволив виявити недоліки фінансового менеджменту страховика на сучасному етапі та окреслити напрями підвищення ефективності страхової діяльності в компанії.

Оскільки основним чинником, що впливає на рівень рентабельності страхової діяльності, є витрати на утримання компанії, а не рівень виплат, то пріоритетним напрямком фінансового менеджменту має стати удосконалення політики управління витратами [69].

Зважаючи на високий рівень забезпеченості страхових резервів власним капіталом, доцільно переглянути перестрахову політику ПрАТ СК «Провідна» для забезпечення оптимального розподілу відповідальності між страховиком і перестраховиком.

Необхідною є розробка нових підходів та інструментарію для прийняття обґрунтованих рішень щодо управління активами, формування інвестиційного портфеля, збільшення частки страхових резервів у джерелах фінансування активів з метою підвищення ефективності страхової діяльності ПрАТ СК «Провідна».

Для попередження загроз фінансовій безпеці ПрАТ СК «Провідна» важливим є визначення множини завдань, які потребують першочергового вирішення, зокрема [71]:

- забезпечити й постійно підтримувати високий рівень кваліфікації працівників;
- забезпечити розвиток техніко-технологічних можливостей та потужностей підприємства з метою досягнення необхідного рівня конкурентоспроможності;
- досягти високої ефективності менеджменту підприємства;
- забезпечити фінансову стійкість та економічне зростання підприємства.

Дослідивши методи та інструменти механізму управління фінансовою безпекою страхової компанії, врахувавши задачі, які постають перед системою фінансової безпеки ПрАТ СК «Провідна», нами було розроблено заходи для підвищення її ефективності (табл. 4.2).

Також важливим чинниками поліпшення фінансового стану ПрАТ СК «УСК «Провідна» є:

- впровадження зарубіжного досвіду організації страхування і ефективного функціонування страхового ринку, оскільки страхові компанії в розвинутих країнах добре знають сильні і слабкі сторони клієнтів, мають певний досвід ринкових перетворень, вимушені постійно оцінювати ризик і прогнозувати страхові події, розробляти рекомендації по підвищенню ефективності роботи страховиків і страхувальників та по виконанню страхових зобов'язань по укладених договорах.
- розвиток та розширення всіх видів страхування завдяки впровадженню європейських та світових технологій;
- реалізація страхових продуктів у прямій залежності від потреб ринку;
- максимальний обсяг охоплення ринку, повне обслуговування потреб клієнтів, лідерство у питаннях зниження собівартості страхових премій;

Таблиця 4.2

Шляхи вдосконалення механізму управління фінансовою безпекою ПрАТ

СК «Провідна»

Методи	Інструменти	Заходи
Інституційно-правові	Створення відділу економічної безпеки та його імплементація в організаційну структуру управління підприємством	- запровадження моніторингу рівня економічної безпеки та її складових; - прогнозування ризиків та розробка заходів з їх нейтралізації; - коригування планових показників діяльності; - розробка системи правил та режимів безпеки.
	Виділення сектора економічної безпеки в межах юридичного відділу	- створення інструкцій про матеріальну відповідальність та захист комерційної таємниці; - моніторинг законодавства та захист підприємства від дій і рішень органів державного управління; - управління інституційними характеристиками безпеки в межах юридичних відносин; - реєстрація документів, прав власності.
Інформаційні	Створення механізму оперативного реагування на загрози інформаційній безпеці	- аналіз, облік комерційної інформації; - створення надійної системи захисту інформації та каналів її проходження; - використання сучасних технологій захисту інформації (систем кодування і шифрування)
Організаційно-технологічні	Підвищення ефективності управління безпекою	- впровадження на підприємстві міжнародних систем управління якістю.
Економічні	Підвищення економічної ефективності використання ресурсів підприємства	- реалізація заходів, спрямованих на підвищення ефективності використання господарських ресурсів; - оцінка рівня сучасності та продуктивності матеріально - технічної бази; - підвищення рентабельності активів та конкурентоспроможності підприємства.
	Створення передумов розвитку підприємства Забезпечення доступу до ресурсів та ринків	- фінансування заходів із прогнозування розвитку ринкової кон'юнктури, інституціонального регламентування фінансово-господарської діяльності та ресурсного забезпечення
Адміністративні	Встановлення фізичного захисту та автоматизованих систем безпеки	- введення режимів входу/виходу персоналу та відвідувачів; - створення перешкод для доступу до охоронного майна.
Соціально-психологічні	Підвищення рівня мотивації персоналу в системі безпеки підприємства	- реалізація заходів матеріального стимулювання; створення ефективної системи морального заохочення працівників; - створення атмосфери корпоративного духу

- побудова розгалуженої мережі індивідуального обслуговування, пошук та розробка нових видів страхування;
- зміцнення та вдосконалення організаційно-територіальної мережі;
- зміцнення матеріально-технічної бази, всеохоплююча комп'ютеризація, створення локальної мережі зв'язку.

Висновки до розділу 4

Страховий ринок потребує широкого та системного підходу для відновлення та стимулювання галузі через дерегуляцію та усунення дискримінації. Державна підтримка, особливо для малих та середніх компаній та тих, що постраждали від конфлікту, важлива для відновлення страхового сектору. Національний банк повинен активно сприяти в розробці ефективних планів для підтримки страхової галузі під час війни. Держава має взяти на себе відповідальність за економічний фронт, сприяючи усім секторам, включаючи страховий ринок, через постійний діалог та оперативну реакцію на їхні потреби.

Дослідження вказує на потребу у трансформації ключових компонентів механізму управління фінансово-економічною безпекою ПрАТ СК «Провідна», враховуючи ризик-орієнтований підхід у регулюванні страхового сектора. Запропоновані заходи щодо поліпшення фінансового стану сприятимуть підвищенню прибутковості та ефективності компанії, а також покращенню її фінансових показників. Для успішного управління фінансово-економічною безпекою компанії рекомендується впровадження ефективної системи фінансового управління, що забезпечить баланс між інтересами розвитку, наявністю грошових ресурсів та платоспроможністю. Стратегічні цілі включають максимізацію прибутку, оптимізацію структури капіталу, фінансову стійкість, інвестиційну привабливість та зміцнення конкурентоспроможності на ринку.

ВИСНОВКИ

Розвиток страхової компанії у сучасних умовах господарювання неможливо без урахування та нівелювання впливу внутрішніх та зовнішніх загроз його фінансово-економічної безпеки. Це з тим, що його функціонування знаходиться під впливом безлічі факторів, які необхідно систематизувати та враховувати при проведенні комплексної оцінки рівня фінансово-економічної безпеки.

Таким чином, у процесі дослідження у кваліфікаційній роботі були зроблено такі висновки.

Нинішня наука містить у запасі не один аспект трактування визначення «фінансово-економічна безпека». українськими і іноземними експертами раніше сформовано 4 ключові підходи, що відрізняються різноманіттям відповідно до змісту: захищеність як стан безпеки від внутрішніх і зовнішніх загроз; захищеність як охорона і опір правопорушенням; захищеність як стабілізатор успішного застосування ресурсів; захищеність як уміння гарантувати відтворення.

Основними елементами фінансово-економічної безпеки є інформаційна, екологічна, фінансова, фізична, інженерно-технічна, кадрова та правова безпеки.

Фінансово-економічна безпека страхової компанії знаходиться в залежності від матеріально-речовинної та цінової текстури виробництва, здійснення страхових послуг, діяльності компанії, економічного обігу, інноваційної роботи і їх динаміки, що призводить до отримання прибутку. Якщо виробничий та господарський плани успішно виконуються, то це позитивно впливає на фінансово-економічну безпеку, а в наслідок недовиконання плану з реалізації страхових послуг відбувається погіршення фінансового становища.

Відмітимо, що важливим моментом у дослідженні фінансової безпеки страхового ринку є аналіз і усунення факторів, котрі можуть викликати фінансову небезпеку. Досліджуючи дану тематику, зазначимо, що фінансова безпека страховиків підлягає впливу як об'єктивних і суб'єктивних, так і внутрішніх та

зовнішніх факторів, які головним чином визначаються станом розвитку страхового ринку, фінансовою результативністю та ефективністю діяльності. До зовнішніх належать фактори, котрі спричинені зовнішнім середовищем. До них належать: економічні, соціальні, психологічні та екологічні фактори. До внутрішніх факторів належать: розмір власного капіталу, тарифна політика, збалансованість страхового портфеля, інвестиційна політика, стратегія розподілу прибутку, організаційна структура підприємства, склад та фінансова стійкість засновників страхової компанії тощо.

У дослідженні також велика увага була приділена аналізу законодавчої бази, яка забезпечує фінансово-економічну безпеку страхових компаній. Було розглянуто відповідні правові акти та нормативні документи, які регулюють фінансову діяльність в страховій сфері. Це включає закони, постанови, накази та інші документи, які визначають правила гри для страхових компаній та встановлюють вимоги до їхньої фінансової стійкості.

Законодавча база визначає порядок здійснення фінансової діяльності страхових компаній, встановлює вимоги до їхнього капіталу, ліквідності, ведення фінансової звітності та інші аспекти, що впливають на їхню фінансову стабільність. Аналіз цієї законодавчої бази дозволяє визначити, наскільки ефективно вона враховує сучасні тенденції та вимоги ринку страхових послуг.

Дослідження законодавчої бази є ключовим етапом в оцінці системи регулювання страхового сектора та визначенні необхідних покращень для забезпечення стійкості та надійності фінансово-економічної діяльності страхових компаній. Розгляд законодавчого середовища також враховує потреби споживачів страхових послуг та забезпечує їм високий рівень захисту. Відповідна та забезпечена законодавча база визначає рамки, в межах яких страхові компанії можуть діяти, що є важливим аспектом забезпечення фінансової стабільності та надійності в цій важливій галузі.

В ході проведеного аналізу було виявлено, що для успішного управління фінансово-економічною безпекою рекомендується вдосконалення системи

фінансового управління, балансуючи між розвитком, наявністю ресурсів та платоспроможністю страхової компанії.

Також встановлено, що ефективність функціонування системи фінансово-економічної безпеки страхової компанії залежить від інформаційного забезпечення, яке є процесом неперервного і цілеспрямованого відбору відповідних інформаційних показників, необхідних для здійснення аналізу, планування і підготовки ефективних управлінських рішень, що стосуються його фінансової безпеки.

Досягнення належного рівня фінансово-економічної безпеки можливо за рахунок певних індикаторів таких як: достатність капіталу, ризики страхової діяльності, ліквідність, платоспроможність, фінансова стійкість та надійність, а також прибутковість діяльності.

А отже, варто відмітити що метою формування механізму фінансово-економічної безпеки є забезпечення його фінансової надійності і незалежності, формування максимально можливого фінансового потенціалу та ефективно його використання через оптимізацію бізнес-процесів, побудову системи індикаторів для ідентифікації загроз фінансовій стійкості та розробку програми заходів з їх уникнення, мінімізації та усунення наслідків.

Воєнні дії на території України сприяли зниженню рівня фінансово-економічної безпеки страхових компаній. Саме тому на сьогодні варто використовувати ряд методів щодо підвищення рівня фінансово-економічної безпеки. Ці зміни повинні бути суттєвими, щоб страхова компанія змогла вижити у нестабільній ринковому середовищі та стати рентабельним.

Встановлено, що однією з функцій управління фінансово-економічною безпекою є аналіз фінансового стану, який може бути реалізований, а також однією з функцій управління фінансово-економічною захищеністю вважається дослідження економічного капіталу, що здатне бути здійснено за допомогою різних методів показників за статтями бухгалтерського балансу страхової компанії.

Досліджуючи сучасний стан страхового ринку України в умовах війни, дійшли висновку, що фінансова стабільність страхового ринку, зокрема страхових компаній, має важливе значення в економіці країни. Сучасні умови функціонування страхового ринку характеризуються такими негативними явищами: військова агресія РФ проти України, обмеженість ресурсів, відтік капіталу, нагромадження ризиків. Пріоритетними напрями підтримання фінансової безпеки страховиків під час дії воєнного стану в Україні є: дотримання страховиками вимог до належного та своєчасного розкриття інформації про свій фінансовий стан, дотримання страховиками обов'язкових фінансових нормативів/здійснення ризикової діяльності, тощо.

Було проведено комплексну оцінку діяльності СК «ПРОВІДНА» за 2020 – 2022 роки та розрахунок рівня фінансово-економічної безпеки. Страхові компанії є специфічними суб'єктами господарювання, які крім власних інтересів представляють ще й майнові інтереси страхувальників (фізичних і юридичних осіб). У зв'язку з цим найважливішою метою діяльності страхової компанії є досягнення та підтримка її стійкого фінансового стану, який описується системою показників, які відображають наявність, розміщення і використання капіталу страховика, що в результаті сприяє забезпеченню її фінансової безпеки. Аналіз фінансового стану страхової компанії здійснюється з використанням стандартизованих груп показників, що містять як загальні показники фінансового стану страховика, так і специфічні, які характеризують окремі сторони діяльності страхових компаній.

Для розрахунку інтегральної оцінки фінансової безпеки СК «ПРОВІДНА» було обрано 4 групи показників: ліквідності та платоспроможності, рентабельності, фінансової стійкості та ділової активності.

Проаналізувавши показники ліквідності СК «ПРОВІДНА» за досліджуваний період, зазначимо, що фактичний запас платоспроможності СК «ПРОВІДНА» перевищує нормативний за весь досліджуваний період, високі значення інших коефіцієнтів, перевищення фактичних значень показників над нормативними дозволяють зробити висновок, що компанія має достатній рівень

ліквідності та платоспроможності. Досліджуючи показники рентабельності дійшли висновку, що СК «ПРОВІДНА» має проблеми із рентабельністю, через низькі значення досліджуваних коефіцієнтів. Наступним етапом у дослідженні ФЕБ СК «ПРОВІДНА» був аналіз показників фінансової стійкості. На основі аналізу показників фінансової стійкості СК «ПРОВІДНА» за 2019 – 2021 роки, зробили висновок, що компанія є фінансово стійкою, компанія має можливість виконувати свої фінансові зобов'язання перед страхувальниками та іншими зацікавленими сторонами. Проаналізувавши показники ділової активності, отримали висновок, що показники знаходяться на задовільному рівні, компанія достатньо ефективно використовує активи. Проаналізувавши отримані результати розрахунку рівня фінансово-економічної безпеки страхової компанії за досліджуваний період, дійшли висновку, що компанія знаходиться в задовільному фінансовому стані.

З аналізу оцінки фінансово-економічної безпеки ПрАТ СК «Провідна» видно, що у компанії недостатньо високий рівень макроекономічних та мікроекономічних показників для забезпечення фінансово-економічної безпеки, хоча найчастіше вплив чинників мезорівня є позитивним.

Основними складовими механізму управління фінансово-економічною безпекою ПрАТ СК «Провідна», через які, у кінцевому результаті, здійснюється управлінський вплив є суб'єкти управління, принципи управління, управлінські відносини, технічні засоби управління, процес управління, методи управління, функції управління, зовнішнє середовище.

На кожному з етапів процесу управління системою забезпечення фінансово-економічної безпеки ПрАТ СК «Провідна» застосовуються власні методи управління концепцією протидії небезпекам, загрозам. Підсумки будь-якого етапу стають початковою інформацією для подальших етапів, створюючи концепцію прийняття висновків разом із протилежним взаємозв'язком. Подібна концепція гарантує найвищий результат досягнення цілей, оскільки розуміння, одержане на кожному з етапів, дозволяє корегувати не тільки методи впливу на небезпеки, загрози, але й самі цілі управління системою безпеки компанії.

Отже, страховий ринок зацікавлений в широкому та системному підході до відновлення, на створення умов для повоєнного розвитку галузі за рахунок дерегуляції, виключення будь-якої дискримінації на страховому ринку та заходів, що сприятимуть зростанню попиту на страхові послуги. В першу чергу, допомога з боку держави на рівні регуляторних рішень потрібна невеликим та середнім страховим компаніям, компаніям, які значно постраждали від бойових дій, та національному бізнесу. В умовах війни НБУ, як регулятор має сконцентруватись на розроблені ефективного та діючого плану, щодо підтримки страхової галузі. Страховий ринок дуже чуттєвий до спаду економіки, зрозуміло, що ряд негативних процесів уже запущено, завдання держави наразі є не лише забезпечення та підтримка воєнного фронту, а й не менш важливого – фінансово-економічного, шляхом максимальної підтримки усіх секторів економіки, зокрема, й страхового, здійснення постійного діалогу з учасниками ринку та оперативного реагування на його потреби.

Узагальнюючи результати проведеного дослідження, можна констатувати об'єктивну необхідність трансформації ключових компонент механізму управління фінансово-економічною безпекою ПрАТ СК «Провідна», зумовлених впровадженням ризик-орієнтованого підходу до регулювання страхового сектора.

Вказані пропозиції щодо покращення фінансового стану вплинуть на підвищення прибутковості компанії, а отже, і ефективності її діяльності, покращенні її фінансових показників.

Для успішного управління фінансово-економічною безпекою ПрАТ СК «Провідна» необхідна ефективна система управління фінансами, яка здатна забезпечувати компроміс між інтересами розвитку компанії, наявністю достатнього рівня грошових коштів і забезпеченням платоспроможності. У цьому випадку основними стратегічними цілями діяльності компанії повинна бути: максимізація прибутку; оптимізація структури капіталу і забезпечення фінансової стійкості; забезпечення інвестиційної привабливості; поліпшення конкурентних позицій компанії на ринку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ситник, Н., & Тишковець, М. (2022). ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА СТРАХОВОЇ КОМПАНІЇ ТА ЇЇ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ. *Економіка та суспільство*, (38). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-38-7>.
2. Шість головних викликів, з якими зустрівся страховий ринок упродовж шести місяців війни. URL: <https://interfax.com.ua/news/blog/856594-amp.html>.
3. Братюк В.П. Фінансово-економічна безпека діяльності страхових організацій інтересів. 2018: VII Міжнародна науково-практична інтернет-конференція для здобувачів вищої освіти і молодих науковців «Інновації в обліково-аналітичному забезпеченні та управлінні фінансово-економічною безпекою держави, регіону, суб'єктів господарювання – міждисциплінарний підхід». 2018. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/211007269.pdf>.
4. Статистика страхового ринку України. URL: <https://forinsurer.com/files/file00674.pdf>.
5. Наглядова статистика. Показники діяльності страхових компаній. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist>.
6. Наукова робота «Фінансова безпека у сфері страхування». 2019. 36 с. URL: https://cibs.ubs.edu.ua/wp-content/uploads/2019/04/%D0%91%D0%B5%D0%B7%D0%BF%D0%B5%D0%BA%D0%B0_%D1%81%D1%82%D1%80%D0%B0%D1%85%D1%83%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F_nr.pdf.
7. Рубан О. О. Фінансова безпека страхової компанії як інтегральна характеристика фінансового стану /О. Рубан // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України: збірник наукових праць. – Суми: ДВНЗ «УАБС НБУ», 2011. – Вип. 33. – С. 330-337.

8. Методика розрахунку рівня економічної безпеки України: затв. Наказом Міністерства економіки України № 60 02.03.2007 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.nau.ua/doc/?uid=1022.4251.0>.

9. Закон України «Про страхування» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/85/96-%D0%B2%D1%80>.

10. Про затвердження Рекомендацій щодо аналізу діяльності страховиків: Розпорядження Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України від 17.03.2005 № 3755 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.nau.ua/doc/?code=v3755486-05>.

11. Нагайчук Н. Г. Інструментарій управління фінансовою безпекою страховиків / Н. Г. Нагайчук // Вісник Університету банківської справи Національного банку України (м. Київ). – 2014. – № 2 (20). – С. 195-198.

12. Директива 2009/138/ЄС Solvency II Європейського Парламенту і Ради від 25 листопада 2009 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ufu.org.ua/files/zakon/EU/Solvency%20II_ukr.doc.

13. Войтович Л.М. Управління безпекою страхових та перестрахових компаній в Україні. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Сер. : Економічні науки.* 2014. Вип. 8(1). С. 160-163.

14. Журавка О. С., Темченко А. Р., Федорченко В. Г. Теоретичні підходи до визначення фінансової стійкості страхових компаній. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство.* 2018. Вип. 22(1). С. 117-122.

15. Левковець Н. П., Бабич Л. М., Теслюк Н. П., Наконечна С. А., Гуцалюк О. І. Фінансова безпека страхових компаній в умовах інституційних змін. *Ефективна економіка.* 2021. № 8. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=9155>.

16. Адонін С. В., Шиманська Д. О. Управління фінансовою стійкістю суб'єкта підприємницької діяльності. *Ефективна економіка.* 2022. № 3. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=10051>.

17. Варналій З. С. Економічна безпека: навч. посіб.. К.: Знання, 2009. 647 с.
18. Мельничук І.І., Ляшук О.І. Механізм управління фінансовою стійкістю страхової компанії: теоретичний аспект. *Економіка та суспільство*. 2022. Випуск № 44. URL: <file:///C:/Users/alexandr/Downloads/1817-Текст%20статті-1749-1-10-20221130.pdf>.
19. Методичні рекомендації щодо розрахунку рівня економічної безпеки України, затв. наказом Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 29 жовтня 2013 року № 1277. URL: <http://www.me.gov.ua>.
20. Юдіна С.В., Григор'єва Н.М., Чуприна О.Г. Механізм забезпечення фінансової безпеки страхової компанії. *Економіка і суспільство*. 2018. Випуск № 17. С. 627-633. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/17_ukr/92.pdf
21. Войтович Л.М. Управління безпекою страхових та перестрахових компаній в Україні. Науковий вісник Херсонського державного університету. Сер. : Економічні науки. 2014. Вип. 8(1). С. 160-163.
22. Антонова О.В. Методичні засади механізму управління фінансовою безпекою підприємства. Науковий вісник Херсонського державного університету. 2015. Випуск 15. Частина 5. С. 43-46.
23. Черкаський І. Б., Ремньова Л. М., Лебединська Л. Д. Управління ризиками діяльності страхових компаній в контексті економічної безпеки. *Науковий вісник ЧДІЕУ*. 2013 № 4 (20). С. 16-23.
24. Ачкасова С.А., Клімчук О.В. Теоретичні аспекти визначення сутності фінансової безпеки страхової компанії. *Молодий вчений*. 2016. № 5 (32). С. 4-8.
25. Папка О.С. Теоретичні аспекти фінансової безпеки страхових корпорацій. *Наукові записки [Української академії друкарства]*. 2011. № 3. С. 109-112.
26. Фурман В. М., Зачосова Н. В. Особливості управління економічною безпекою сучасних страхових компаній як одного із видів фінансових установ. *Агросвіт*. 2015. № 15. С. 20-25.

27. Про затвердження Положення про обов'язкові критерії і нормативи достатності капіталу та платоспроможності, ліквідності, прибутковості, якості активів та ризиковості операцій страховика: Розпорядження Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг від 07.06.2018 р. № 850. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0782-18#n7>

28. Страхування: підручник / За ред. В. Д. Базилевича. К. : Знання, 2008. 1019 с.

29. Страхування: теорія та практика: навчально-методичний посібник / Н.М. Внукова, В.І. Успенко, Л.В. Временко та ін.; за заг. ред. проф. Н.М. Внукової. Харків: Бурун Книга, 2004. 376 с.

30. Бовсуновська Г. С. Удосконалення методичного забезпечення визначення рівня фінансової безпеки страхового ринку / Г. С. Бовсуновська // Актуальні проблеми економіки. - 2015. - № 3. - С. 318-327

31. Маренич А. І., Мехеда Н. Г. Особливості оцінки фінансової складової економічної безпеки страхових компаній / Маренич А. І., Мехеда Н. Г. // Вісник Університету банківської справи НБУ. - 2012. - №3(15).- С. 38-43.

32. Борисюк О.В. Страхувальний менеджмент: конспект лекцій. Луцьк: Волинський національний університет імені Лесі Українки, 2022. 102 с.

33. Алескерова Ю. В., Салькова І. Ю., Федоришина Л. І. Страхувальний менеджмент: підручник. Вінниця: ВНАУ, 2019. 294 с.

34. В. І. Аранчій, О. М. Остапенко, Т. М. Остапенко. Страхувальний менеджмент: навч. посіб. Полтава: ПДАА, 2018. 252 с.

35. Журавка О. С. Бухтіарова А. Г., Пахненко О. М. Страхування: навчальний посібник . Суми: Сумський державний університет, 2020. 350 с.

36. Плиса В. Й. Страхування: Підручник, 2-ге вид, виправлене й доповнене. К: Каравела, 2019. 512 с.

37. П. О. Куцик, Т. Г. Васильців, В. М. Сороківський, М. В. Сороківська. Страхувальний менеджмент: навч. посібник. Львів: ЛКА, 2015. 284 с.

38. Шишпанова Н. О. Страхувальний менеджмент: опорний конспект лекцій. Миколаїв, 2017. 169 с.

39. С. С. Осадець, О. В. Мурашко, В. М. Фурман та ін.; за ред. С. С. Осадця. Страховий менеджмент: підручник. Київ: КНЕУ, 2016. 333 с.
40. Ліга страхових організацій України: офіційний сайт. URL: <http://uainsur.com/>.
41. Омельчук Л.В. Сутнісні характеристики економічної безпеки страхової компанії з позиції теорії безпекознавства. Ефективна економіка. 2018. No 10. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6621>.
42. Гончаренко А.С., Зачосова Н.В., Коваль О.В. Стратегічні аспекти забезпечення фінансово-економічної безпеки страхових компаній у контексті розвитку конкурентоспроможного ринку страхових послуг. Вісник Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького. 2020. Серія Економічні науки. No 2. С. 160–168. URL: http://eprints.cdu.edu.ua/4035/1/visnik2020-2_160-168.pdf.
43. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення функцій із державного регулювання ринків фінансових послуг : Закон України. Відомості Верховної Ради (ВВР), 2019, No 44, ст. 277. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/79-20#Text>.
44. Показники діяльності страхових компаній. Офіційний сайт НБУ. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist>.
45. Ситник Н.С., Кравцова О.В. Оцінка фінансової безпеки страхового ринку в сучасних умовах. Бізнес Інформ. 2019. No 10. С. 219–225. URL: https://business-inform-2019-10_0-pages-219_225.pdf.
46. Bazylevych V., Virchenko V., Nature of intellectual Property insurance and its Role in modern Economy, Bulletin of Taras Shevchenko National University of Kyiv. Economics, №1(166), (2015), pp. 6-13, doi: [dx.doi.org/ 10.17721/1728-2667.2015/166](https://doi.org/10.17721/1728-2667.2015/166).
47. Журавка О. С. Бочкарева Т. О. Фінансова безпека сучасного страхового ринку України. Економіка. Фінанси. Право. 2015. № 6/1. С. 57.
48. Ткаченко Н. В. Роль стійкості регіональної мережі та ділової репутації у забезпеченні фінансової безпеки страхової компанії. Науковий

вісник Львівського національного державного університету внутрішніх справ. Серія: економічна. 2017. № 1. С. 155–163.

49. Вовчак О. Д. Надієвець Л. М. Діяльність страхових компаній як фінансових посередників: світовий досвід та можливості для України. Облік і фінанси. 2015. № 3 (69). С. 70–74.

50. Пономарьова О. Б., Перетяцько А. В., Дегтярьова С. С. Аналіз конкурентоспроможності страхових компаній України. Молодий вчений. 2016. №12. С. 843-846.

51. Матвійчук Л. О. Концептуальні аспекти фінансової безпеки страхових компаній / Л. О. Матвійчук // Вісник Одеського національного університету. Економіка. - 2013. - Т. 18, Вип. 2(1). - С. 30-32.

52. Кудак В. М. SWOT-аналіз, як інструмент забезпечення економічної безпеки страхових компаній / В. М. Кудак // Вчені записки університету "КРОК". Серія: Економіка. - 2014. - Вип. 35. - С. 122-128.

53. Ревак І. О. Структура та функціональне призначення механізму управління економічною безпекою страхових компаній / І. О. Ревак, Л. В. Омельчук // Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. серія економічна. - 2017. - Вип. 1. - С. 128-137.

54. Фурман В. М. Сучасні загрози економічній безпеці вітчизняних фінансових установ (на прикладі банківських установ і страхових компаній) / В. М. Фурман, Н. В. Зачосова // Інвестиції: практика та досвід. - 2015. - № 16. - С. 7-11.

55. Журавка О.С., Діденко І.В., Колесник А.І. Фактори впливу на фінансову безпеку страхових компаній. Економіка. Фінанси. Право. 2018. № 5/5. С. 15-20.

56. Біла книга «Майбутнє регулювання ринку страхування». URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/bila-kniga-maybutnye-regulyuvannya-rinku-strahuvannya>.

57. Гладчук, О. (2023). ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА УКРАЇНСЬКИХ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ У СУЧАСНИХ РЕАЛІЯХ . *Економіка та суспільство*, (55). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-55-40>
58. Бомба І.І. Управління безпековою діяльністю страхових компаній в Україні : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.04. Львів, 2020. 20 с.
59. Черняхівський В. Чому НБУ слід змінити принципи регулювання страхового ринку в умовах війни. DELO.UA. 31 березня 2023. URL: <https://delo.ua/insurance/comu-nbu-slid-zminiti-principi-regulyuvannya-straxovogo-rinku-v-umovax-viini-413717/>
60. Калугарь А.В., Кучерівська С.С. Особливості взаємодії учасників страхування в період війни. *Економіка та суспільство*. 2022. №46. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2022/1951>
61. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки України: Наказ Міністерства економічного розвитку України від 29.10.2013 №1277. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1277731-13#Text>
62. Огляд небанківського фінансового сектору. Офіційний сайт НБУ. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/oglyad-nebankivskogo-finansovogo-sektoru-serpen-2023-roku>
63. Стратегія розвитку фінансового сектору України (2023). URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/strategiya-rozvitku-finansovogo-sektoru-ukrayini>
64. Нікіфоров П.О., Гладчук О.М., Кучерівська С.С. Формальні та неформальні інститути страхового ринку. *Інноваційна економіка*. 2021. №5-6 [88]. С. 105-110.
65. Вдовенко Л. О. Фінансова безпека страхових компаній в умовах нестабільного ринкового середовища функціонування / Л. О. Вдовенко // *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. – 2022. – № 37. – С. 73-79.
66. Тарасенко Д. Л., Тарасенко О. Ю., Мироненко С. П. Аналіз страхового ринку України. *Економіка та суспільство*. 2022. Випуск 40. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/issue/view/40>

67. Рудь І.Ю., Мальцева А.С. Аналіз та оцінка фінансового стану страхової компанії. Інфраструктура ринку. 2021. Випуск 54. С. 229–233.

68. Абдуллаєва А. Є., Поплавська С. М. Шляхи підвищення ефективності діяльності страхових компаній на ринку страхових послуг України. Економіка та суспільство. 2022. Випуск 39. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/issue/view/39>.

69. Вергелюк Ю.Ю. Функціонування ринку страхових послуг в умовах глобальних викликів. Трансформація фінансових ринків в умовах глобальної нестабільності: реалії сьогодення та погляд у майбутнє: зб. матер. Виїзного наук.-практ. семінару, 06-15 жовтня 2017 р. та міжн. наук.-практ. інтернет-конф., 30 жовтня 2017 р. Ун-т держ фіскальної служби України, Міжн. академія інформатики [та ін.]. Ірпінь, 2017. С. 132–134.

70. Марценюк-Розарьонова О.В. Аналіз тенденцій розвитку страхового ринку: вітчизняний та світовий аспект. Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики. 2017. №3(19). С. 53-63.

71. Приказюк Н.В. Страхування як механізм фінансування ризиків та інструмент страхового захисту держави. Теоретичні та прикладні питання економіки: зб. наук. праць. 2015. Вип. 1 (28, т. 2). С. 236-247.

72. Кострач Л.М., Рудь Л.О. Тенденції розвитку страхових компаній в Україні. Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України. 2015. № 2. С. 135-153.

73. Герасименко О.М. Особливості формування та функціонування системи економічної безпеки інституцій бізнесу та підприємництва за видами економічної діяльності. Глобальна та національні проблеми економіки. 2017. №16. С. 496-503.

74. Занора В.О., Скляр А.В. Управління економічною безпекою суб'єктів господарювання: теоретико-методичні аспекти організації системи. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. «Економіка і менеджмент». 2016. №2. С. 74 – 77.

75. Kovalenko A. Determinants of personnel policy in the process of management of financial and economic security of business entities. Bulletin of the Cherkasy Bohdan Khmelnytsky National University. Economic Sciences. 2019. № 3. P.70-77.

76. Kutsenko D. Orienters of strategic management of financial and economic security of enterprises: interests, challenges, risks. Bulletin of the Cherkasy Bohdan Khmelnytsky National University. Economic Sciences. 2019. № 2. P.50-58.

77. Zachosova N.V. Innovative approach in the estimatology of financial institutions economic security: possibilities of use in management and regulatory activity within the means of provision of the state financial security. Baltic Journal of Economic Studies. 2019. № 5(2). P.45-56.

78. Сокиринська І. Г. Журавльова Т.О. , Аберніхіна І.Г. Страховий менеджмент. Навчальний посібник / за ред. І.Г.Сокиринська, Т.О.Журавльова, І.Г.Аберніхіна. Дніпропетровськ: Пороги, 2016. 301 с.

79. Borysiuk O., Datsyuk-Tomchuk M., Lipovska-Makovetska N. Problems of development of insurance of market in modern conditions: Collection of scientific articles. Actual scientific research, Rome, Italy. 2018. p.111-113.

80. Борисюк О. В., Стащук О. В. Оцінка фінансової безпеки страхових компаній в сучасних умовах. Інноваційні, фінансові та технічні аспекти діяльності підприємств: колективна монографія / Л.М. Савчук, Maria Fic. Дніпро: Пороги, 2017. с.313-326.

81. Борисюк О.В. Оцінка основних показників фінансової безпеки вітчизняного страхового ринку в сучасних умовах. Взаємодія банків та інших фінансових установ з підприємствами: теорія, методика і практична реальність: монографія / Л.І. Катан та Н.І. Демчук. Дніпро: Пороги, 2018. с.253-261.

82. Національний банк України. Офіційний сайт. URL: <http://www.bank.gov.ua>.

83. Форіншурер - Інтернет-журнал про страхування. Офіційний сайт. URL : <http://forinsurer.com/>.

ДОДАТКИ